

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

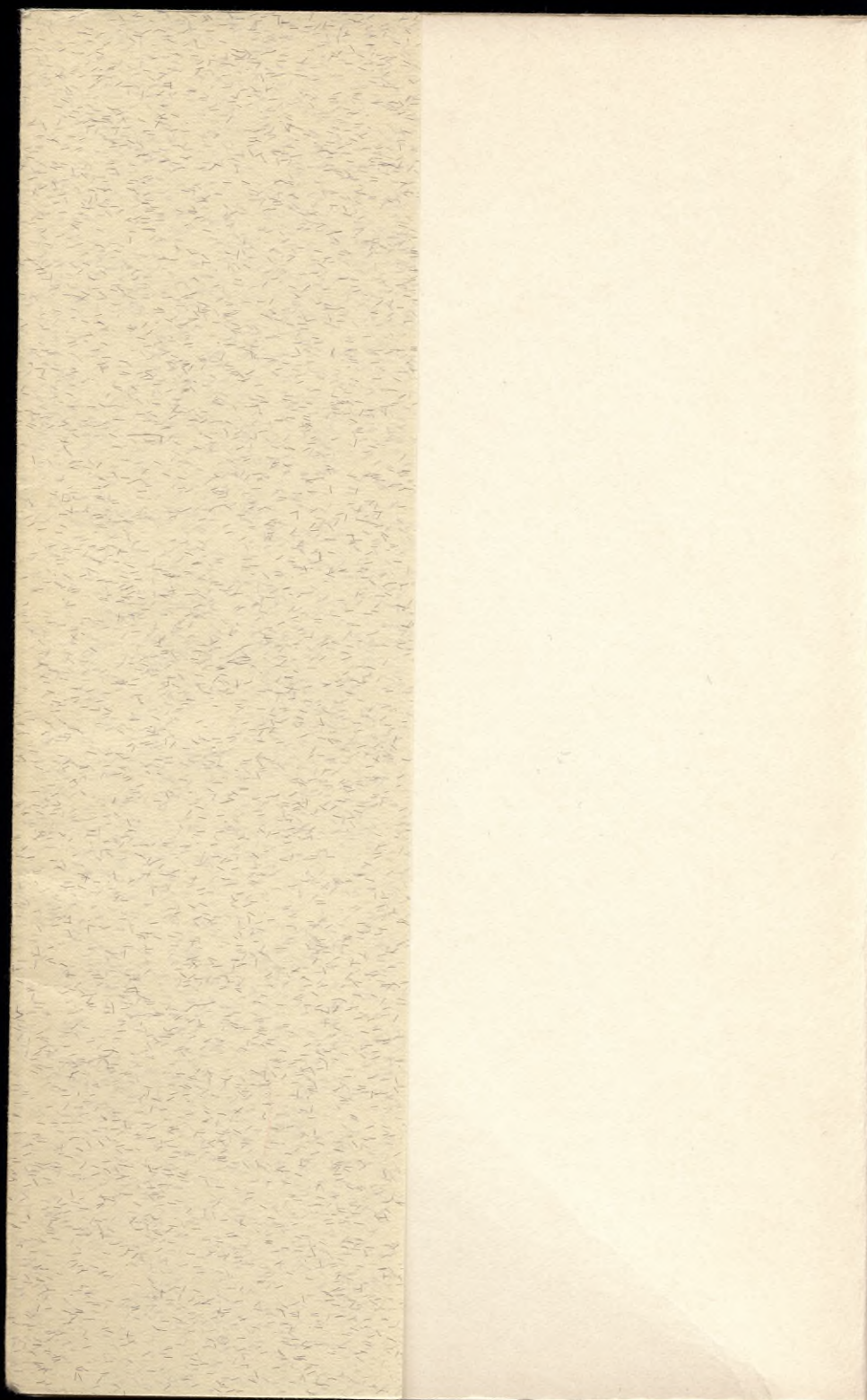
This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

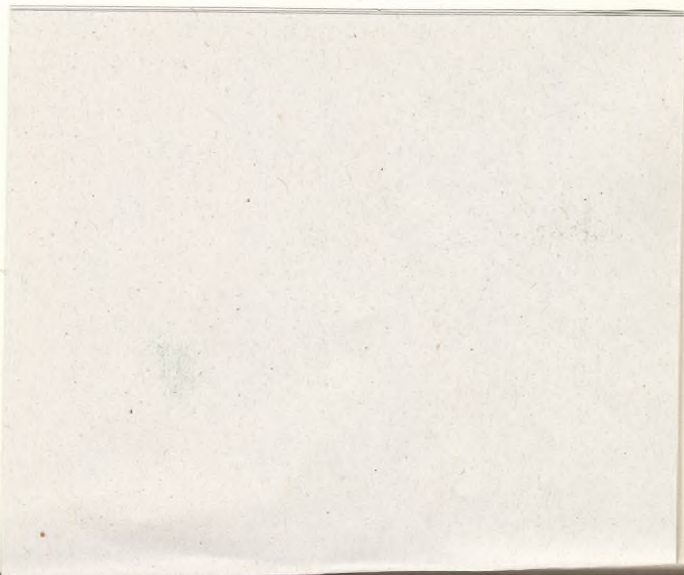
PAUL VON MARTENS

Visa
mig
stjärnan

Visa mig stjärnan

Av Paul von Martens
har tidigare utkommit

Mannen som byggde en båt 1977

Glädjen 1979

Herdarnas natt 1981

Fadershuset 1983

THE MONICA
1981 076
1981 076

PAUL von MARTENS

Visa mig stjärnan

SÖDERSTRÖM & C:o
FÖRLAGS AB

Utgiven med understöd av de medel som Finlands riksdag
beviljat för den svenska litteraturens främjande.

© Paul von Martens 1985

ISBN 951-52-0990-0

Östra Nylands tryckeri Ab
LOVISA 1985

FÖRSTA DELEN

Ave maris stella

Första kapitlet

Jag såg Översten och Lili första gången på järnvägsstationen i Aten. Det var i oktober 1983 och jag gick omkring bland människorna på perrongen och väntade att Hellas-Istanbul expressen, snälltåget till Dortmund med anslutning till Stockholm i München, skulle ånga in med avfärd klockan nitton. Själv skulle jag bara till Tessaloniki och räknade med att vara där fyra på morgonen. Klockan var redan kvart över sju på kvällen och jag som inte hade grekernas avspända förhållande till tidtabeller höll mig i rörelse för att följa jag irritationen. Det var då jag lade märke till dem.

De kom ut genom dörren till biljettexpeditionen, två nordbor på semester. De gick tätt intill varandra, var lika klädda i nya läderrockar och i den begynnande skymningen tog jag dem först för två män, den ena kortare den andra längre. De sökte sig undan den värsta trängseln och då de kom närmare mig såg jag att den kortare var en ung kvinna. Hon gick med blicken i marken och

det mörka sträva håret skyddade hennes ansikte så att det bara var munnen som hade något uttryck, den var spänd och sluten. Mannen gick mycket nära henne, hans läppar nästan berörde hennes hår och han talade oavbrutet, ju närmare de kom dess mera förbittrat såg jag att hans ansiktsuttryck var. Det var mer än förbittring och vrede och hans ansikte var först långt starkare än hans ord därför att jag aldrig hade sett ett ansikte som var så helt oskyddat i sitt hat, så helt utan varje försonande drag. Det var som hugget ur ett hårt träslag och lämnat helt utan slipning. De stannade helt nära mig och han sade till henne på svenska

— så tar jag livet av dig.

De första orden hade jag inte uppfattat, men nog de sista. Hon reagerade inte. Lät honom stå där med ett fast grepp om hennes arm som om strömmen av ord för länge sedan skulle ha förlorat varje mening. Det var då jag märkte att han var blind. Jag såg en blind man full av hat hota att ta livet av en ung kvinna. Varför står hon kvar? frågade jag mig. Hon behövde ju bara ta ett par steg för att han aldrig någonsin mer skulle få tag på henne.

Varför står människan kvar? Ja varför står hon kvar? Och ändå väntade jag mig intet annat för det som är lättast att göra är samtidigt det svåraste.

När tåget långsamt rullade in på stationen och

folk började klättra ombord redan innan det hade stannat släppte jag Översten och Lili ur sikte och började spana in en kupé som möjligen skulle vara tillräckligt lugn för att resan genom natten skulle bli så litet tröttsam som möjligt.

Det satt två stillsamma pojkar vid fönstret i den kupé där jag slog mig ner. De hälsade artigt på mig men vände sig strax mot fönstret och föräldrarna och syskonen som hade kommit för att följa dem. När tåget satte igång reste de sig båda och hängde en god stund ut genom fönstret. Sedan satt de länge tysta till dess den äldre av dem tilltalade mig på tyska. Den yngre satt och bläddrade i ett mc-magasin. De var båda på väg för att studera i Tyskland. När de hörde att jag var från Finland lade den yngre ifrån sig tidningen, han bara väntade på att få framställa sin fråga om jag möjligen kände en flicka som hette Inkeri från en stad som hette Uusikaupunki.

Uusikaupunki betyder Neapolis förklarade jag och kom nästan av mig i samtalet när jag plötsligt insåg att Finland hade ett eget Neapel som jag aldrig hade besökt. Men det var Inkeri som han intresserade sig för och som han säkert skulle komma att besöka om han bara hade någonstans att bo när han kom till Finland för som student hade han ju inte mycket pengar.

— Det är mycket dyrt för vår far, sa den äldre, att bekosta våra studier i Tyskland.

— Måste ni ända dit? frågade jag.

— Det är så svårt att komma in på universitetet, sa den yngre, men om man har studerat utomlands så kan det lyckas.

— Bakvägen alltså, sa den äldre.

Jag gav min adress, präntade ner den tydligt i den yngres kalender och försäkrade dem att de kunde bo hos mig om de kom till Finland. Till tack började de packa upp sin matsäck, de bredde ut den på det lilla bordet mellan sig och skar en stor bit ur pajen som mor hade bakat och gav den åt mig. Det var den paj som var tänkt att hålla dem vid gott mod genom två dygn på tåget. Småningom dog den artiga konversationen bort och vi försjönk var och en för sig i sin egen inre aktivitet. För att komma bort från min vardag hade jag med avsikt låtit bli att förse mig med tidningar och tidskrifter. Pajen gjorde att jag inte reagerade på tågpersonalens kallelse till supé. Först långt senare, efter att i timmar ha suttit och sett på den svarta rutan som bara ibland lystes upp av lyktor vid en nivåövergång eller ett bredare mera rött sken där man brände halm på åkrarna, reste jag mig för att ge mig iväg och söka reda på restaurangvagnen. Då sov pojkarna redan eller försökte göra det.

De flesta vagnar jag vandrade igenom var illa skötta tyska vagnar som på brokiga lappar lovade ut all slags rabatt åt åldringar och pensionärer som var villiga att äntra tåget för att besöka främmande länder eller sina Enkelkinder. Ju sjab-

bigare vagn dess säkrare var tydligen dess destination. Balkan tur och retur med kort uppehåll i Dortmund utan egentlig städning.

Det var först i den krängande, glappande bälgen över till restaurangvagnen som jag kom in i de stora tågens värld. En stöt slungade mig hundra år tillbaka i tiden till Orientexpressens distingerade sammansmältning av äventyr och kristallslipat glas infattat i paneler av ädelträ. Nu var trät sprucket och glansen förvittrad, rutorna skallrade i fönsterbågarna och de vita dukarna på borden var solkiga men hela atmosfären av en tid då man reste ut i världen i en teaterfoajé fanns kvar.

Jag var ensam i hela vagnen och jag gick fram till det mittersta bordet, njöt av att dra ut den tunga stolen klädd med präglad läder och slog mig ner vänd åt det håll som jag hade kommit från och med ryggen i färdriktningen. Denna vagn från La Compagnie Internationale des Wagon Lits hade säkert varit med, jag beslöt mig för det, då det första tåget i juni 1883 ångade iväg från Paris mot Konstantinopel. Det hade kyparens rock och ser-vett också varit märkte jag då han ställde sig bredvid mig för att ta upp min beställning.

Jag hade för länge sedan avslutat min måltid och satt bara kvar med det sista glaset rött vin när kyparen och kocken började duka upp för en kraftig måltid vid bordet intill. En efter en kom konduktörerna och slog sig ner högljutt pratande och till slut var de fem som satt där och utan cere-

monier lät pratandet övergå i ätande och ätandet i stillsamt uttryckt beröm för kocken. Flaskan som stod på deras bord rymde minst två liter hemvin, sådant som man med stolthet bjöd åt sina kamrater. När de lade märke till att jag följde med det som hände vid deras bord räckte de över flaskan till mig och jag fyllde mitt glas. Det var då hon kom in.

Hon kom in i restaurangen och stannade tvekan- de i dörren. Festen var över, personalen hade börjat sin. Mellan mig och henne stod tre fyra bord med dukar som ingen längre hade brytt sig om att inbjudande släta ut. Då jag såg att hon var färdig att vända om reste jag mig och inbjöd henne med en bugning och en handrörelse att ta plats vid mitt bord. Hon kom men jag märkte att hon gjorde det bara för att hon inte snabbt nog kom på ett sätt att avböja. När hon satte sig lade hon börsen som hon hade burit i handen på bordet mellan oss.

— Det är trevligt att få litet sällskap, sa jag.

Hon såg upp på mig och visade bara med en lång oengagerad blick att hon inte hade väntat sig att bli tilltalad på svenska. Hennes mörka ögon var en aning sneda och tröttheten hade tecknat dem, ögonhår och fransar med för skarpa linjer.

En hand ställde ett glas framför henne. Det var en av konduktörerna som hade gjort sig ärende till vagnsköket. Han lyfte också över vinflaskan till vårt bord och gav mig ett tecken att fylla hen-

nes glas. Jag gjorde det och gav flaskan tillbaka.

— Jag hade tänkt mig en kopp kaffe, sa hon, men jag kan se att det inte går att störa dem.

— Nej, sa jag, de låter sig inte störas.

— Jag sitter bara ett ögonblick, sa hon.

— Jag förstår, sa jag. Här är ganska dragigt.

Hon hade lämnat sin läderrock i kupén och kom i bara en rödrutig bomullsskjorta. Också männen vid bordet intill lade märke till att hon ingenting behövde under den.

Jag iakttog henne för att kunna ta upp ett samtal vid minsta tecken men hon gav inget. Hon höjde inte sin blick och hon höll sitt ansikte uttryckslost. En spänd linje från tinningen över kindbågen lät det ungdomliga vika undan. Hon var kanske tjugofem år. Då hon märkte att jag läste av hennes ansikte grep hon efter sitt glas.

Hennes sätt att dricka, att smaka på vinet, godkänna det och dricka litet till, var också det helt asocialt.

— Mig behöver ni inte vara rädd för, sa jag.

Varifrån de orden kom vet jag inte.

Hon såg förvånat på mig och lät glaset stanna vid läpparna innan hon drack litet och ställde ner det.

— Jag är överhuvudtaget inte rädd, sa hon.

— Inte ens när man hotar att döda er, sa jag.

Tågpersonalen vid bordet intill hade inte en aning vad vi talade om men de projicerade tjockt över planer på mig som jag överhuvudtaget inte

hyste.

— Ni stod bara lugnt kvar, sa jag.

Det var ett försonligt sätt att släta över det intrång som jag faktiskt hade gjort genom att brutalt föra det på tal som jag hade blivit vittne till.

— Och om han gör det, sa hon. Vad kommer det er vid?

Hon använde ett märkligt uttryck som satte mig på plats.

— Jag stiger av om ett par timmar, sa jag, i Tessaloniki.

Hon frågade mig inte vad jag skulle göra där.

— Jag skall till Agion Oros, en halvö här uppe i norra Grekland med ett tjugotal kloster och där ingen kvinna har satt sin fot på tusen år.

— Kloster, sa hon. Vad skall ni göra i kloster, skall ni be?

— Vad kommer det dig vid, svarade jag.

Det var så vi blev medvetna om varandras personer. Vad hon såg i mig kunde jag inte veta, men någonting av mig såg hon och jag för min del såg en ung kvinna, tillbakalutad och nästan spjärnande mot bordet, som ville vara någon annanstans i livet än där hon faktiskt var. Hennes egna axlar, armar, ben och kropp, allt det som hon hade varit ända sedan hon som liten flicka hade börjat sträcka sig efter det hon ville ha, hade fångat in henne i en fälla där friheten var onåbar som himlavalvet. Jag hade velat sticka in min hand i buren och ta ut fågeln men sådant finns ju inte då män-

niskan inte kan leva utanför sig själv.

Hon var inte rädd för att möta min blick, det kunde hon göra. Ögonen är ju vidsträckta instrument och blicken ett slags kroppsliga händer som fångar in eller skjuter ifrån. Hon för sin del höll mig på min plats.

Järnvägen drog fram nära havet. En kedja av glesa ljuspunkter visade strandens sträckning i en båge som försvann ut i mörkret. På natten ser man hur människor bor, vid foten av det höga bergsmörkret, en sprakande ljusanhopning högre upp, stjärnbloss vid vattenlinjen. På natten ser man också att det är naturen som bestämmer ljuspunkternas mönster med sina gåvor och med sina hinder, framförallt med sitt tvång.

Plötsligt blev jag medveten om det skallrande ljudet från fönstren och vagnens knirkande träkonstruktioner. Vi satt som i ett genomblåst lusthus som släpades genom mörkret, det enda solida var klungan av mätta redan halvdåsande män vid bordet intill. Måltiden var för deras del slut, samtalet i det närmaste också. Någon petade sig i tänderna med armbågen stödd mot bordet och såg med tynande intresse på oss.

— Fryser du?

Hon skakade på huvudet.

— Är du orolig för att han saknar dig?

— Han saknar mig inte, sa hon. Han vill ha mig där för att kunna köra bort mig.

Hon ryckte på axlarna.

— Varför försvinner du inte?

— Och hur skall han då komma hem?

Hon satt tyst en stund. Jag såg att hon inte längre var så på sin vakt.

— Har han varit militär? frågade jag.

— Du är en god iakttagare, sa hon.

— Jo, sa jag, det är mitt yrke och jag tror att du heter Judit.

Hon tog det inte som ett skämt. Hon granskade mig för att se om jag hade sagt det som hon hade tyckt sig höra.

— Nej, sa hon, jag heter Lili.

Jag tyckte inte om namnleken som jag hade börjat, och att hon sade vem hon var. Nu borde jag ha svarat med att bära fram mig och ge henne mitt namn på en bricka.

— Jag tror att han hotar dig för att han är svartsjuk, sa jag. Det har kommit någon annan man i bilden och han anar det. Är det så?

Hon svarade inte.

— Det är väl inte farligt för dig att tala med en som stiger av om en stund?

Det var som om hon inte längre hade suttit kvar vid bordet. Vagnen kändes igen dragig och kall. Jag satt väntande så länge tystnaden tillät.

— Nåja, sa ja, det är klart att du inte behöver säga någonting.

Tågpersonalen vid bordet intill hade antingen fått ut allt de kunde av bordets håvor och varandras sällskap eller av en inbyggd tidtabell satts i

rörelse i just detta ögonblick. Bakom hennes rygg vände sig en av konduktörerna om och gjorde ett manligt tecken åt mig. Jag grimaserade vänligt för att inte såra honom i hans gränslösa dumhet.

— Han förde mig till ett strandhotell vid Nauplion och han pinade mig med att fråga ut mig i två veckor. Om du förstår mig så låter du mig vara i fred. Jag är faktiskt ganska trött.

Hog såg äldre ut när hon talade som hon gjorde.

— Du får vara i fred, sa jag. Egentligen har du sagt alldeles tillräckligt.

Hon vände sig om och såg mot dörren.

— Jag borde gå nu, sa hon. Vad har jag sagt?

— Att du har fattat ditt beslut och att du bara väntar på en chans — om du vågar.

Det var min sammanfattning men jag såg att hon väntade sig mer.

— Och så är du en mycket tilldragande kvinna som försöker hålla mig på avstånd.

— Tack för horoskopet, sa hon. Jag är vädur vad är du?

— »Er situation är besvärlig men ännu är ej allt förlorat. Fatta mod och gör ert bästa.» Är det inte så det brukar stå?

— När är du född? frågade hon.

— Jag vill inte höra mitt öde, sa jag.

— Jag vet inte ens vad du heter, sa hon.

Jag tog mitt kort ur fickan, strök över radions emblem och titeln utrikesredaktör och skrev mitt

telefonnummer på baksidan och gav henne det.

Hon reste sig och det gjorde jag också. Efter några steg vände hon tillbaka till mig.

— Du sårar mig när du ger ditt telefonnummer på detdär sättet.

— Det är inte för att du skall ringa, det är för att du skall kunna göra det.

Hon såg prövande på mig och godkände tydligen mitt uppsåt. Jag ville inte tillägga att hon inte behövde vara rädd för att någon annan än jag skulle svara.

Andra kapitlet

Att stjärnorna kan hänga som druvklasar, drypa ner ur mörkret som gnistrande frukter, att de kan belysa havet, visa bränningarna som sveper in mot klipporna i ljusa, bristande bågar av skum, att själva mörkret inte var mörkt det såg jag den första natten på klostret Stavronikita då jag lyfte upp fönstret, hakade fast det och lutade mig ut mot den ännu ljumma oktobervinden.

Inte ett ljud hade hörts från den stora byggnaden ända sedan jag för en stund sedan hade väckts av det rytmiska klappret av trä mot trä. Jag hade lyssnat till simantron och hört signalen vandra genom gångarna och stryka förbi min dörr som en enträgen, uppfordrande knackning, ett meddelande om att det var dags att stiga upp redan nu, någon timme efter midnatt.

Jag trevade i dunklet efter mina kläder, drog dem på mig öppnade försiktigt dörren och mötte det milda ljuset av en oljelampa som någon vägleddande hade tänt medan jag ännu sov. Längre fram i gången visade en annan lampa var den

trappa började som ledde de tre våningarna ner till den smala gränden runt kyrkan som låg innesluten likt en pärla i borgens mussla. Halvvägs till trappan kände jag en dragning till den aning av nattligt ljus som jag skymtade genom den halvöppna dörren till hörnrummet. Jag steg in i det och kände de stora fönstren ge rummet en svävande lätthet, jag befann mig i en nattens seglare, ett bysantinskt skepp buret högt över vattnet på en näve av sten. Nere i mörkret sökte sig dunkla gestalter till den nattliga tjänsten. De gick genom kyrkans mörka förrum, nartex, svepte stilla runt väggarna där och hälsade var och en av de gamla tidernas heliga med en bugning och en kyss och tog dem så med sig, väckte dem till liv för att fortsätta vakan, sången och bönen inne i dunklet bland andra heliga bilder varmt belysta av små ljuslågor. Hela morgonsidan av natten skulle den sjungande liturgiska bönen pågå. Jag hade tid att ansluta dem till mig när det föll mig in.

»Vad kommer det dig vid.»

Hennes underliga sätt att formulera sig hade blivit en gåtfull puls inne i mig. Orden dök upp, kom och gick följande en egen rytm hos något skikt i min själ. Vid det öppna fönstret mot stjärnornas och havets och de stupande strandklippornas natt var jag bara ett medvetande var som helst i de femhundra år som gått sedan klostret byggdes eller de över tusen år som hela denna landsdel med sina kloster, skiter och eremitboställen varit

den sista utposten därifrån man tydligast kunde urskilja överjordiska makters dunkla, hotfulla rörelser men därifrån man också kunde bekämpa dem genom trogen vaktjänst och välriktade böner.

Först nu, mitt i natten, var jag vaken och glasklart medveten. Hela resan från Tessaloniki med buss över slingrande bergsvägar genom Chalkidiki ned till Ouranopolis där jag och andra pilgrimer tog båten till Dafni, det Heliga bergets lilla hamnläge, hade jag varit i den halvdvala som man är efter en genomvakad natt. Oförmögen att ta emot skönhetssynerna från höjderna ner över landskapet mot havet hade jag bara suttit med den dumma frågan hur lång väg vi ännu hade att tillryggalägga utan att ha någon att ställa den till. Trött lade jag märke till namnet på en by, Stagira, som föreföll mig välbekant på något sätt till dess jag i resehandboken såg att Aristoteles var därifrån. Tillsammans med en handfull andra från bussen hade jag gått ner till hamnpiren och där gett ifrån mig mitt pass och tillståndet från grekiska utrikesministeriet att besöka Atos. Sedan hade jag satt mig i solen på däck som en tung och stum iakttagare av de få munkar som var på väg tillbaka till sitt klosterrike efter en utflykt i världen och de få andra som med tydlig förväntan och till och med rastlöshet såg fram mot att äntligen själva få beträda detta landskap och stiga in i en natur och en andlighet som dittills bara hade fun-

nits i deras tankar och föreställningar som den sällsamma legendariska ort där den himmelska världen med styrka mötte den jordiska. Båten dunkade fram i gnistrande motsol och bogsvällets fräsande gjorde tystnaden ombord påtaglig. Jag frågade en grekisk student som jag hade lärt känna på bussen hur lång tid överfarten tog. Han reste sig och gick fram till en munk som satt vid relingen och lät radbandet löpa över sina fingrar. När han kom tillbaka skakade han på huvudet.

— Han säger att han inte vet. Jag sa att han måste veta. Han sa att det har han aldrig tänkt på.

Vad kom det honom vid vad våra klockor var och i hurudana bitar vi uppmätte tiden. Folk reste sig och gick fram till fören. Jag också och jag fick se en glimrande schön välkomsthälsning. Två delfiner som lekfullt närmade sig visade att man hade observerat oss och att vi var väntade. De spanade in oss över vattnet redan på långt håll och störtade emot oss under ytan för att i en enda skimrande båge tätt intill varandra som jaktplan på patrullflykt om morgonen ett kort ögonblick susa förbi framför stäven för att sedan försvinna på sitt uppdrag. Med ny uppmärksamhet såg jag in mot de skogbeklädda höjderna på halvön som vid denna tid på förmiddagen pekade rätt mot solen och längst bort rände in i det väldiga bergmassivet Atos och dess över tvåtusen meter höga spetsiga topp. Sällsamma namn mötte mig på kartan då jag vecklade ut den för att orientera mig

när båten gick in mot land för att lägga till under första klostret, Dochiariou, ärkeänklarnas kloster som tornade upp sig som en liten stad framför skogbevuxna berg. Husen vid stranden låg öde. Ingen stod i skuggan under valvbågarna för att möta någon eller själv stiga ombord.

Vi styrde ut mot solen igen och om en stund strök vi förbi Xenofontos, en långsträckt klosterborg med murar som växte direkt upp ur stranden. Också här lät munkarna bryggan ligga öde. Först vid Panteleimonos, den gamla ryska klosterstaden som en gång hyst över tvåtusen munkar hade några kommit ned till kajen. Bakom dem reste sig sex våningar hög en lång utbrunnen fasad från den tid då klostret var andlig kurort för strida strömmar av ryska pilgrimer som företagit sin färd med tsarens särskilda välgångsönskan och under den skyddande hand som han ville sträcka över hela den ortodoxa kristenheten likt en ny kejsare över Östrom.

Det var i Dafni jag steg iland, det lilla hamnläge med några låga hus där alla pilgrimer började sin vandring. En gammal buss stod väntande för att föra dem upp bland bergen till världens minsta huvudstad Karyes, därifrån de sedan fick ta sig vidare till fots i det fyrahundra kvadratkilometer stora rike som jungfru Maria härskade över och som invånarna kallade hennes trädgård.

Det störde mig att se en ung pojke i svart kaftan sitta med glittrande ögon, fåfäng och tillgjord,

vid ett skrangligt bord som medelpunkten för några munkars varma intresse. Det störde mig att genast drabbas av den allra banalaste och nesligaste fördom som tycks lockas fram ur var och en som hör talas om ett land helt utan kvinnor och jag förstod varför inte bara varelser av honkön utan också skägglösa en tid varit förbjudna att vistas på halvön.

Bilden av pojken som kråmade sig under det när-gångna intresset från så många och hans lilla självmedvetna leende kom till mig ännu när jag stod om natten i det öppna fönstret i en känsla av att sväva högt över havet buren av Stavronikitas fasta murar. Jag lät den vika undan och tog i stället in Lilis ansikte, likgiltigt nästan dött med de hårt tecknade ögonen som såg på mig medan hon i själva verket såg något annat. Denna natt satt hon halvsovande någonstans mellan Jugoslavien, Österrike och Tyskland instängd i en tågkupé tillsammans med sin Överste. Det var möjligt att han sov, det var också helt möjligt att han hindrade dem båda att för ett ögonblick sjunka undan och fly från den uppgörelse han ville få till stånd och som hon stängde sig för.

Nattens vind var närmare än de, den berörde mig, lösgjorde mig och ställde mig igen där jag stod i en annan värld »våra livs kyrkogård». Jag hade lämnat Karyes bakom mig, två timmars vandring inåt land, upp mot bergen. Det var där

jag hade hört de orden av pater Antonius, en av de tre styresmännen. Utan att fråga mig vem jag var eller varför jag hade kommit hade han gett mig mitt följebrev, mitt diamonitirion, som öppnade varje kloster för mig för att dygn och gav mig tillstånd att vandra omkring på klosterhalvön.

— Här kommer ni att bli given det som ni har kommit för att få.

Han sade det med självklarhet som om jag hade varit medveten om vad jag sökte. Han sade det egentligen som en bisats till den introduktion han gav mig och som studenten från båten översatte för mig. Vi satt i hans ämbetsrum och han berättade om hur människan som både var en andlig och en kroppslig varelse här dödade och begravde sitt kroppsliga liv och sträckte sig efter det andliga liv som hon redan tillsammans med alla människor hade del i. Varje natt då världen sover har munkarna sedan de allra äldsta tider här vakat för alla och bett för dem.

Den nattliga vinden från en kust som jag inte kunde se lät mig ett ögonblick ana bandet genom århundraden mellan väktare som från dessa höga murar och från ensamma utsiktsposter bland kliporna hade spanat i mörkret för att avvärja det onda och skynda sig att möta det goda. Jag tyckte mig möjligen kunna skönja konturerna av Pantokratoros, den närmaste grannen, ett kloster vid stranden en timmes vandring mot fastlandet. En

timme åt andra hållet, dold bakom kullarna låg Iviron, klostret som rests på platsen där Maria och Johannes räddade sig i land efter ett skeppsbrott och där hon överväldigad av traktens skönhet hade utbett sig den i gåva av sin himmelske son. »Denna ort må vara din egendom, din trädgård och ditt paradiset och därutöver en räddande hamn för var och en som vill låta sig räddas», hade hon då fått till svar av en himmelsk stämma.

Delfinerna, vågornas svall mot strandlinjen, himlen som dröp av stjärnor och den stora tystnad som jag hade trätt in i då jag uttröttad kom fram till klostret strax innan porten obönhörligt stängdes klockan sex på kvällen vid solnedgången då natten började, hade fört mig in i denna känsla av överklighet och seglande utan förankring i tiden i det luftiga högt belägna nordöstra hörnrummet. Någonstans djupt under mig hade den nattliga gudstjänsten redan pågått en god stund utan att ett ljud av den trängde ut genom kyrkans väggar och upp till klostrets högre regioner. Jag lät fönstret glida ner igen och skildes så från nattens djup, stjärnorna var inte längre så nära, tystnaden var helt samlad och jag rörde mig försiktigt ut ur rummet utan att stöta mot en stol eller ett bord.

Oljelampan där trappan ner till borggårdens trånga gränd började glimma i höjd med tornens kupoler och kyrkans mjuka blytak nådde nästan ända fram till mig där jag såg ut genom det

öppna valvet i väggen och försökte spana ner i mörkret innan jag började nedstigningen för en knarrande trätrappa. Vid varje avsats brann en ny lampa som visade trappstegens början men fördjupade mörkret omkring. Då jag hade kommit ända ner och steg ut genom det sista valvet på den lilla gränden mellan borgbyggnaderna och kyrkan lyste ett varmt ljus emot mig genom ett litet gallerförsedd fönster. Därinne kunde jag se skäggiga sjungande ansikten helt nära ljusen och mig utan att ett ljud ändå trängde ut. Längre in i dunklet där ikonernas guld mjukt återkastade ljuset från många små lågor rörde sig andra gestalter lätt, graciöst och nästan lekfullt bugande. Genom en dammig ruta såg jag in som i ett dunkelt tittskåp och såg fragment av en nattlig tjänst som oförändrad genom århundraden framburit böner och lovsånger.

Jag sökte mig vidare längs kyrkväggen. En skarp knackning ekade envist mellan murarna. Då jag kommit fram till kyrkdörren förstod jag. I ett valv mittemot räknade ett pendelurverk tiden på klostrets sätt och knackade sig fram mot åtta på morgonen på denna längdgrad där tiden på alla andra orter inklusive Helsingfors och Tallin var två timmar efter midnatt. Tiden öppnade sig här inte bara i sin djupdimension genom århundraden, den förflyttade sig också i sidled längre bort än till Tibet.

Jag gick tyst in i kyrkans förrum och trevade

mig till den första korstolen till höger om ingången och ställde mig där. Så snart jag stod i stillhet var jag nästan säker på att en annan människa stod några meter ifrån mig längre in till höger, jag kunde känna hans närvaro. Mörkret var helt slutet, inte en ljusspringa trängde ut ur själva kyrkskeppet där röster rytmiskt dansande rörde sig med varandra. Jag stod länge i stor uppmärksamhet och lyssnade till den fördolda springbrunnen av röster som ibland sjönk undan för att låta en enda stämma i en skimrande ensam bäge stegra sig till ett tjugoåttafaldigt kyrieleis, om jag räknade rätt.

Det knarrade till i en korstol till höger om mig. Mina ögon hade vant sig vid mörkret men trots det såg jag inte utan förnam bara en kort munkgestalt röra sig, lyfta bönekåpan över huvudet och gå fram till kyrkdörren som han öppnade som en väldig lucka in till ljuset och värmen i en svagt gyllenskimrande ugn. Han hade lagt märke till mig och han såg till att insynen förblev öppen. Jag kunde med blicken följa honom ända till den första ikonen som han hälsade med en kyss. Jag såg andra gestalter stå i ring kring ljuset på en läspulpet och sjunga sig fram över sidorna. Därinne började det envisa klirret och metalliska klappret av ett rökelsekar, jag kunde höra det skakas med snabba handrörelser och följa hur ljudet vandrade omkring stannande framför varje människa och bild, det nalkades dörren och kom ut också

till mig. Ljusöppningen skymdes, det klirrande rökelseskallret ekade nu alldeles nära och i det djupa mörker där jag stod hälsades bild efter bild av de heliga, vördnadsbjudande gestalter som målats på väggen. Munken stannade framför mig, rakt framför mig och lade en lätt slinga av väl-doft, av stickande inträngande rök, som en slöja också kring mig.

Aldrig någonsin tidigare har jag stått så många timmar i absolut orörlighet stilla förvånad över att all otålighet var försvunnen. Jag stod helt enkelt och försökte med en intensivt riktad uppmärksamhet söka mening och sammanhang i riter som jag inte kunde och i melodier vilkas löpningar och melismer jag inte kunde förutsäga på deras glada färd till den himmelska tronen som inte tycktes vara långt avlägsen. Rytmen som i snabba, urgamla folkdanser fångade in mig och hade jag inte varit en främling skild av ett osynligt bråddjup från de andra hade den ryckt mig med i det jag upplevde som en lycklig from dans i drottningens gyllene festsal, i Marias paradiset.

När jag lämnade kyrkan fortsatte gudstjänsten ännu därinne men på den lilla borggården fanns det redan en vittring av morgon. Fasaderna stod nära mig och det grova tornet reste sig strax vänster om mig och när jag följde dess resning med blicken såg jag att stjärnorna hade bleknat en aning och himmelen ljusnat. Då jag antog att jag ännu skulle få vänta någon timme på morgon-

målet sökte jag mig tillbaka upp till det luftiga rummet i klostrets nordöstra hörn. Där inne öppnade jag igen fönstret och mötte en syn som har förföljt mig sedan dess. Klar och strålande lyste morgonstjärnan rakt emot mig och drog en lysande gata över havet. Redan innan den inbrytande dagen hade hunnit börja färga horisonten med sin sandgula skuggning mötte ljuset mig med full styrka samlat i en gnistrande punkt.

Den klara morgonstjärnan. Många poetiska uttryck är ingenting annat än en okonstlad beskrivning av verkligheten.

Morgonen ljusnade i de smala fönstren bakom abbotens högsäte. Hans mörka gestalt avtecknade sig tungt dominerande i bakgrunden. Matsalen, trapezan, var byggd som en långsträckt kyrka också den och munkarna hade tysta slagit sig ner vid långa bord som pekade upp mot den kortartade del där abboten hade sin plats.

Måltiden, en nästan kall ärtsoppa, intogs under tyst lyssnande till läsning ur heliga skrifter. Någon gång sträckte abboten ut sin hand och vidrörde en klocka som gav en spröd klang och läsningen avbröts för en gemensamt framsagd bön, för övrigt var tystnaden kring läsandet djup. Varje munk satt insjunken i sin egen mörka dräkt. Man kunde se händer som sträcktes ut över bordet för att bryta ett stycke bröd, ta en bit ost eller för att lyfta en klase vindruvor. Var och en tycktes dröja kvar i

efterdyningarna från den långa nattliga gudstjänsten som här så småningom under ett stilla lässande vek undan och gav plats för dagen och dess arbete. När redan alla hade avslutat sin måltid sträckte ännu någon ut en hand och lyfte en klase vindruvor. Först då den sista druvan var plockad och i lugn och ro äten gav abboten signal att bryta upp. Alla lämnade salen genom en levande port av två munkar djupt böjda i förbön och en präst välsignande var och en.

Solen lyste starkt och varmt när jag kom ut på den öppna platsen framför klostret. Jag bar min väska med mig och var beredd att vandra vidare. Portvakten som märkte det vinkade mig in till sitt lilla rum. En kopp avskedskaffe, kallt vatten och ett litet glas raki väntade.

Portvakten stod bredvid mig som en mycket lång och vänlig välgångsönskan medan jag drack. Vi kunde inte samtala med varandra men hans smala fina ansikte och förekommande rörelser underströk starkare än något annat att jag bara var en gäst i dessa sammanhang. Jag hade blivit tillåten att för en natt se det ytligaste skimret av ett gemensamt liv som jag varken kunde förstå till dess former eller innehåll. När jag hade druckit färdigt och beredde mig att gå vidare följde han mig till brunnen vid porten och gav mig ett tecken att vänta där. Om en stund kom han tillbaka med en yngre munk som tilltalade mig på engelska, möjligen med australisk brytning.

— Jag följer er ett stycke, sa han.

Innan vi gav oss iväg pekade han ut Filotheou för mig, långt borta på de skogbevuxna höjderna framför Atosmassivet kunde jag i motljuset urskilja någonting som kanske var ett vitt torn. Det var någonting i hans sätt att peka ut det för mig som litet naggade den tillförsikt i kanterna som man bör ha då man ser fram mot sitt mål.

Vi slog in på den snabbt smalnande väg som ledde ner till strandklipporna. Det blev allt besvärligare att komma fram och jag fick hela tiden försöka skydda ansiktet mot skarpa blad och törnen. Bara glimtvis såg jag solglittret över vattnet medan vi banade oss väg genom det täta buskaget. Plötsligt tog också denna stig slut och vi kanade ner för en brant till strandstenarna i en liten vik. Om jag hade varit tillsammans med någon annan hade jag föreslagit ett morgondopp men det var någonting som alldeles tydligt inte kom i fråga. Han började rota i drivveden på stranden och jag gick ensam fram till vattnet och slog mig ner där på en sten och tog av mig skor och strumpor. Mina fötter behövde ett svalkande bad.

Om en stund kom han och lade bredvid mig en käpp till vandringsstav. Den skulle jag komma att behöva sade han. Jag tackade och såg upp men det fanns ingenting personligt i hans gest, det var bara en rent saklig åtgärd som han hade vidtagit efter att han upplevt på vilket sätt jag tog mig

fram. Han var mycket yngre än jag och hans svarta långa dräkt förtog ingenting av ungdomligheten. Han förblev stående utan någon otålighet. För honom kunde jag bryta upp eller bli sittande, ha honom att visa vägen eller att vänta utan att det egentligen förändrade någonting.

— Varifrån är ni? frågade jag.

— Från Atos, svarade han.

Så var det samtalsämnet helt och hållet uttömt. Jag kände mig inte helt väl tillmodis där jag satt vid det leende, glittrande vattnet och hade honom stående bredvid mig i sin svarta dräkt. Här hade säkert aldrig någon munk tagit sig ett dopp i havet eller legat lättjefullt utsträckt i solgasset på stranden.

— Vad har ni emot solen och havet? sa jag.

Han såg oförstående på mig.

Han var ung, han var spänstig, han tog sig fram som en som hade alla sina krafter till förfogande och ändå var hans svarta långa dräkt en klar gräns mellan honom och naturen. Den skar honom ut ur bilden och ställde in honom i den igen, frigjord.

Jag hade ingen lust att utmana honom i det liv han hade valt att leva.

— Är vattnet en frestelse? frågade jag.

Då slog han sig huksittande ner bredvid mig och började plocka bland strandstenarna. Jag märkte att det var vita stenar han sökte. Varje gång han fann en lät han den flyga ut över vattnet

i en liten båge.

— Jag såg två delfiner när jag kom, sa jag.

Han nickade. Jag fick en känsla av att vår relation till havet och stenarna var helt olika. Jag tog det till mig och lade beslag på allt, den svaga vinden, solreflexerna, själva stunden som jag visste att snart skulle vara förbi. Jag strövade omkring bland rikedomar och skönhet som tillhörde mig som människa men som jag aldrig skulle kunna komma i besittning av eller införliva med mig på annat sätt än som en flyktig vidgning av mitt medvetande om allt det som en gång hade kommit mig nära eller där jag hade varit. För honom var det hans landskap och paradiset och jordens sista utskjutande landtunga. Skogarna och snåren och han själv hade kommit fram till den yttersta gränsen. Knappast hade han kommit hit för att stanna om inte hans blick ville tränga längre än till vattnet och vågorna.

— Det är här vi begraver våra liv, sa han.

Hans anletsdrag var mycket skonade och inramades mjukt av långt hår och skägg. Då han såg på mig var det bara hans ögon som var viktiga. Som på en Kristusikon var det de allena som talade, men vad de sade förstod jag inte. Kanske bara det att han var helt och hållet närvarande.

— Varför livet? sa jag.

Om livet är någonting gott. Som i en dubbel-exponering blev jag samtidigt som jag såg hans lugna ansikte där livet ännu inte hade ristat in

tilläggsupplysningar påmind om ett helt annorlunda uttryck. Överstens ohöljda hat. Livet kan man ju inte begrava, men man kan begrava ett annat liv på en annan plats, med andra människor för att i stället dra sig undan slagen som utdelas och vedergällningen som man själv bär på.

— Då jag inte fick något svar fortsatte jag:

— Ni menar att ni har dragit er undan det onda i livet.

— Det går inte, sa han och smålog.

Han reste sig och gick några steg och ställde sig mellan solen och mig. Nu kunde jag inte längre se honom i ansiktet om jag inte ville att solen skulle smälta mina ögon.

Jag började dra på mig mina strumpor och skor.

— Men det finns mera ondska och mindre, sa jag. På tåget från Aten såg jag en man som var blind. Han hade inte kunnat se sig i spegeln på länge så han hade ingen kontroll över sitt ansikte. Det ansiktet, sa jag och reste mig, det ansiktet var ont. Han sade till kvinnan som reste med honom att han skulle ta livet av henne.

Jag böjde mig för att ta upp kappen som munken hade gett mig till vandringsstav.

— Hur vet ni att det inte var kvinnan som var ond? sa munken.

Vi började gå över strandgruset. Våra steg krossade snäckskal. Som en svart get tog han sig upp för den spruckna bergsidan av skör rödbrun

sten. Jag följde efter så gott jag kunde. Högst uppe stannade han och räckte mig en hjälpande hand. Han drog mig upp med styrka.

— Säg, sa jag, innan han försvann in bland buskarna och allt samtal blev omöjligt, vad menar ni att ondska är?

— Det är gärningar, sa han. Ett bestämt slags gärningar.

— Bara gärningar? frågade jag.

— Jo, sa han. Det är gärningar och det som föregår dem. Samtidigt som han sade det vände han sig om och satte sig i rörelse. Han var inte intresserad av någon vidare diskussion på denna punkt. Det mjuka berget hade pulveriserats till sand där stigen drog fram och plötsligt försvann in bland mer än manshöga snår. Nästa gång jag såg honom stod han på en öppen plats och såg ner över ett väldigt kloster som liknade en öde stad.

— Iviron, sa han.

Han hade fullgjort sitt uppdrag och hade inte för avsikt att följa mig längre.

Tredje kapitlet

Det var vid middagstid som jag nalkades klostret. Det hängde som en sovande stad över sina murar. Inte en rörelse syntes på den stenlagda vägen utanför. Uppe i ett av fönstren vilade en gammal munk som trött betraktade mig utan att på något sätt reagera inför främlingen. Porten öppnade sig i en lång gång mot ljuset inne på gården. Flygfän surrade i brytningen mellan skugga och ljus. En gård, stor som en fotbollsplan öppnade sig och där i skuggan av baptisteriet satt tre åldriga munkar. En av dem pekade med sin käpp uppmanande. Jag såg i käppens riktning. Dörren stod öppen till en liten kyrka strax vänster om porten. Det var dit han ville att jag skulle gå.

Därinne pågick en hojtande sång. En handfull pilgrimer, bland dem studenten som jag lärt känna på båten, tillbad Maria portvakterskan, en stor ikon målad av ingen mindre än evangelisten Lukas. Jag gick in i den lilla helgedomen som helt dominerades av den silverbeslagna bilden. Endast jag stod upprätt inför undret som för tusen år se-

dan kommit flytande stående på vågorna för att rädda sig undan bildstormarna. Jag stod upprätt ännu då jag kände en hård hand gripa mig om nacken för att tvinga mig ner på knä. Obevekt vände jag mig om för att se vem det var som jag så hade förargat med min nyfikenhet utan andakt. Han släppte sitt grepp och hans blick mötte inte min. Det var en besökare som jag. En mager mel-laneuropé. Tysk, tänkte jag, vän av ordning, och gick ut.

Dåsigheten över den lilla gården var kompakt. Gubbarna hade försvunnit, alla hade tydligen gått till vila. I Iviron gällde den gamla fria kloster-regeln. Var och en lever sitt eget liv i sin egen rytm och förvaltar sin kallelse och sina ägodelar efter förgottfinnande. Om Stavronikita var en fast sammansluten munkgemenskap inom trångt sam-manhållande murar så var Iviron ett löst utspritt slumrande bland vacklande boningar på murkrö-nen. De oräkneliga dyrbarheterna som klostret förfogade över hade inte nog kraft att dra till sig andra än rundögda betraktare som kastade en blick i illuminerade handskrifter från sjuhundra-talet innan de gick vidare. Ingen ung man ville be-grava sitt liv här som munk i ett bortdomnande åldringshem. Här fanns ingenting att hämta som man inte bar med sig själv. Det var därför jag be-gav mig iväg genast dragen mot Filotheou som låg väntande uppe bland bergen och skogen. Jag vis-s-te inte vad som väntade mig där och gjorde mig

heller ingen föreställning men jag hade en känsla av att det var en viktig mötesplats som det gällde att inte försumma.

Vägen följde strandlinjen i en mjuk båglinje där vågorna bröts i vita skumbälten innan de alldeles mjukt jämnades ut. Bakom ett litet kapell i solblekt flagande blåfärg vek den av inåt land och började stiga brant. Det var en väg bryskt framstängad med röjningstraktor till minne av det stora tusenårsjubileet för ett tiotal år sedan då högt uppsatta prelater och kyrkliga dignitärer skulle befrias från att mödosamt klättra på åsnestigar över bergen. Vid första tillfälle vek jag av in på en stenskodd gammal stig som förde mig in i skuggan under den täta buskvegetationen som böjde sig över vägen och lät mig vandra i ett mjukt dunkel här och där glatt upplyst av en liten klunga ljusröd cyklamen. De första gångerna jag såg dem stannade jag och böjde mig till och med ner och berörde dem, så ljust lysande var deras färg och så sällsamt deras främlingskap bland de nerfallna löven.

Så småningom började stigen resa sig allt brantare och det frodiga buskaget vika undan och ge plats för träd. Någon gång medan jag stakade mig uppåt öppnade sig ett perspektiv över den böljande gröna växtligheten och jag kunde föreställa mig långt kortare vägar ner till dalen än den jag hade kommit. Dessa tänkta kortare vägar har lockat vandrare och låtit dem försvinna. Tanken

löpte i korta ansatser. Den återvände snabbt och knöt sig till stavens och stegens rytm. Och staven och stegen dunkade på över stenar som blev allt större och glattare. De gånger jag såg upp och såg stigen försvinna bland genomlysta träd högre upp fick jag ett löfte om jämn mark som aldrig infriades. Varje krön var bara ansatsen till en ännu mera sugande stigning. Skogen hade tagit över. Höga bokar omslingrade av lianer höll solens hetta på avstånd. Ljuset var ändå så starkt att skuggorna upplöstes.

Snart dunkade jag mig inte längre fram utan drog mig vidare med varje nytt tag av staven. Jag satt också ibland ganska länge på någon sten i skuggan och lyssnade på skogens ljud. Det enda som hördes var fallande grenar som rasslade till när de hejdades halvvägs, gled vidare och slog ner med en duns djupt under mig. För varje gång jag reste mig för att fortsätta hade jag allt mindre krafter kvar. På så många krön hade jag blivit gäckad att jag försökte hålla undan varje tanke på att snart få se klostret.

Plötsligt såg jag Filotheou bortom en brant stupande ängssluttning. Hästar gick där i bet, eller mulor. Det vände sitt ingångstorn mot mig, vitt, massivt med gröna hörn. Det stod slutet där som rest för att invänta någon helt annan, någon för vilken århundradena bara var väntans andrum, det laddade avståndet som höll tornet och murarna uppe. Jag gick långsamt vidare. Vid brunnen

framför porten lät jag vattenstrålen fylla mina händer och drack. Jag fortsatte att dricka när törsten var stillad. Sist sköljde jag mitt ansikte och vände mig om och såg på nytt mot tornet. En dörr i den stora järnbeslagna porten stod på glänt.

Jag såg tillbaka över landskapet och kunde långt borta vid havet spana in den avlägsna klippudde som kröntes av Stavronikitas konturer. Det var svårt att förstå att jag hade tillryggalagt denna sträcka till fots. Jag höll ifrån mig de träd som vilt klättrande trängde fram nästan ända till klostret, först längre bort där skogen i mjuka svep sänkte sig ner mot havet kunde jag låta min blick vila. Där kunde jag ha blivit stående rätt länge men tystnaden i klostret oroade mig.

Innanför den yttre porten sluttade portgångens glatta stenar ner mot en gräsbevuxen gård kring en dunkelröd kyrka som redan låg i den sena eftermiddagens skugga. Portvaktsrummet var tomt, dörren dit stod öppen. Ingen rörde sig på gården. Högt uppe på muren där en träbro löpte hade någon hängt sitt byke på tork, ett par byxor och några T-skjortor. Jag ställde ifrån mig väskan och staven mot kyrkväggen.

Jag gick runt kyrkans hörn. En bred vit marmorgång förenade kyrkan med en praktfull marmortrappa som i avsatser steg upp ända till andra våningen på byggnaden mitt emot. Däruppe fanns trapezan, den konungsliga matsalen. Försiktigt gick jag in i kyrkan väl medveten om att min plats

var i nartex medan gudstjänsten pågick. Ärkeänglarna Gabriel och Rafael spärrade med utbredda vingar och händer ingången till det dunkla paradiset bakom dem. Genom dörren mellan dem hördes dämpad sång. Deras ögon var obevekliga och naglade fast mig vid väggen strax innanför den yttre dörren. Jag hade sett blicken förut vid en gränsövergång i Berlin. Orörligt granskade den då mitt ansikte, mina ögons färg, öronens form och mitt sinnes jämvikt. Obönhörligt hade porten stängts framför mig om jag inte hade bestått provet.

Rafael och Gabriel var väldiga gestalter som syntes glida samman och byta plats då jag samtidigt försökte besvara varderas blickar och tolka det hemliga tecken som de bar på sina handflator. Jag försökte frysa bilden, få den att stelna till genom att sänka min blick och se bara på händerna men ansiktens kraft var så stor att jag inte ens i de ögonblick jag såg ner var fri från deras ögon. Allt heligt som kunde ske i denna kyrka ägde rum mellan änglarna och mig när de samtidigt stängde mig ute och med sin utstrålning kom mig långt närmare än de mumlande rösterna bakom deras rygg. Det kändes helt överkligt, som en hand ur intet, när någon tog ett hårt grepp om min arm och drog mig ut ur förrummet och ställde mig på marmorplattorna mellan kyrkan och trappan. Han såg aldrig på mig, sade heller ingenting utan visade mig bara sin rygg och sitt långa svarta hår

över den fotsida svarta munkdräkten då han gick tillbaka in.

Jag sökte mig till min väska och käpp och slog mig ner med ryggen mot kyrkväggen. Förbittringen fick stark hjälp av tröttheten. Det fanns inget ställe dit jag kunde gå, dit jag kunde hoppas att nå fram innan alla portar stängdes vid solnedgången.

När jag hörde att gudstjänsten var slut reste jag mig och gick närmare kyrkdörren för att ansluta mig till munkarna. Någon pilgrim bland dem vinkade också mig att slå följe med dem upp för trappan. Jag hade knappt hunnit till det första trappsteget då en av munkarna häftigt vände sig om och ställde sig i vägen för mig.

— Ni får äta senare, sa han. När vi har ätit.

Jag vek undan, hungrig och sårad och sökte mig tillbaka till min kyrkvägg och satte mig där som en hund. Jag förstod plötsligt hur självklart det är med en stängd port. Vem kan bli sårad av verkligheten? Är det inte allt klart förutsagt av någon; att man kan komma fram, uttröttad och förväntansfull efter den långa vandringen, att man efter att ha kämpat utdraget mot undanvikande krafter och påträngande sjukdom äntligen går igenom dödens port och kommer ända fram till festsalen och finner dörren vara stängd. Hur groteskt skulle det inte då vara att känna sig sårad eller förbittrad. Man var utanför helt enkelt. Den sista som såg en innan han stängde dör-

ren och slog sig ner i den konungsliga festsalen tillsammans med de andra skulle vara lika litet illa berörd som jag låter mig störas av att en hungrig katt stryker omkring i trädgården medan jag ger festmiddag för efterlängtade gäster. Den obekymrat stängda dörren. En del av himmelrikets hemligheter.

Jag reste mig och gick till kyrkans dörr för att än en gång se ärkeänglarna och ta mått av dem. De såg på mig men såg mig inte längre. Vardera sträckte fram en hand, höll fortfarande fram en orörlig handflata tecknad med ett kosmiskt tecken, en hemlighet som jag aldrig hade delgivits om den överhuvudtaget var tillgänglig för mänsklig kunskap. Man kunde trotsa dem som man trotsar musik, säga att man inte förstår. Om det är en egen frivillig handling eller den utkastades sätt att visslande avlägsna sig, det vet jag inte. Jag sade inte till änglarna men jag lät dem ta del av mina tankar som var att det inte kan finnas ett paradiset om inte någon lämnas utanför.

Munkarna kom strömmande ner för marmortrappan, inte slappt avspänt petande sig mellan tänderna som herrar gör efter en god gemensam middag, utan målmedvetet föresatta att använda den korta tiden före mörkrets inbrott. De var unga allesamman. Jag följde några av dem med blicken. De skyndade till ett hörn av borggården. Där fanns en primitiv talja fäst vid en krok allra högst upp vid balkongerna till cellerna som kläng-

de likt svalbon på muren. De började hissa upp ved. Vinterns förråd.

En av de yngsta munkarna kom ensam ned för trappan när alla andra redan hade skingrat sig. Han vinkade mig till sig. Säga något kunde han inte för hans mun var hela tiden fullt upptagen med kyrieleis. Herre Jesus Kristus Guds Son förbarma dig över mig. Hur många år skulle han inte få upprepa bönen till dess den hörbara delen av den utplånades och bönen själv fortsatte sitt eget liv i kroppen och själen.

Jag fördes in som en tiggare till den nu öde bankettsalen. Ett hundratal munkar hade ätit där under tystnad lyssnande till någon from läsning och osynligt styrda av abbotens tysta vilja. Nu ekade sopande borstars slag mot borden och metalltallrikarnas slammer under valven. Noviser skrapade matrester i hinkar medan de oupphörligt högljutt anropade Herren om förbarmande. Min tallrik med kalla kokta auberginer stod på ett långbord bland redan tömda fat. Det smakade inte och jag kunde inte förmå mig att äta på dessa villkor men det lätta mörka vinet i tennkannan vid min plats ville jag ha. Jag drack ett par bägare och gav min mun en svagt syrlig svalka sedan reste jag mig. Den som jag kunde ha tackat sände jag en demonstrativt ohövlig nick. Marmortrappans breda ödslighet kom mig att se efter andra vägar ner men jag valde ändå den mest iögonenfallande. Jag skred ner ganska långsamt och uttryckte vad

jag kunde uttrycka med min hållning om det fanns någon som brydde sig om det.

Vid trappans fot väntade archontaris, munken som hade ansvar för pilgrimerna, en liten rund leende man.

— Vi har ingenting emot er, sa han. Vi skall visa er det dyrbaraste vi har så att ni förstår det.

Han förde mig in i kyrkan. Strax till höger om ingången stod en smal ung munk med en ylletröja krängd över sin långa svarta dräkt. Håret var flätat i en knut i nacken. Han hostade. Framför konungsporten i ikonostasen hade man ställt ett långsmalt bord. Jag fördes fram till det för att röra mig från höger till vänster och kunna stanna i begrundan inför vart och ett av relikskrinen; ett stycke av Kristi kors, skänkt av kejsar Nikeforos III, Johannes Kryssostomos högra hand, skänkt av kejsar Andronikos, den helige Panteleimons fot, skänkt av kejsar Konstantin XI Palaiologos, den heliga Marinas lårben, vackert infattat i silver. Jag skulle just ta ett steg vidare då den unge munken trängde sig fram och med handen på bröstet böjde sig ner och kysste en gulbrun silverbeslagen skalle. Han gjorde det med stor ömhet som om han hälsat både döden och ett för länge sedan levt liv.

Archontaris följde mig nöjd ut ur kyrkan. Ute på gården såg han med tindrande ögon på mig och sökte en bekräftelse som jag inte kunde ge. Beskäftigt förde han mig då till gästväningen, överst

i den byggning som rymde trapezan. Det var redan dunkelt i korridorerna och i ljuset av en oljelampa granskade han mitt fribrev och förde in uppgifterna om mig i en liggare. Jag betraktade under tiden en naiv målning och försökte urskilja vems flotta det krigsskepp tillhörde som gav eld med alla kanoner medan det plöjde vågorna under det heliga berget. Drednoughten var ute i tsarens ärende, i alla rättrognas beskyddares uppdrag.

När han hade visat mig in i mitt rum och jag hade slagit mig ned på sängen i halvmörkret och tagit en överblick av den spartanska inredningen, en stol och ett bord borta vid fönstret, visste jag att mitt besök i munkarnas rike hade nått sin vändpunkt. Jag hade ingenting där att göra. Jag klädde av mig och hängde mina kläder på en spik i väggen ovanför sängen och lade mig med välbehag till rätta med huvudet mot fönstret. Det var mitt sätt att ta avstånd från kyrkan där nere på gården och de tysta mörka byggnader som omgav den. Det fanns inte längre någon anledning att stiga upp när det nattliga klapprandet satte in och munkarna skyndade till sin långa vaka. Ingen sympati hjälpte mig längre att genom stängda dörrar och tjocka väggar identifiera mig med den kult som ägde rum dold för mina ögon. Dessa munkar, detta hundratal utvalda unga män som slog vakt om sitt hemliga liv bakom stränga regler mot vandrare av fel slag kom mig att tänka på

Hitlers unga övermänniskor i sina ordensborgar. Jag kvitterade avvisande med avståndstagande och somnade in i väntan på följande dag och möjligheten att tidigt i dagbräckningen lämna denna slutna fästning.

Plötsligt vaknade jag, med en tydlig förnimmelse av att inte längre vara ensam i rummet. Någon annan var också där. Jag låg orörlig på rygg för att inte röja att jag var vaken. Den andre fanns bakom mitt huvud, mellan sängen och fönstret. Jag vågade inte se åt det hållet och jag hörde inte ett ljud som kunde ha väglett mig. Den andre satt i stolen vid fönstret och betraktade mig. Håren reste sig på mitt huvud och på hela min hud. Skräcken spred sig från hjässan nedåt och kapslade in mig i ett helt och hållet förlamande skal. Jag kunde inte längre röra mig. Tiden stannade orörlig och lämnade ingen öppning. Någon satt ett stycke ifrån mig och såg på mig och hans starka närvaro framkallade en fysisk ångest som steglöst ökade till det outhärdliga. En fråga fladdrade inom mig utan att kunna nå upp till mina stämband och läppar, jag kunde inte fråga vem det var. Den andres närvaro var svaret och det var ont.

Lika plötsligt som om någon hade slagit ifrån högspänning var han borta. Tomrummet efter honom fylldes av aningen om en ny stjärnklar natt därute och jag började känna byggnadernas djupa ro där de slöt sig kring helgedomen i deras

mitt. Innan jag hann lyfta mina armar för att lägga mig med händerna under huvudet slog skräcken till på nytt, från annat håll, rakt uppifrån. Jag låg skyddslöst fastnaglad utan att kunna röra mig, händerna trycktes mot lakanet, en ofärd nalkades och jag kunde inte vända mig bort. Igen kände jag hur håren reste sig. Taket ovanför mig var inte långt borta, men det var som om det inte hade funnits, det gav inte mera skydd än en avlövad gren mot strålning. Även om min ångest var likadan och inte i mig fann en skyddad plats där den kunde gömma sig och slätas ut visste den att detta var en annan närvaro. Det var inte längre en person som med sin iakttagande tysta vistelse i mitt rum skrämde mig från vettet, det var en annalkande kraft lik den som jagar natten på flykten och upplöser isar på havsvidderna och i all min känsla av att själv falla sönder och förgås började min mun rabbla samma ord som jag hade hört noviserna oupphörligt säga medan de dukade ut efter måltiden. Min själ klamrade sig fast vid dem som vid en sköld under vilken det fanns andrum och skugga till dess den främmande kraften drog sig undan, långsamt slöt sig och rummet där jag låg återtog sin enkla sjabbighet.

Jag låg utmattad på min bädd, en lång stund utsträckt på min rygg och jag förstod vad jag hade varit med om.

Fjärde kapitlet

Vid middagstiden såg jag havet på andra sidan halvön, som ett glashav bländade det mig när jag såg ner för de klippiga branta stupen den mycket långa vägen ner till vattnet. Hela morgonen och förmiddagen hade jag vandrat mödosamt ända från den stund då jag smög ut ur klostret och hejdades av den ännu stillastående bergsluften som var mättad med svala dofter. Jag hade gått på stenbelagda stigar som reste sig allt brantare under järnek och bok och vadat bland löv minerade med nedfallna vassa kastanjer som stack mig rätt illa. Oändligt långsamt hade lövskogen gett vika för barrträden och klipporna åttahundra meter över havet.

Under hela vandringen hade tankarna kretsat kring nattens syner och jag behövde någon att tala med. Jag hade ingen så jag fick nöja mig med en rad i min anteckningsbok. »Jag är vid resans ändpunkt. Härifrån hemåt igen.» Filotheou, det kompakta avvisande som jag hade mött där och nattens skrämmande besök, hade brutit mina ur-

sprungliga planer att stanna så länge som möjligt. Resan till den mystiska världen var slut och nu ville jag tillbaka till den vanliga världen så snabbt som det bara lät sig göra. Jag såg framför mig en dagsmarsch, en övernattning och så ytterligare en dags vandring innan jag kunde sätta min fot på ett befriande båtdäck.

Havet bländade mig så mycket att jag tog fel på vägen. Den stig jag vandrade vidare på i den brännande hettan uppe på berget var ingen stig utan en sliten sandfåra, kanske en uttorkad bäck, som förde mig ned för ett litet stup och plötsligt in i en oväntad nedsliten trädgård. De gamla päronträden höll några få frukter svävande över ett litet hus, de flesta låg otillvaratagna i högar på marken. Ingen hade röjt platsen framför ingången från det bråte som under åren hade samlats där, brädstumpar, säckar, sönderbrutna lådor, men huset var bebott och jag var törstig. Jag gick långsamt fram mot dörren som stod på glänt med en smal springa. Jag stannade och stod en stund väntande men då det inte gavs något livstecken gick jag fram till dörrspringan och försökte kika in. Det jag såg var ett annat öga. I höjd med mitt. Våra ögon såg in i varandra sedan öppnades dörren.

Det var en liten gubbe, en jultomte i sliten svart munkdräkt med en gammal säck som förkläde. Först visste vi inte hur vi skulle tilltala varandra och med tecken visade jag att det bara var vatten

jag ville ha. Han smålog och jag såg att han var en ensam skämtare. Scenen vid dörren var hans planlagda lek med den okände vandraren. Han vinkade mig in och jag följde honom in i ett hus som var mycket rymligare än jag hade kunnat föreställa mig. Jag såg skymten av ett kapell och av två stora rum men han förde mig in i ett lågt mörkt, medeltida kök. En vattenledning från bergen stack in genom fönstret. Allt var minutiöst rent, varje tallrik diskad och ställd lutande på sin plats på vägghyllan. Bord, diskbänk och spis var snyggt avtorkade som om han hade väntat besök av sin mor på sin ålders dagar. Hon hade inte blivit besviken. Han visade att jag skulle ta plats på stolen vid bordet och ställde fram ett litet glas. Sedan gick han fram till fönstret och tog upp en långsmal flaska ur en låda på fönsterbrädet. Han höll upp flaskan med dess klara vätska mot ljuset såg på den och på mig och plirade med ögat. Jag skrattade. Så kom han och fyllde på mitt glas men tog ingenting själv. När jag hade smakat, och han hade sett att jag tyckte om hans raki gick han tillbaka till spisen och började tillreda kaffe.

Medan jag sedan drack mitt kaffe stod han hela tiden framför mig. Han var så kort att hans ansikte bara var litet ovanför mitt och hela tiden såg han på mig och smålog. Hans ögon lyste mot mig som ett glatt barns, som om han hade fått underbart besök och under all denna trevnad sade vi inte ett ord till varandra. Jag vet inte varför.

Slutligen tilltalade han mig. Inte på grekiska men på en mycket bortglömd franska. Medan han talade betraktade han mig lika intensivt för att se om han kunde göra sig förstådd.

— Jag visste att ni skulle komma, sa han.

Jag förstod och då han såg att budskapet hade gått fram nickade han övertygande. Min ankomst var ingen överraskning för honom. Han hade vetat om den. Sade han.

— Ni är inte en lycklig människa, sa han och såg med stor kärlek på mig, men era barn kommer att bli lyckligare än ni är.

— Jag har inga, sa jag. Det är bäst när världen ser ut som den gör.

Mina ord tystade honom. Han såg inte längre på mig utan över mig och längre bort än till väggen som var strax bakom mig. Så kanske han brukade stå i ensamhet i sitt kapell. Tystnaden kunde naturligtvis inte kännas lång för honom och den gjorde det egentligen inte heller för mig. När han igen såg på mig var ögonen inte längre ett barns utom i det att linjerna kring dem var tecknade med stor klarhet.

— Vi går mot svåra tider, sa han. Mörka makter samlar sig kring jorden, men världen kommer inte att förgås.

Jag satt helt stilla och släppte inte hans ansikte med mina ögon. Han hade inte mer att tillägga än det han sagt. Det han eventuellt tillade gjorde han med sin allvarliga och lugna blick.

— Mörka makter? sa jag.

— Ja, svarade han. Det har Paisios sagt.

Nattens rädsla gjorde sig igen påmind och han såg det. Här uppe i sin ensamhet på berget måste han ha varit med om långt mera genomgripande och uppskakande upplevelser än de som hade vidrört mig.

— Har ni sett någon mörk makt? frågade jag.

— Ni tror att ni har sett, svarade han.

Jag nickade och fick ett intryck av att han då steg ett steg närmare mig och att han knäppte sina händer ännu stadigare om magen för att övervinna alla språkliga svårigheter.

— Jag måste berätta vad en helig man sade. Han hette Panteleimon. Nej, det hette han inte. Jag minns inte. Gregorius hette han. Han sade. Den som älskar Gud måste vara mycket försiktig. Om du ser ett ljus eller en eld, utanför dig eller inne i dig, eller om du ser någon skepnad — Kristus till exempel eller någon av hans änglar eller någon annan — tro inte på det. Bry dig inte alls om det, om du inte vill ta skada.

Han viftade med handen som man viftar bort flugor.

— Gör såhär, sa han.

Han tycktes tro att han ännu inte hade talat tillräckligt tydligt för han fortsatte med stor intensitet:

— Om ni tror att ni har hört, eller sett, eller känt mörka makter eller heliga så skall ni genast

säga till er själv »det är min mage, jag måste ha ätit något olämpligt».

Jag smålog. Det tyckte han inte om.

— Kom ihåg, sa han. Simonas har sagt det.

— Vem är Simonas? Är det någon helig man?

— Nej, sa han. Det är jag. Jag har bott här i fyrtiofem år.

— Lika länge som jag har levat, sa jag.

— Jo, sa han. Det är en kort tid.

Vid eremitens sönderbrutna port fortsatte stigen och började genast stupa brant neråt som en trappa där alla stenar lossnat och ställt sig på kant. Det fanns inget skydd varken mot den sol som bredde ut sig över hela himlen ovanför mig eller det glittrande glashavet djupt under mig, en vidsträckt strålande kristall. Stenstigen var översål-lad av andra blad än tidigare, rostbruna, stora som handflator. Jag böjde mig och tog upp ett. De var metall. Åsneskor, järnsulor med sex hål för spikar. Järnlöv, avlagrade genom århundraden.

— Två timmar om ni är en god vandrare, hade eremiten svarat då jag frågade honom hur lång tid det tog att ta sig ner till Grigoriou.

Om någon hade iakttagit mig hade han sett att jag inte var en god vandrare. Han hade sett en person som hela tiden höll ett öga på stenarna och beräknade platsen för varje steg för att inte skada sina fötter eller vrister. Klostret på klipporna vid

stranden fick vänta länge på mig. Varje gång jag vid en tvärkrök av stigen fick syn på det djupt under mig var det ännu långt borta som i sagan. Först några vita huskroppar tätt intill varandra på en mörk udde i det blixtrande ljushavet, sedan aningen av tegelröda tak och möjligen ett torn. När jag kunde se cypressen som mörk sköt upp över taken och klostrets väggar som stupade ner och gled in i klippor som reste sig ur havet var jag redan ganska nära. Jag måste dit och ville inte, men jag hade ingen annanstans att ta vägen.

Den natten lyste varken stjärnor eller måne. Redan tidigt på kvällen höjde sig ett mörker inifrån land och åt långsamt upp ljuspunkt efter ljuspunkt på himlen. Snart avtecknade sig cypresserna vid den branta bergväggen inte längre mot en ljusare bakgrund, de bara försvann in i natten. En vind svepte ner från bergen och slog ner i viken vid klostrets hamn. Jag vandrade fram och tillbaka i mörkret mellan det lilla gästhuset vid hamnen och klostrets stora port ett par hundra meter högre upp. Det var jag som inte hade velat tillbringa en natt till innanför klostermurar.

Vinden började resa vågorna till slag mot piren. Jag stod länge stilla lyssnande för att bedöma om det bara var en nattvind, som jag hoppades, eller om det var hårt väder som var på kommande. Förvånande snabbt växte vågornas lätta slag till tyngre dunsar och när svallet fräsande började skölja

över betongen där nere samtidigt som trädens svajande rörelser tilltog blev min rastlöshet allt större. Jag gick och hoppades på båten som jag hade hört att skulle komma på morgonen och som kunde ta mig till Dafni, men jag hade också hört att skepparen inte var någon modig man. Vattnen runt Atos udde var skrämmande genom årtusenden.

Xerxes lät hellre gräva en kanal vid Atoshalvöns bas än han tog risken att låta sina fartyg segla runt klipporna och kanske bli krossade mot dem som Mardonios flotta som gick under med trettio-tusen man.

Jag trevade med händerna i gästhusets vägg för att finna dörren. Fönstren i mitt rum rörde sig och gnydde i vinden. Jag kastade mig på sängen för att sova bort några timmar. Inom mig var jag redan på väg, den blinde Överstens ansikte gick plötsligt inte att avlägsna ur medvetandet. Det var mycket tydligare än Lilis som inte hade något uttryck. Ju mera oväsen vinden började föra och ju dovare vågorna dunkade mot hamnpiren nere under byggnaden desto viktigare blev de för mig. Jag var nästan på väg att börja ge löften i natten, löften att om vinden mojnade och kaiken kom, om jag slapp släpa mig upp över bergen ännu en gång så skulle jag ta itu med de här två människorna. Jag skulle skydda henne för honom eller bryta mig in i hans vrede och lösa upp den.

Det är illa när man kan läsa i en människas an-

sikte därför att man ändå inte kan göra det. Man tar emot signaler och man vet vad tecknen betyder men man vet ändå inte hur djup hela den värld är som ger dessa glimtar ifrån sig. Det blanka uttryckslösa ansiktet kanske då säger mera. Det säger att någonting pågår som inte får bli upptäckt. Det är bara gärningar som är klara, men allt som föregår dem är ett hemlighetsfullt mönster, ett rotverk, eller ett grenverk eller en mångdimensionell struktur som bär upp ytan och genomborrar den i handlingar.

Då jag vaknade ljusnade det redan. Jag gick ut på balkongen ovanför den lilla hamnbassängen.

Vinden hade inte avtagit, vågorna hade inte börjat lägga sig till ro, molnen slets sönder i stor hast. Jag gick upp mot klostret.

Inne på den första gården var allt stilla. Bara den jättelika cypressen som höjde sig långt över de många våningar höga byggnaderna rörde sig. Inne på den andra gården, runt kyrkan, var det också stilla men ljus från köket visade att morgonmålet var under tillredning. Jag började gå långsamt runt kyrkan och då jag kom fram till en trappa som ledde uppåt i avsatser mot en liten port i östra muren kom en skara munkar förbi och skyndade upp för trapporna. En av de sista av dem vände sig om mot mig och gav mig ett tecken att följa med. Därutänför muren i ett trångt litet gravkapell avslutade de nattens vaka med den gudomliga liturgin. Kapellet var så litet att det in-

te fanns någon möjlighet att stänga mig ute då jag väl hade blivit medtagen in. Den jättelika diakonen som tjänstgjorde var högre och bredare än kungsporten som han slog upp till det allra heligaste. Jag stod nu mitt inne i sången innesluten i okända unga mäns ständiga gudstjänstliv i dess innersta kärna.

Då vi kom ut hade solen redan gått upp men den var ännu dold bakom de höga bergen. De tog mig halvspringande med sig till trapezan för morgonmålet och även om jag fick äta i ensamhet vid ett särskilt bord var det inte som en utstött. Då måltiden var avslutad och jag sökte mig ut märkte jag att en ung prästmunk slog följe med mig. Ute på gården visade han med handen mot en trång gång, vi gick igenom den och kom ut på en långsträckt träbalkong mot havet.

— Jag har varit diplomatson i Stockholm, sa han.

Han var från Latinamerika.

Han var den första som på ett personligt sätt hörde sig för om vad som hade fört mig till Atos. Kanske kom jag nära sanningen när jag ganska nonchalant svarade att det eventuellt inom mig fanns någonting som gjorde ett sista försök att få se det osynliga. Han satt bredvid mig och visade att han lyssnade genom att nästan omärkligt luta sig alldeles litet närmare mig.

— Men det går ju inte, sa jag.

— Hur vet ni det? frågade han.

— Det har någon sagt, svarade jag, det sade eremiten uppe på berget.

Vi satt tysta en stund. Jag försökte spana för att på långt håll se om kaiken var på väg.

— Jag har ganska litet tid, sa munken, men jag försöker måla ikoner när jag kan.

— Blir de bra? frågade jag.

— Nej, sa han. Jag misslyckas. Jag försöker uttrycka det som jag inte kan fånga.

Jag teg och väntade att han skulle fortsätta.

— En gömd mening. En sådan gömd mening som inbjuder dig att gå ut över dig själv därför att den syn den erbjuder är så utomordentligt skön. Jag försöker i gestalter, linjer och färger måla en skönhet som är så stor att också en blind helt och hållet kan ta emot den.

Jag tyckte mig se båten komma.

— Lugn, sa han. Ni har gott om tid.

Femte kapitlet

Flygplanet slog på sina strålkastare. Ljuskäglorna fladdrade maktlöst mot snön som rusade över vingen och skars i skarpa vita stråk. Jag var uttröttad av den långa flygningen och spanade efter tindrande ljuspunkter, husklungor och vägkorsningar som jag kanske kunde känna igen. Det heliga berget låg mycket mer än några timmar bakom mig, det hade flyttat in i överkligheten och överskyggade mig gåtfullt och ogripbart. Vingklaffarna fälldes ut mer och mer och darrningarna av det hårda motståndet vandrade över i min kropp och förlöstes först då hjulen berörde landningsbanan. För en gångs skull satt jag enligt flygvärdinnans uppmaning kvar med säkerhetsbältet fastspänt ända till dess flygplanet hade stannat. Jag lät de andra trängas i gången och reste mig först då vägen var klar och jag lugnt kunde avlägsna mig som en av de sista. Det fanns ingen som väntade mig. Det fanns heller ingenting som gjorde anspråk på mig.

Det var höstens första snöslask sade taxiföraren

på väg in mot staden. Han talade till mig som om jag hade varit borta länge. Snön kletade i tjocka, våta block som sköts fram och tillbaka över vindrutan. I tankarna talade jag redan i telefon med Marianne, försökte förklara varför jag redan kom tillbaka, varför den obestämda tid som jag hade gett mig själv hade blivit så kort. Det fanns ingen förklaring. Här är jag igen.

Det hörde till saken att jag ringde. Gemenskapen skulle upprätthållas även om vi inte längre bodde tillsammans. Min nya bostad var för henne en spännande utvidgning av hennes livssfär. »Tänkte du på mig där bland munkarna?» skulle hon fråga och jag skulle svara som det var »Inte ett ögonblick». Sedan skulle jag försöka säga att stjärnorna kom mig mycket närmare än minnet av någon människa men mina ord skulle kännas främmande därför att hav och stjärnor, måne och strandklippor var hennes egendom.

Medan bilen plöjde genom snöslasket vände jag tillbaka till halvön i Egeiska havet och de sällsamma män som jag hade vistats ibland. Egentligen hade jag inte upplevt någonting på vägen från Ouranopolis till Tessaloniki och från Tessaloniki till Aten och flygplatsen där. Jag skulle ha färdats i en stilla dvala ända till Helsingfors om inte mina kolleger i olika tidningar hade trängt den verkliga världen på mig just sådan som de ansåg att människor borde få veta att den var.

Förstrött hade jag bläddrat i en tysk tidskrift,

förbi rapporterna från Beirut och gränskriget mellan Iran och Irak och gjort någon slapp reflexion om arbetslösa araber som fyllde sitt livs tomrum med att döda varandra, ända till dess sidorna öppnade sig för en artikel om eutanasin i tredje riket. Flera gånger lade jag ihop tidningen men tog den ändå till mig igen i en känsla av tvång att läsa. Hundratals läkare, tusentals sjuksköterskor tog livet av livsovärdiga människor, av personer som bara kostade samhället pengar som man i stället kunde dela ut som bosättningslån åt unga arier. Systrarna i vitt gick hängivet in för avlivningarna — sehr gewissenhaft. Mördandet av patienter fortsattes frivilligt också efter det att Hitler officiellt hade avblåst det stora projektet.

Ingenting i det jag läste var nytt för mig — utom den perfekta byråkratin. Sjukjournalerna gick till medicine doktorer och professorer. Den ene bearbetade femtusen fall, den andre femton-tusen. Med ett litet kryss i marginalen angav man att patienten skulle dö, med ett streck att han skulle få leva. Dessa experter sände vykort hem från sina sjukhusvisitationer och berättade om blommorna, buskarna och träden i parken. Jag rev ut artikeln för mina samlingar.

Taxin stannade utanför mitt hus. Chauffören sträckte sig efter sitt block för att skriva ett kvitto. Jag sade till honom att det inte behövdes. Den här gången fanns det inte längre några hotellräkningar och kvitton i mina fickor för Rundradion

att betala. Det var en av följderna av att jag hade sagt upp mig, av att jag hade dragit slutsatserna av att jag på tjugo år inte en enda gång hade blivit fast stationerad utomlands, varken i Moskva, Bonn, Washington eller Stockholm trots att jag nästan hela tiden hade arbetat som utrikesredaktör. Stockholm rågade måttet. Jag borde ha förstått, sade man, att Stockholm inte kan ges åt en finlandssvensk, men jag hade hoppats att i skydd av arbetet kunna bygga mig ett eget liv litet längre bort från Marianne. Museigatan låg alltför nära henne, på bara några kvarters avstånd. Trottoarerna spärrades av parkerade, översnöade bilar. Jag fick stiga ur mitt på gatan. Många fönster var ännu upplysta men ingen rörde sig ute. Jag hade bosatt mig i en stilla stadsdel.

Jag låste upp och steg in i min lägenhet, ställde ifrån mig väskorna och tände belysningen både i hallen och i vardagsrummet. Hallen var just så kal och tom som jag en gång hade tänkt mig, en enda spansk stol speglade sig i det blanka golvet, en enda svartvit teckning prydde väggen, Piazza Navona. Jag tog av mig skorna innan jag hängde upp rock och halsduk.

Inne i köket glänste det. Inte ett kvarlämnat fat på diskbänken, inte en rostfläck på kokplattorna, inte en smutsig wettexduk över vattenkranen. I vardagsrummet började jag hysa misstankar. Den rutiga pläden låg mycket snyggt över min enda fåtölj. Mina stora svarta högtalarskåp glänste borta

vid fönstret. Min arbetsplats, bordet vid högra väggen, var tom sänar som på en burk med pennor, radergummin och piprensare. Högen med tidningsurklipp under arbetsbordet hade varit värre i mitt minne.

I sängkammaren låg ett skimrande trolskt lapp-täcke över min breda säng. Det förändrade hela rummet. Marianne hade önskat sig ett, det visste jag. Hon hade delat med sig av sin dröm. Utan att släppa täcket med blicken gick jag till telefonen, jag ville ringa genast för det var en stor gåva som hon hade gett.

— Ta dig ett bad, sa hon, och kom genast hit. Jag skall bjuda dig på en underbar måltid.

Hon var lycklig, det såg jag då vi senare satt tillsammans under hennes stora mässingslampa med vit kupa. Från seger till seger, det var hennes väg nuförtiden. Jag hade haft min upplevelse, ett och annat som jag hade kunnat berätta, men ändå blev jag bara en del av hennes tacksamma publik, den närmaste delen kanske, men ändå. Målningarna som i mer än två år hade dominerat hennes ateljé, hennes tankar och vad som fanns kvar av våra samtal hade nu hängts på sina platser i det norska kryssningsfartyget och hon var stormrik, sade hon. Oslotidningarna hade skrivit sidor om dem men här hemma hade det inte stått en rad. Hon smålog när hon sade det. Det var ett ämne som vi inte längre brydde oss om att gå in på.

Hon hade hunnit klä ut sig också medan jag tog mitt bad och packade upp mina resväskor och vandrade de få gathörnen till henne. Jag älskade den stora Schillerblusen som lämnade hennes axlar frihet under det vita tyget och som dolde bröstets självständighet. Hela hennes spåda, starka skönhet var höljd i ett täckelse som lätt kunde höjas över hårets väldiga buske och dras över uppsträckta armar. Och ögonen. Också för dem hade hon funnit tid. De var hennes starka redskap som med vilja och kraft och kärlek allt fortfarande kunde fylla mig med stor svaghet innan de väckte min styrka. Och ändå kände jag till hemligheten, hade hon småleende otaliga gånger låtit mig stå bakom henne då hon satt framför spegeln och ramede in sin blick med strålgans. Sedan hade det hänt att hon reste sig och strök ryggen mot mig och blev stående lutad mot mig med mina händer på sin mage. När vi då såg varandra tillsammans i spegeln hade vi någon gång ändrat kvällens program, försenat oss avsevärt eller inte alls gått ut.

Hon såg att hon igen hade mig där jag skulle vara även om jag bodde på annan plats. I sitt målande, i sin kamp med Odysseus och hans irrfärder över haven hade hon kanske aldrig på djupet märkt att jag flyttat bort trots att det var hon som hjälpte mig att få låna bostaden. Vi bara gick om varandra under hela den tid då hon så sällan dök upp ur arbetet eller ur Odysseen och Strändernas svall och lät Brittens Havsbilder eller Sibelius

Stormen tystna på skivspelaren. När hon skapade passade det henne bra att vi bodde på olika håll och att vi inte delade mer än de stunder med varandra som vi verkligen ville.

— Det är ju meningen att jag skall vara en ensam fröken, sa hon.

Det sade hon för att hon aldrig blev gravid.

— Du har så mycket annat att ge, sa jag.

— Vad då? sa hon.

— Dina målningar, sa jag. Din konst.

Det var lätt att stöda henne för den brunn hon hade att ösa ur var så djup. Det blev mycket svårare att tillsammans med henne betrakta hennes segrar. Triumfer är svåra att dela. Vi hade aldrig kunnat tala om det utan vi fann andra, kloka och övertygande skäl för att jag skulle flytta ut ur vårt gemensamma hem. »Kärleken kräver inte med nödvändighet att man delar alla trivialiteter» citerade vi och gav varandra våra nycklar. »Du kan komma och gå som du vill.» Det fanns en tvekan då vi slog fast den nya spelregeln, som om vi hade borrarat hål i den egna skutan innan den var sjösatt.

— Jag städade litet hos dig, störde det?

Det frågade Marianne när vi för en stund lämnade det norska rederiet, dess direktörer och inredningsarkitekter.

— Gjorde du? sa jag. Det behövdes väl inte.

— Men högen under skrivbordet rörde jag inte, sa hon.

— Det var bra för dig, sa jag. Det är en massa

djävulskap som ligger där och jäser.

— En bok? frågade hon.

Hon såg på mig med sin hypnotiska blick. Skapande var för henne att ge krafterna utlopp när man väl hade stött på dem. Hon trodde att de fanns också hos mig, att jag slösade bort dem på dagskommentarer och fyndiga formuleringar, meningslösa ordknopar.

— Någonting annat, sa jag. Bara andliga övningar, spaningar efter djävulen.

Hon släppte mig inte med blicken och jag började berätta för henne om mina dagar vandrande mellan klostren och mina nätter under drypande stjärnor. Mina ord kändes torra.

— Och inga kvinnor har varit där på över tusen år, sa jag.

— Det måste ha varit skönt för dig, sa hon. Du som har så mycket mot oss.

»Oss.» Jag såg på henne och hela styrkan i hennes självmedvetande. Hon smålog och tillsammans med henne alla hennes vänner, de som hon själv hade utvalt. Kämparna, de som varken hade låtit sig besegras av livet eller av de män som de för tillfället måste dras med. Men en kvinna kunde också vara svag. Jag visste att det bara var en tidsfråga till dess tomheten efter Odysseus skulle infinna sig, den postnatala depressionen. Då skulle hon ringa till mig trött i rösten utan att själv veta vad det var fråga om, ett halvår eller mer då hennes själ låg i träda och hon kunde behöva mig

eller några gamla saker ur en antikbod. Men nu var hennes ansikte varmt och starkt. Hon lutade sig fram över bordet.

— Har jag blivit gammal?

Hon hade råd att göra det för svaret kunde göra detsamma. Det enda hon ville var att jag skulle se henne, möta hennes blick, syna rynkorna runt hennes ögon, den långa infallande bågen vid kinden ner till munnen som för ett ögonblick hölls slutet innan läpparna blottade tänder som var gjorda att äta livet med i stora stycken. Att tugga och skratta det var hennes livskänsla.

— Jag tror Thomas har hittat en liten vän på sin resa, sa hon.

Allt annat än hon kunde bara vara små vänner, såg jag.

— Hon ringde och frågade efter dig då jag var där, sa hon. Kom av sig väldigt då hon hörde mig svara.

Hon var road och full av förståelse för mäns små svagheter för reseminnen som de aktade sig för att ställa ut då de väl var hemma.

Det högg till i mig för jag hade varit beredd på detta telefonsamtal, hela tiden hade jag vetat att det skulle komma.

— Det var en flicka som hade det svårt, sa jag.

— Jag förstår, sa hon och jag såg vad hon förstod.

— Du behöver inte se ut sådär, sa jag.

— Men det gör ju ingenting, sa hon.

Med Marianne kunde ingen tävla då hon hade det som nu.

— Thomas, sa hon och sträckte ut handen över bordet.

Jag sträckte ut min och berörde hennes.

Då vi hade slutat äta dukade vi av tillsammans.

Hon ställde sig vid köskranen och spolade av faten och tallrikarna medan jag gick tillbaka till bordet och med stor varsamhet tog de vackra, dyrbara glasen. Jag gick ett par gånger fram och tillbaka och plockade undan med den eftertänksamhet som man gör det i en annans hem. Då jag kom sista gången, med saltkaret och brödkorgen, sträckte hon redan ut armarna mot mig så blusen höjde sin vida linning. Jag smålog mot henne och lät henne vänta medan jag ställde ifrån mig. Hon böjde på huvudet som ett tecken på att jag nu fick befria henne från höljet som skilde henne från mig. Jag gjorde det. Som en flicka såg hon ner mot sina bröst som inte behövdes höjas med kupade händer. Innan jag hann vidröra dem vek hon undan.

Senare på natten satte hon sig upp i sängen. Jag strök henne över ryggen, lät fingrarna följa de smidiga musklerna och trycka lekfullt på ansatserna till änglavingar. Hon böjde sig över mig för att nå sitt nattduksbord och en lågt belägen låda. Hon fick lägga sig över mig för att kunna göra det.

— Jag har hittat någonting, sa hon. Vänta.

Hon fiskade upp ett gammalt stort kuvert och satte sig upp och tog ut några maskinskrivna papper ur det.

— Minns du, sa hon. Läs dethär. Högt.

Hon räckte mig en sida och jag satte mig upp bredvid henne. Det var någonting som jag själv hade skrivit. En sida ur en kärleksbok till henne för mycket många år sedan.

Kärleken börjar inte vid disken som det så felaktigt har sagts utan vid sparriskålen på torget bland tomater och dyra flätor inhemsk vitlök. Den börjar hos henne som lockande visar fiskens gälar och säljer mjukor för sex mark kilot.

Den börjar i själva verket i fantasin där glädjen strömmar in långt på förhand och alla steg går mot ett avlägset mål som finns med i uppehållen på vägen. För det är när målet inte är vackrare än vägen som det blir en viloplats och en skål för en hel dag.

»Kom min älskade så sätter vi oss där på bänken och tittar i våra påsar. Jag tror att det behövdes hundratusen jordgubbar för att du skulle kunna välja så fel.»

— Dethär är för din ålderdom, sa jag och gav tillbaka pappret med en osäker känsla.

Jag kom ihåg försöken att fånga in kärleken, mina försök att med små svarta tecken på vitt

papper göra någonting liknande det hon gjorde med färg på duk. Det gjorde jag när mitt beroende av henne var som störst.

Läsningen kom mig att inse att det ändå var bäst att jag bröt upp och sökte mig hem till min egen säng. Jag ville inte ligga kvar bland blad ur det förgångna. Marianne förstod mig då jag klev ur sängen och började klä på mig. Hon lade tillbaka kuvertet i lådan som hon hade tagit det ur och sträckte ut sig fylld av skön matthet, så såg det ut. Hon tycktes inte ha mycket emot tanken att få rå över hela sängen alldeles ensam.

ANDRA DELEN

in tenebris

Första kapitlet

Mycket sent en kväll tog Lili kontakt. Jag hade suttit en god stund och plockat i den urklippslåda som jag för länge sedan hade försett med rubriken Satansänglar. I den hade jag under åren samlat bilder av framträdande statsmän och politiker som lät tortera och avrätta politiska motståndare. Bland bilder av män i eleganta uniformer och välskurna kostymer låg urklipp med helt vanliga gatusadister, våldsverkare, dödsdömda brottslingar och läkare som övervar exekutioner. Från varje bild hade jag omsorgsfullt avlägsnat bildtexten. Bland mina Satansänglar finns många som man fortfarande möter varannan dag i tidningarna men när jag började min samling hade jag ingen avsikt att upprätta ett register över brottslingar. Jag hade bara den föreställningen att jag skulle samla bilderna, någon gång betrakta ansiktena allesammans i hopp om att så, som ett slags summa, få se en skymt av dessa människors herre. Det vore inte rätt att säga att jag hoppades få se det som var gemensamt. Snarare utgick jag från

tanken att summan är större än delarna, att de alla tillsammans var lemmar i Satans mer än jordiska kosmiska gestalt. Hur enfaldigt var det inte, mera meditation än studium.

Det var enfaldigt därför att mycket få av dessa ansikten hade någon specifik prägel. De var ju inte fotograferade i det ögonblick de gav order om att utplåna en stad eller sätta in kemiska vapen. De var inte förevigade i det ögonblick de såg motståndaren dö. Underhuggaren, han som torterar, ser kanske ut som en djävul, men makthavaren, som mellan punkt fem och punkt sex på dagordningen bestämmer sig och yppar sin tanke mellan kaffet och konjaken, han har inte ett ansikte som röjer någonting. Och ändå fanns det människor med skrämmande ögon, antingen för att de var döda i sin blick eller alltför starka.

Jag trodde inte mera på min samling med dess rika innehåll men hade ändå inte kunnat besluta mig för att göra mig av med den. Det var min mening att lägga den på den stora urklippshögen under bordet när telefonen ringde. Jag såg på klockan. Den var nästan tolv. Ingen brukade ringa så sent.

Jag svarade som jag brukade och uppfattade genast att samtalet kom från en offentlig lokal, akustiken, rösterna i bakgrunden.

— Hallå, sa hon, är det Thomas?

Sedan tystnade hon som om hon hade sett sig om.

— Vi möttes på tåget, sa hon. Ni steg av i Tes-
saloniki.

Jag svarade inte översvallande och glatt över-
raskad som jag hade gjort om inte hennes sätt att
tala hade dämpat mig.

— Jo, sa jag. Trevligt att ni ringer.

— Nu är jag rädd, sa hon. Mera rädd varje
kväll.

— Var är ni? frågade jag. Kan jag komma?

— Jag arbetar på restaurang, sa hon. Mitt emot
biblioteket.

— Huvudbiblioteket?

— Jo.

— Är det någon hjälp om jag kommer?

Hon var tyst en stund. Såg sig kanske om.

— Ni borde få sova.

— Jag sover i morgon.

— Jo, svarade hon. Kanske.

Såvitt jag då förstod fanns det ingen omedelbar
orsak för henne att vara rädd; oviss och obehaglig
var hennes situation däremot nog. Hennes blinde,
ja, vad skall jag kalla honom, älskare, var spår-
löst försvunnen. Det var det första hon berättade
för mig och hon gjorde det inte som en som till
varje pris vill finna någon utan som en som är ho-
tad i mörkret utan att veta från vilket håll.

Då jag kom fram till Richardsgatan och steg ur
taxin uppe i hörnet såg jag henne stå halvvägs ne-
re i backen pratande med någon som hon, när hon

såg mig komma, skilde sig ifrån med en lätt kamratlig kindkyss. Han gick tillbaka in i restaurangen och hon småsprang upp mot mig och tog mig under armen med en självklar förtrolighet.

— Tack för att ni kom, sa hon. Jag skäms litet.

Hon tryckte min arm och jag gav ett vänligt ljud ifrån mig.

— Hur var det på Heliga berget? Var det en besvikelse?

— Nej. Hur så?

— Ni hade så stora förväntningar.

Vi gick ner mot centrum. Trafikljusen blinkade gult i gathörnen. Varje pulsslug blixtrade till i den fuktblanka asfalten. Det var ännu långt till vinterns förblivande snöslask. Jag undrade hur det var med mina förväntningar och om jag hade några i ögonblicket. Vid den här tiden på natten klapprade det i klostren för första gången. Ta talanta, munkarna manades till vaka och djävulen till att hålla sig på avstånd.

— Jag vet inte var han är, sa hon.

— Översten?

— Han heter Jeger, sa hon.

Jag undrar om vi sade så mycket mera när vi gick genom centrum. Tystnaden var i varje fall avspänd som om vi var på väg någonstans för att tala i lugn och ro med mycket tid på oss.

— Här brukar jag ta bussen, sa hon vid hållplatsen utanför posten.

Vi stannade ett ögonblick, jag såg på skylten

och på henne, sedan fortsatte vi att gå.

— Är vi på väg till mig? frågade jag.

— Vart du vill, sa hon, där vi kan slå oss ner.

Hon duade mig igen.

Vi satt länge i köket och pratade och vi hade hunnit långt in på andra flaskan innan vi bröt upp för att lägga oss. Tyst hade hon kommit in i min lägenhet, sett sig om i mina två rum och iakttagit mig medan jag ställde fram två glas och en flaska vin på köksbordet. Hon slog sig ner och accepterade med en nickning litet bröd och ost, vad jag nu hittade i kylskåpet.

— Det var i Stockholm, sa hon. Jag bara stack.

Tårsjön svämmade över. Belysningen i köket kändes skarp. Jag reste mig, släckte lampan och ställde fram ett ljus på bordet. Sedan satte jag mig så att hon inte skulle känna sig besvärad av min blick.

Resan genom Europa hade gått i samma tecken som avfärden från Aten. Den första natten hade de suttit i dov tystnad mitt emot varandra. Ibland hade hon slumrat till bara för att vakna frusen och obehaglig till mods. Ett höstligt skyfall hade skapat stora översvämningar i Jugoslavien som gjorde att tåget kröp fram och blev flera timmar försenat. Det fanns ingenting att se på i ett landskap som förlorade sig som ett hav i dimma.

Läsa kunde hon inte heller eftersom han inte tillät det. »Du läser du», sade han om han hörde

henne vända ett blad. Längre hade hon försökt ignorera hans kommentarer men det slutade med att han sträckte sig fram och försökte få tag i boken för att rycka den ifrån henne. Så hade hon suttit stilla och tyst i timmar och sett ut på ingenting. Från andra avdelningar i vagnen hade hon hört röster och skratt och musik.

Han satt som om han oavvänt hade betraktat henne och den vidriga bild han hade av henne återspeglade sig tydligt i hans ansikte. Han smålog i timmar. Det var ett småleende som hon inte kunde beskriva. Det berörde bara munnen, bara några få muskler. Om han lade märke till att hon rörde på sig, bara alldeles litet, sade han »nå?». Han väntade. På en enda sak. När hon reste sig för att gå till restaurangvagnen reste han sig också och grep tag i hennes arm med järnfingrar som han borrhade in mellan muskler och ben.

I restaurangen demonstrerade han sitt förakt för henne genom att först noggrannt höra sig för hos kyparen om vad som bjöds, genom att faktiskt först med honom diskutera maten innan han beställde och sedan tillägga att man kunde servera henne samma sak. Han åt under tystnad men varje gång han kände att kyparen gick förbi sade han några ord och byggde upp en skrattande manlig sammansvärjning. Då de gick tillbaka till sin vagn sökte han med fingrarna det redan ömma stället på hennes arm och fortsatte den omärkliga misshandeln. Hon hade beslutat sig för att härda ut till

München utan att ändå veta vad hon skulle göra då tåget kom fram dit.

Efter en hel dag på detta sätt tog hon sin bok och började läsa. Han lät henne vända några blad innan han lutade sig fram och försökte rycka den till sig. Hon gjorde motstånd men han tog den. Han var förfärligt stark. När han väl hade fått tag på boken lutade han sig tillbaka och slet den metodiskt i stycken. Först ryckte han loss trycksidorna ur pärmen, hela tiden höll han sitt ansikte vänt mot henne och lät munnen markera ett småleende, sedan lösgjorde han sidorna från varandra och lät dem falla i en hög i sin famn och på den tomma sittplatsen intill. Han visste inte vad han höll i sina händer. Marguerite Yourcenars Hadrianus minnen. Bibliotekets bok. Hon hade väntat på den i månader. Den rev han sida för sida i frimärksstora bitar som han omsorgsfullt lät falla i papperskorgen.

Hon hade inte hunnit läsa långt men nu visste hon att hon en gång skulle äga den boken, också om hon var tvungen att söka igenom varje antikvariat i Helsingfors. Hon höll på att börja berätta för mig om boken men jag förde henne tillbaka till huvudsaken.

I München steg de av Hellasexpressen som skulle fortsätta till Dortmund. Efter en halv dags väntan på järnvägsstationen där hon lyckades skaffa sovvagnsplatser reste de vidare mot Stockholm. Igen var de förvisade bara till varandras sällskap

men nu teg han inte längre. Några gånger bad han henne ganska lugnt om att svara på hans fråga. Då hon frågade på vilken fråga hon skulle svara sade han bara att hon visste det. Och det gjorde hon. Hela deras resa hade varit ett enda förhör.

Det var inte lätt för henne att berätta men hon ville göra det, det såg jag då jag fyllde på hennes glas. Hon sökte i mina ögon en bekräftelse på att hon kunde fortsätta. Tårarna hade torkat på kinderna och hon såg både in i sig själv och på mig som för att ta mått på det hon såg. Jag försökte urskilja vilken färg hennes ögon hade kring de stora svarta pupillerna. Speglingen från ljuset på bordet förvirrade mig.

— Han sade naturligtvis att jag är en hora och det är ju bara början när en man anar vittringen av en annan man hos sin kvinna.

Eller tror sig ana, tillade hon.

Hon sökte min reaktion men jag vände mig ifrån henne och satte mig igen i en bara lyssnande ställning. Jag hade ingenting inne i hennes uppgörelser att göra.

Jeger hade kastat vidriga tavlor i ansiktet på henne, drypande bilder av henne och någon annan som for över hennes kropp inte bara med sina händer utan med sina ögon. Som en galning hade han i tågkupén stött ur sig ljud för att också förhäxa örat med alla de könsmöten som han ville slita i stycken men som i stället växte upp och omgav honom på alla sidor som ständigt nya på-

trängande hemligheter som han aldrig kunde se sig mätt på, ogenomskådade hemligheter som han inte ens hade hört talas om men som ändå trängde sig på för att kväva honom.

— Hade han någon orsak?

Jag vet inte varför jag frågade det.

Hon varken bekräftade eller förnekade. Jag reste mig och hämtade en flaska till ur skåpet, inte för att jag trodde att vi skulle dricka så mycket ur den utan för att lämna natten öppen.

— Du lämnade honom i Stockholm, sa jag.

— Jo, sa hon, mitt på stationen.

Han hade plötsligt stannat och ställt ner sin resväska. »Lili», hade han sagt, »du vet vad som väntar.» Då hade hon lämnat honom.

Han fortsatte sina hotelser utan att hon längre kunde höra dem. Hon såg hur han lutade sig fram mot tomrummet där hon hade stått och genom-borrade det med sina ord. Plötsligt tystnade han, lyssnade, sade hennes namn. Då tog hon några steg till bort från honom. Han höjde rösten, då tog hon ytterligare några steg. Ropa skulle han aldrig. Hon iakttog honom en stund, såg honom tystna, vända sig om som om han hade kunnat se sig omkring. När hon fick syn på en vaktmästare gick hon fram till honom och gav honom Jegers biljetter, pekade ut honom i mängden och bad honom se till att den synskadade mannen fick hjälp med en taxi till Finlandsbåten.

På kvällen hade hon utan någon känsla av fri-

het då och då på avstånd observerat honom ombord på Finlandia. Hon hade lyckats boka sig en hytt på annat däck. Han hade ätit sin supé vid ett ensamt bord i á la carte restaurangen.

— Sen den kvällen har jag inte sett honom, sa hon.

— Har du försökt? frågade jag.

— Han har flyttat, det vet jag, svarade hon.

Jag fyllde hennes och mitt glas en sista gång och tryckte hårt ner korken i flasköppningen.

— Klockan är halv tre, sa hon. Jag borde väl åka hem.

Det knäppte svagt i kylskåpet. De vanliga ljuden började återerövra rummet. Hon var inte ens halvvägs i sin berättelse, kanske bara alldeles i början av den, men den känsla som hade jagat henne att ringa fanns inte längre kvar. Så länge hon var hos mig var hon lugn.

— Du kan sova hos mig, sa jag.

Hon sträckte sig fram över bordet och fattade om min hand och kramade den medan hon såg på mig ursäktande och bevekande.

— Jag vet, sa hon, jag förstår dig men jag kan inte.

Jag blev besviken. Hon borde ha kunnat känna på sig att jag inte hade några avsikter och att jag därför inte kunde känna mig avvisad. Hon fortsatte att hålla min hand och lutade sig ännu närmare mig.

— Jag är bara hos mig själv, sa hon. Inne i mig

själv.

Jag klappade henne på handen.

— När jag säger att du får sova hos mig så är det gratis men jag tänker inte sova på golvet.

Hon reste sig och ställde sig ett ögonblick framför mig, sedan gick hon ut i våningen och jag anade att hon granskade sängkammaren.

— Jag har inget nattlinne, sa hon när hon kom tillbaka till köksdörren.

Jag gick ut till henne i hallen. Där tog jag ur klädskaftet en av mina vita skjortor och en handduk och visade henne dörren till badrummet och gick själv tillbaka till köket för att plocka undan efter oss. Brödet och tilltugget var orört. Tomflaskan ställde jag in på golvet i kallskaftet, den nyöppnade lät jag stå framme på arbetsbänken. Hon dröjde inte länge i badrummet kunde jag höra. Jag putsade i köket en stund för att ge henne tid och uppehöll mig sedan ganska länge med att ta en avrivning, raka mig och borsta tänderna.

Det var mörkt i sängkammaren när jag smög mig in. Hon hade lagt sig på bortre halvan av sängen och låg där tyst. När jag kröp ner och hade legat en stund på rygg kände jag att hon inte låg med ryggen till som jag hade trott. Hon andades klarvaket.

— God natt, sa jag. Sov gott.

— Sov gott, svarade hon.

En kort stund väntade vi, sedan vände hon sig

om och bökade ett tag innan hon fann en ställning som lät henne försöka sova utan att vidröra mig. Jag låg kvar på rygg mycket medveten om hennes närhet. Min hand sjönk ner på lakanet och började en nästan ofrivillig långsam rörelse närmare henne. Också mina ben kände hennes värme. Jag försökte betrakta mig kliniskt för att styra mig. Det var egentligen ganska lätt. Detta skulle munkarna på Filotheou inte ha klarat utan synnerliga besvärjelser, den unga munken som med handen på bröstet böjde sig ner för att kyssa ett martyrkranium gulnat ända till rostfärg. Jag såg över mot henne, anade hennes konturer och håret som flöt ner över kudden. Hon låg alldeles stilla, så stilla låg man inte om man verkligen sov, hon låg orörlig. Jag såg upp i taket igen och började prata halvhögt.

— Den helige Antonius, har du hört om honom?

Hon lade sig också på rygg.

— Han är berömd för sina frestelser, fortsatte jag.

— Mm.

— Men han övervann dem.

Hon var tyst en stund och jag väntade medan orden gjorde sin verkan.

— Varför? frågade hon.

Hon rörde sig igen i sängen, sökte efter en ny ställning att kunna somna i. Denna gång lade hon sig med ansiktet mot mig. Jag låg tyst och lyssna-

de till hennes andedrag. De var tysta, nästan omärkliga.

— Antonius, sa hon, . . .

Hon halvsov redan det kunde jag höra.

Andra kapitlet

Den kyska natten blev inledningen till många möten under vinterns lopp. Det var aldrig jag som tog kontakt utan det var Lili som började ringa till mig, som till en äldre vän, varje gång hon kände sig nedstämd och orolig och ibland också utan någon sådan orsak. Det var för att hon alldeles i förbigående hade sagt någonting om den ångest som hon kunde gripas av i synnerhet under sina lediga dagar som jag var angelägen om att stå till förfogande då när hon kände att hon behövde mig. Jag var herre över min egen tid och jag hade råd att träffa henne också därför att den spänning hon som kvinna födde i mig var behaglig och fullt kontrollerbar. Det fanns ingen risk för att jag själv skulle gripas av längtan efter att få träffa henne mer och mer och att jag skulle övermannas av det smärtsamma behovet av en allt större närhet. Jag kunde helt enkelt vila mina ögon på henne med ömhet och vänskap utan att utsätta mig själv för alltför stora risker.

Jag undvek att be henne hem till mig, dels kän-

de jag en osäkerhet inför Marianne, dels ville jag träffas på neutrala platser som gjorde det naturligt att vi skiljdes åt och gick åt var sitt håll när vi bröt upp. Det blev därför naturligt för oss att rätt ofta äta lunch tillsammans innan hon gick till sitt arbete som sedan varje kväll sträckte sig långt in på natten. Vi träffades på Wienerwald mitt emot järnvägsstationen. Dit gick jag på tio minuter och restaurangen låg bara några steg från hennes busshållplats.

Lili blev yngre när hon satt med mig, mera som en flicka. Hon satt inte och iakttog mig uppmärksamt medan vi talade med varandra utan hon mjuknade och sjönk ihop på andra sidan bordet och satt och talade liksom för sig själv, som om hon hade talat för sina händer som låg i hennes knä. Hon behövde inte heller möta min blick för vi talade inte om det som var mellan oss utan om helt andra saker, egentligen en enda sak, Jeger.

Med sina berättelser om honom försökte hon få grepp om sina känslor och med mitt lyssnande försökte jag lösgöra henne från dem, men så småningom fick jag ju också min egen bild av honom, en bild som kanske inte var mycket mindre obehaglig men ändå mera mångtydig än den jag hade fått i Aten. Han var en sadist, det var hon övertygad om.

Rolf, hans vän, den man som hade tagit honom till sin firma och gett honom arbete där efter olyckan som gjorde honom blind, hade sent en

kväll blivit kallad ända ut till Dragsvik. Det var Jegers första fru som hade bett honom komma till deras hem.

Jeger hade tagit vänligt emot honom och lämnat honom ensam med sin fru medan han själv hade dragit sig tillbaka till ett angränsande rum och lämnat dörren öppen. Rolf hade hela tiden varit medveten om att Jeger lyssnade medan hustrun berättade om den misshandel som hon hade blivit utsatt för, med rem. Hon hade bara ett ärende, hon ville i ett vittnes närvaro säga att hon skulle ta barnen och lämna honom om det upprepades. När hon hade sagt det på olika sätt hade Jeger själv lugn och småleende kommit tillbaka in i rummet och slagit sig ned och börjat prata om annat.

Jag frågade aldrig Lili hur hon hade fått reda på detta, inte ens när hon berättade mera om bevakningsfirman Secur där Rolf hade gjort Jeger till meddirektör och gett honom ansvaret för kontakten till de stora kunderna och till pressen och den stora allmänheten. Jag frågade inte för jag tänkte att det i sinom tid skulle framgå.

Jag ställde heller inga frågor när hon lät glimtar ur hans barndom lysa fram. Pappan som var sjökapten hade gått under med skepp och allt i en novemberstorm utanför Russarö medan pojken ännu var alldeles liten. Efter det hade han levt hela sin barndom och ungdom ensam med en ängslig

och överbeskyddande mor. Krigare skulle han bli det hade varit klart för honom ända sedan det han som pojke lekte ensam på det kala golvet, ställde upp en frontlinje tennsoldater i den ena ändan av rummet och en annan frontlinje i den andra. Där hade hans mamma stående vid dörren sett på när han skyndade mellan de kämpande härarna och rättvist hjälpte dem att avfyra sina kanoner. Om han hade någon kamrat hos sig så var det bara för att plocka undan de stupade och sedan ställa ut dem igen för nästa drabbning. Eldgivningen från båda sidor av fronten hade Jeger alltid ensam skött om.

Mamman hade gjort ett stort återinträde i hans liv efter olyckan. Det var egentligen bara på sjukhuset som hans nya fru hade fått rå om honom ensam, så länge hon orkade. Han hade förts i rasande fart till ögonkliniken efter att först med blödande ansikte skjutsats till garnisonssjukhuset i Dragsvik. En övningsmina hade exploderat då den kanske vårdslöst lämpats upp på lastbilsflaket efter avslutad manöver. Om det hade varit en riktig mina så hade den kunnat slå en pansarvagn i stycken men nu var den bara avsedd att ge ifrån sig ett brak mellan tallarna på åsen. Det hade hans fru åter och åter fått lyssna till medan han låg i veckor med förbundna ögon väntande på att han skulle få sin syn tillbaka, för så hade han förstått läkarnas och sköterskornas ord. Hon hade inte reagerat, inte gjort någonting då han upprepade

gångerna frågade henne om hon inte kunde göra ett besök också på Tilkka militärsjukhus för att se hur den bevärning hade det som också hade blivit illa skadad. Hon hade varit alldeles handlingsoförmögen. Långt innan det klarnade för honom förstod hon att hon aldrig mera skulle få se en blick i hans ögon, att deras ögon inte mera skulle mötas.

Lili såg upp på mig när hon sade det.

— Hur klarade hon det? frågade jag.

— Hon klarade det inte alls, svarade Lili.

Och det var dit hon hade velat komma.

Jag hade en känsla av att det gick över mitt förstånd och min inlevelseförmåga när Lili berättade om hur Elisabeth drog sig mer och mer undan. Jag fick bilden av en kvinna som hade älskat sin man, officeren, med flickaktig kärlek och som vägrade att snabbt växa till ett stöd för honom, alldeles som om han hade bedragit henne genom att bli hjälplös, som om hon därför skulle ha haft rätt att hämnas på honom.

Ett nätt litet helvete lyckades hon och hans mor i varje fall åstadkomma i den lägenhet som mamman hade köpt åt sin son vid Tölö torg. Efter att först inte bara ha arrangerat utan också ha övervakat överflyttningen från den röda tegelbyggningen på kasärnområdet hängde mamman kvar varje dag i det nya hemmet med sina ängsliga omsorger. Medan Jeger satt slagen i sin stora stol med ryggen mot fönstret och torget växte vreden

inom Elisabeth mot mamman och hennes ideliga tolkningar av Jegers innersta behov ända till dess den bröt ut i en stråle av hat:

— Om det är så att tant vill ha tillbaka sin pojke så varsågod!

Med de orden drevs mamman ur huset men inte tillräckligt långt bort. Telefonen fanns ju kvar.

I fortsättningen hade Elisabeths irritation inget annat mål än hemmet självt och Jeger. Sittande i sin stol hade han upplevt hur hon stökade och möblerade för att ge bostaden sin prägel och hur hon samtidigt skapade ett hem som för honom var fullt med försåt och fällor. Hon talade inte heller längre med honom utan ropade bara till honom från ett annat rum eller från köket när hon ville honom något. Den situationen drev honom ut.

Hans första steg var att ta terapin på allvar. Då Elisabeth inte naturligt och självklart följde honom till den terapeut som hans mor hade satt honom i förbindelse med började han försöka klara sig själv. Han försökte inpräglade den korta vägen, ekon från portgångar, luftströmmar vid gathörn, dofter från affärer, för att ha en alldeles tydlig inre karta. Ett minne hade kommit väl till pass. Långt före olyckan hade han en gång tillfälligt i trafiken genom sitt öppna bilfönster först hört ett taktfast knäppande mot trottoaren och sedan beundrande kunnat se hur en blind man raskt och beslutsamt vandrade mot sitt mål. Den bilden blev

ett slags ideal för honom och därför kunde han ganska snart acceptera det plågsamma yttre tecknet på sin situation som den vita kappen var även om den kunde skjutas ihop och stickas i fickan.

Jag tyckte mig höra Jegers röst i Lilis berättelser. Trots att hon nu försökte komma undan honom fanns det i orden en dov vrede som inte hade kommit ur henne själv.

— På gatan kunde han lära sig att gå någotsånär trygg men inte hemma, sa hon.

När han efter att ha snubblat över en matta törnade mot en dörr som väntade honom med sin vassa kant, när han slog ansiktet mot dörren och uppfattade hur Elisabeth blev blickstill i köket hade han en gång för alla fått nog. Sammanbitet hade han gjort klart för henne att hon kunde ge sig av. Omedelbart.

Jag minns inte när det var jag fick höra den episoden men den blev central för mig därför att den var så obehaglig och så otrolig, som en ond saga.

Jag kunde inte föreställa mig att någon skulle göra så mot en blind och jag frågade mig om inte han själv bara hade besegrats av sina inbillningar att Elisabeth ville göra honom illa.

— Det behöver inte ha varit riktigt så, sa jag.

— Det var så, sa hon, och därför väntade han sig alltid det värsta också av mig.

Våra små luncher började vanligen ganska glättigt även om hon ofta hade låtit ganska ynkelig i tele-

fon när hon föreslog att vi igen skulle träffas. Det hade blivit en ritual att hon omsorgsfullt granskade och bladdrade i den färggrannt tryckta matsedeln medan jag iakttog henne och väntade att hon skulle vända tillbaka till den första sidan och den halva kycklingen med sallad som hon nästan alltid beslöt sig för. En gång, medan hon ännu höll matsedeln i handen, lutade hon sig fram över bordet och såg allvarligt på mig och sade:

— Vet du jag tror att han vet att vi sitter här nu.

Vi såg oss båda om, sedan möttes våra blickar igen men det var bara jag som skrattade. Det var allvar i mitt skratt och det var menat att vara lugnande för jag visste vad det var som rörde sig inom henne.

Jegers frånvaro, det att han var onåbar som en död, var hotfull. Hon visste att han hade en avsikt med det och att det var hans hämnd för att hon hade övergett honom och lämnat honom ensam på stationen, hon menade att han hade gjort sig osynlig för att hon aldrig skulle kunna känna sig riktigt trygg, för att hon skulle veta att det var han som valde tiden och stunden. Hon var säker på att han hade människor som höll ett öga på henne. Hon såg forskande på mig när hon sade det som om hon hade varit rädd att jag tvivlade på hennes förstånd.

Jag trodde inte ett ögonblick att hon egentligen led av vanföreställningar men jag kunde inte

heller gå in i hennes oro. Tvärtom försökte jag locka henne ut ur den genom att påminna henne om mindre dramatiska sidor av hans person. Det måste ju ha funnits något skäl för att hon överhuvudtaget hade gett sig i lag med honom och praktiskt taget levat flera år med honom.

— Det var en ren tillfällighet, sa hon.

Det var en stundens generositet som kanske föddes av att våren höll på att bryta in och av att sparvarna gnisslade och kvittrade i hagtornshäcken omöjliga att upptäcka i det skarpa solskenet som kom var och en att kisa med ögonen. Då hade hon fått se en man med ett smalt vitt spröt i handen, han hade väntat i ett gathörn utan trafikljus. I övermod, som en glad flickscout, hade hon fattat honom under armen och lett honom över gatan som om han hade varit mycket hjälplösare än han var. På andra sidan hade han bytt grepp och själv fattat hennes arm och bett henne följa honom ett stycke så att han kunde få visa henne hur man ledde en blind. Hans sätt att tala med henne hade roat henne. Hon kände ju då ännu inte till att han hade varit officer och att det hade lämnat bestående spår; en sällsam artighet, en chevaleresk hållning och en intensiv uppmärksamhet som verkligen avgränsade den väsentliga personen från alla de många oväsentliga. Det hon ännu kom ihåg var första gången de stannade utanför huset där han bodde, hur nonchalant han hanterade sitt vita spröt, nästan som en ridpiska.

En elegant medelålders man i mörkblå paletå, mörkblå hatt och kraftigt tonade glasögon.

Hur relationen utvecklades från det första mötet gick Lili aldrig in på och jag frågade inte. Hon berättade heller aldrig någonting om sina känslor för honom, men de händelser ur hans liv som hon återgav lät mig ana hur hon hade lyssnat då han hade börjat anförtro sig, då han hade börjat blotta sina sår. Då han till exempel hade berättat om den sista julaftonen med Elisabeth.

Julbjudningen hemma hos mamman hörde till de traditioner som Jeger och Elisabeth aldrig hade kunnat undandra sig. De var barnlösa och hade ingenting att skylla på som hade kunnat skydda dem från den långa resan in till staden, från julmiddagen och den sega pratstunden vid brasan som föregick öppnandet av paketen som hela kvällen hade legat på ett litet bord vid julgranen. Gåvoutdelningen var kvällens höjdpunkt och den såg mamman alltid fram emot därför att hon med varje gåva också gav ett budskap. Såsom då hon ett år hade gett en ganska vid klänning åt sin svärdotter och ett par eleganta bruna stövlar åt sin son. De gåvor som hon själv fick ta emot noterade hon tacksamt men de var ingen väsentlig beståndsdel av kvällen.

Denna första julafton efter olyckan hade hon förenklat supén för att Jeger inte skulle känna sig besvärad. Han var som vanligt placerad vid bordets ena kortända och hon hade satt sig vid hans

högra sida för att diskret kunna hjälpa honom om han behövde det. Elisabeth, som kanske kände sig litet utanför påminde om sin existens framförallt genom att tala om de besvärliga och tröttsamma sidorna i de nya livsvillkoren.

När det efter en stund vid brasan blev dags för julklapparna tog Elisabeth emot det omsorgsfullt lackade kuvert som svärmodern räckte henne. Hon sprättade upp det med tummen. Det innehöll en check och ett kort.

— Läs högt, sa Jegers mor.

Det vägrade Elisabeth att göra.

— Det är för Elisabeths körkort, sa modern.

Elisabeth lade checken och kortet tillbaka på det lilla bordet.

— Om tant har tänkt sig att jag hädanefter skall bli hans chaufför så ingriper tant litet för mycket i mitt liv, sa hon.

Det var sådant Jeger hade fått vara med om.

Jag var så illa berörd av många av de historier som Lili berättade att jag måste lägga band på mig själv för att inte gå i diskussion med henne och så upplösa den underliga känsla av hot som smög över mig där jag satt och lyssnade. Det fanns för mycket mörker i det hon hade att säga och nästan inget ljus förutom i den skimrande dagen med fåglar i hagtornshäcken då hon först hade sett honom. Det måste ju också ha funnits stunder då de var lyckliga tillsammans, det utgick

jag ifrån, även om de för tillfället inte kunde tränga upp genom de känslor som upptog henne helt och hållet.

En dag då hon hade talat färdigt och vi satt och väntade på notan kände jag mig särskilt hjälplös inte minst därför att jag redan var en aning trött på att ständigt på nytt höra om honom.

— Vi får väl se, sa jag.

Hon såg på mig som om jag hade haft något mera att säga, men det hade jag inte. Servererskan kom lägligt och lade notan bredvid mig så att jag kunde ägna mig åt att skriva på. Jag skrev mitt namn vid det svarta krysset och tänkte att jag också är någon även om jag har valt att i den här relationen ligga lågt.

Då jag stack pennan i bröstfickan mötte jag hennes blick och försökte småle mot henne. Också hon var beredd att bryta upp, hon var redan halvvägs ur stolen, och jag kunde se att hon inte skildes från mig lättare till mods än hon hade varit då hon kom. Det var blicken, ögonen som såg mig och inte såg mig därför att hon ännu hade någonting att säga. Jag såg ner på spårvagnarna och trafiken för att inte börja tala om för henne hur vacker hon var när hennes ansikte var tungt och mjukt och vilande i det som hon sökte ord för.

— Han tror att det råder fiendskap mellan dem som ser och de som inte gör det, sa hon.

Hon reste sig och jag gjorde det också. Redan

inne i restaurangen tog hon mig under armen och tryckte sig till mig när jag banade väg ut. Nere på gatan styrde hon mina steg så att jag kom att följa henne ett stycke på väg. Hon sade i mitt öra att han en gång hade sagt till henne att det kanske var så att hon var rädd för honom, att hon kanske kände att mörkret kom nära henne då hon såg på honom.

— Du kanske kände dig hjälplös, sa jag.

— Jo, sa hon, och det sade jag, men då sade han att det är för att människor inte tål sin egen hjälplöshet som de innerst inne hatar och vill röja undan alla dem som ger upphov till den känslan.

Jag följde henne ända till Alexandersgatan och kunde inte komma på någonting att säga. Mina tankar vägrade att organisera sig, de kom alldeles nära utan att ändå slå ner i mig. Dessutom visste jag att det jag hade kunnat säga kanske ändå bara hade låtit som en välvillig lek med ord.

Lilis oro blev inte mindre och därför skrev jag ett brev till henne. Jag skrev inte om henne och mig eftersom ingen relation mår bra av att bli betraktad och beskriven. Jag skrev om Jeger och försökte samla och tolka allt det som jag hade hört till en sannare och djupare bild än den hon för tillfället bar på. Det aggressiva och skrämmande var nedtonat till förmån för andra drag som jag hade lyssnat mig till. Kort sagt, jag använde en hel söndag till att oskadliggöra hennes bild av honom

och det blev ganska många sidor. Medan jag skrev kom jag nära henne i synnerhet under de ögonblick då jag satt tyst och tänkte. Jag började längta efter att få möta henne utan honom.

Tredje kapitlet

— Du är strålande vacker, sa jag när hon kom fram till mitt bord.

Jag sade det redan innan hon hade stannat, ännu medan hon tog de sista småleende stegen.

— Tack, sa hon. Och vad vill du ha?

Jag såg att det beredde henne glädje att jag hade kommit till henne, att det var för hennes skull som jag hade gett mig ut så sent och stigit in i den värld som hon bara hade berättat om. Jag hade suttit en stund i den lilla restaurangen några trappsteg under gatunivån mitt emot biblioteket och följt henne med blicken där hon gick mellan borden och betjänade de få gäster som åt ute en tisdag kväll. Hon såg ut som ägarens dotter som av en tillfällighet hjälpte till en stund innan hon gav sig iväg ut på sina egna vägar.

— Varsågod, sa jag, och gav henne de hopvikta sidor som jag hade burit med mig i fickan.

Pappren var mitt alibi, förklaringen till att jag hade kommit. Hon slätade ut dem på bordet och ögnade igenom de första raderna på varje sida.

Det tog en lång stund.

— Fint, sa hon. Dethär skall jag gärna läsa.

Hon vek ihop pappren och stack dem i sin förklädesficka. Hon stod mycket nära mig. Jag såg upp. Hon var beredd att ta hand om mig när jag nu en gång hade kommit in på hennes område.

— Vill du äta? frågade hon.

Menyn var handskriven med krita på en stor svart tavla vid dörren. Priserna var förskräckande, skrivstilen vacker.

— Jo, sa jag, men bara en rätt. Den bästa.

Hon berörde mig kort, handen vilade ett ögonblick på min axel och snuddade vid min hals och utkorade mig till gästen framom andra bland de få som satt sent i det vita klart upplysta rummet.

Värden hade förtroende för sin mat och sina priser. Värmen, förtroligheten och trivseln fick gästerna själva stå för utan stöd av ornament, kullisser och intima belysningsarrangemang. Det var bara så. Det kunde jag se på paret som satt vid mittbordet och nu behagligt avmattade efter en stor måltid betraktade varandra med överseende och kanske en viss tillgivenhet, i varje fall utan glupskhet. Mannen försökte ge Lili ett tecken då hon gick förbi men hans rörelse var för obeslutsam för att hon skulle lägga märke till den.

Ingenting hos de övriga gästerna kunde fånga mitt intresse. Ett ungt par hade sökt sig till ett litet bord i hörnet för att få vara för sig själva och tre kvinnor vid ett större bord njöt av friheten från

uppskjutna förväntningar.

Jag tänkte på brevet som jag hade skrivit, på att jag så att säga drar verkligheten över min skrivmaskinsvals för att få bukt med den. Det är en självklar följd av mitt yrke, men naturligtvis också en släng av den egendomliga längtan som gör att människor som skriver dagbok drar en lång slingrande bläcklinje efter sig genom livet alldeles som om de lade ut spår för någon som eventuellt skulle bry sig om att söka upp dem.

Jag hade dragit Jeger, hans mor, Elisabeth, Rolf genom min maskin utan att någonsin ha sett någon av dem utom honom själv i det korta mötet på järnvägsstationen i Aten. Det frånstötande hos honom fascinerade mig och ledde mig till att behandla Lilis berättelser bara som råmaterial. Till hennes förvrängning av verkligheten hade jag lagt min egen. Det vet jag ju att vi aldrig ser världen och människorna sådana som de är utan bara sådana de bryts mot grandet i vårt öga. Hennes grand känner jag inte, mitt eget får jag heller inte syn på, men kollegers ofrivilliga och självvalda brytningsfel avslöjar jag lätt och snabbt. Det ligger alltid redan en hinna av någon annans lögn över hela den del av verkligheten som vi inte själva omedelbart tar del av. Man har sökt en punkt att betrakta från i hopp om att ett mönster skall falla ut och meningsfulla sammanhang skall avteckna sig. Så gjorde också jag på de sidor jag hade skrivit ner om Jeger.

Utan att någonsin ha sett honom annat än som en outhärdlig person har jag en okänd kunskap som har glidit in i mig, en stilla smitta från den man som väckte ett så djupt intresse hos Lili att hon stannade kvar hos honom när hon första gången hade berört honom och tjänstvilligt hade lett honom över gatan, själv nästan bländad av vårsolen förstärkt av fåglarnas kvirrande i hag-tornshäcken.

Alla dessa sidor ville jag att hon skulle läsa, inte för att jag var i behov av någon kommentar då de inte var skrivna i något konstnärligt syfte, utan för att hon kanske skulle se början till en bild som var mindre laddad och ångestfylld än den som hade tagit makten över henne. Jag försökte förvandla honom till en gestalt som hon kunde handskas med. Det var därför det kändes så skönt då hon tog pappersbunten, vek ihop den och körde ner den i fickan i sitt förkläde.

Då Lili kom tillbaka från köket kom hon raka vägen fram till mig. Småleende såg hon på mig hela vägen, hon tycktes njuta av att ha mig som sin egen gäst och visade det både i sina steg och i de lätt belåtna rörelserna med höfterna och axlarna. Vi hade bara pratat förut. Om jag undantar den första nattens kyska vila hade vi alla gånger bara suttit mitt emot varandra och talat i en överklighet som bestod i att det inte var vi själva som möttes utan skuggan av en frånvarande person som fångade oss båda. Nu gällde det mig, det såg jag

när hon kom och det lade jag märke till då hon dukade fram på bordet mellan mina händer. Jag följde hennes huvuds rörelser på nära håll, ansiktets alldeles nya uttryck, där fanns ett leende som riktade sig mot tallriken och glaset och en blick som gladde sig. Jag lade min hand på hennes, varmt och kraftigt tyckte jag, men hon drog snabbt bort sin utan att jag fick känslan av att ha gjort ett misstag.

Jag märkte att pojken i tamburen, rockvaktmästaren som ännu inte hade lärt sig sitt yrkes snabba bugningar och leenden stod lutad mot dörrkarmen. Han iakttog oss då hon dukade mitt bord och han följde henne med blicken då hon gick vidare till de andra. Hans ansikte var alldeles för oskyldigt för att jag skulle ha kunnat läsa det men ögonen var uppmärksamma och allvarliga. Livet hade många möjligheter att göra honom illa om han inte garderade sig mer än han hade lärt sig att göra. Jag såg noggrant på honom för det fanns en person som saknades i allt det Lili hade berättat, den man som redan Jeger förgäves hade försökt få tag i.

Huru många månader hade nu gått sedan Lili lämnade honom på Centralen i Stockholm? Vintermörket var förbi och gatorna låg igen befriade från snö. Hon hade inte kunnat låta bli utan hade fortsatt att ringa till hans arbete utan att ändå få något sådant svar som hade kunnat lugna henne. Han hade inte slutat, han var bara

oanträffbar. Hon hade hört sig för i växeln för att Jegers sekreterare alltför väl kände igen hennes röst. »Secur-vartiointi-bevakning. Kontaktchefen är tyvärr inte anträffbar, kan jag förena er till hans sekreterare eller till direktör Hessman?»

Vad en kontaktchef var hade jag inte fått någon klar bild av, men det var svårt att förstå att något företag kunde låta en person göra sig oanträffbar om inte hans arbete i själva verket var obehövligt och kanske bara inrättat av personliga skäl. Den hypotesen förkastade Lili varje gång lika bestämt. »Han han blivit en viktig man på Secur», sa hon. »Tro mig han har ett enormt inflytande.» Inflytandet var i alla händelser tillräckligt stort för att företaget skulle gömma honom bakom en ogenomtränglig telefonväxel.

När jag såg henne röra sig mellan borden och när jag såg blicken som pojken följde henne med så förstod jag plötsligt hur litet jag i själva verket hade låtit mig engageras på djupet av allt det som hon hade berättat. Det behövdes en annan människas intresse för att jag skulle märka att mitt egentligen saknades. Hon hade berättat, jag hade lyssnat, gett goda råd och varit tillfredsställd med att märka att själva min närvaro var betydelsefull för henne också när jag visligen höll mig utanför de krafter som var i rörelse.

I det ögonblicket fick pojken i dörren stiga åt sidan för en man som trängde sig in. Han stannade ett ögonblick i dörröppningen och sade några

ord till pojken utan att se på honom. Han bar sig åt som den som vet vad han väntar att finna och har en självklar rätt att säga vad som föll honom in.

Då han tog några steg förvandlades den lilla ljusa restaurangen från en plats för lugn trevnad till ett ställe som man gärna bröt upp från och lämnade, så dumt aggressiva var hans rörelser. Hans ankomst underlättade uppbrottet för de två som hade suttit i en tyst och lugn samvaro mitt i rummet. Hon sträckte sig efter sin väska och han sköt stolen ett stycke från bordet som en signal till Lili som stod böjd över hörnbordet och skrev ut notan åt ungdomarna där. Hon visade på inget sätt att hon hade lagt märke till den nya gästen. Det var i och för sig anmärkningsvärt.

Nykomlingen sökte sig långsamt genom rummet. Han släpade med handen över de bord han passerade och satte sig längst in i hörnet. Han stödde armbågarna mot bordet och sitt smala ansikte mot händerna som var knutna om varandra. Först såg han rätt länge åt Lilis håll sedan fortsatte han att betrakta mig. Han ville tydligen se vem av oss som först blinkade. Det var jag som vände bort blicken. Det slaget av kraftmätningar med en okänd var alltför förryckt för att jag skulle ge mig in i det. Jag saknade dessutom en intelligent blick hos honom. Han bara stirrade. När jag såg upp om en stund stirrade han allt fortfarande men nu smålog han segrarens leende.

Lili gick mot köket utan att se åt mitt håll. Dörren svängde av och an ett par gånger innan den stillade sig. Jag förstod vem det var som hade kommit. Det var påminnaren som varje gång han visade sig väckte ångesten inom henne och kom henne att i sin förtvivlan ringa mig.

Hon hade berättat om en man som hon trodde att hade någonting med Jeger att göra. När som helst, ibland med långa mellanrum, kunde han dyka upp. Jag hade försökt tala förstånd med henne, hade frågat henne om han hade sagt någonting eller ens med ett ord antytt att han ville henne något, men det hade han inte. Hon talade bara utgående från sin känsla och jag hade gjort mitt bästa för att få in litet förnuft i den och skingra det som jag hade börjat misstänka att var ett svagt drag av paranoia.

Jag gav honom en ny blick. Han märkte den genast och besvarade den med samma långa stirrande som tidigare. Pojken i entrén hade igen ställt sig i dörren. Den här gången så att han nästan osedd kunde hålla ett öga på oss. Han såg bekymrad ut. Tydligen var inte heller han ovetande om Lilis tankar. Jag blev säker på att hon hade talat med honom också. Kanske lätt i förbigående som man gör med en arbetskamrat, kanske mera uppriktigt om de hade ett sådant förhållande. Han kunde inte vara mer än ett par år yngre än hon.

Köksdörren slogs upp. Värden kom in. En lång

mager gestalt i skjortärmarna med ett litet förkläde på magen. Han var i sextioårsåldern och bar den nöjde ägarens småleende. Han gick fram till paret i mitten av rummet och lade handen på mannens skuldra och hörde sig för hur maten hade smakat sedan fiskade han upp ett block ur fickan och började skriva ut notan. Han gjorde det med stora gester som för att återerövra Cascade till trivselns domäner. Deras pengar tog han emot med en bugning som hörde hemma på scenen och alla tre roade sig åt den lilla föreställning av värd och nöjda gäster som de spelade upp för varandra.

När de bröt upp kom han småleende gående till mig. Min mat hade ännu inte serverats så han kom med rätt högljudda lugnande försäkringar medan han samtidigt såg till att han ställde sig mellan den störande gästen och mig då han lade armen på min axel och så införlivade mig i sitt etablissement.

— Lili väntar vid Runebergsstatyn, sa han.

Samtidigt ringde telefonen i tamburen. Pojken tog luren, sade något och vinkade mig till sig. Hon hade redan lagt på då jag kom fram. Pojken räckte mig min överrock. Han gjorde det så att det inte kom ifråga att ge honom en slant för besväret.

— Du såg honom, var det första Lili sa då jag tog henne under armen nere i parken.

Hon hade händerna djupt inkörda i fickorna

och såg ruggig och frusen ut där hon stod barhuvad i den ganska kyliga vårnatten.

— Jag kunde inte stanna kvar, sa hon. Jag började må illa.

I taxin kröp hon ihop intill mig och jag lade armen om henne. Vi var på väg hem till mig.

— Är det honom du menar? frågade jag.

— Jo, sa hon.

— Han var bara obehaglig, det var allt, sa jag.

Hon svarade inte och jag tryckte henne närmare intill mig. Han måste ha märkt att jag gett mig av och att hon inte längre kom in för att ta upp hans beställning.

— Du har aldrig talat med mig om pojken i tamburen, sa jag. Han verkar hygglig.

— Henry, sa hon. Han studerar till präst.

— Så ser han ut, sa jag.

— Hur? sa hon.

— Så osäker.

Det svarade hon inte på.

Den natten somnade Lili med armen över mitt bröst, men jag låg länge vaken. Redan då vi snabbt klädde av oss visste vi båda att detta möte hade legat under alla andra ända sedan den gång då vi första gången talades vid på tåget mellan Aten och Tessaloniki. Gömd under alla ord och dold som en brunn under ett blommande körsbärsträd låg det nakna mötet människa mot människa väntande på sin stund.

Hennes arm vilade på mitt bröst med en enkel självklarhet som hos den som har fått dela sitt liv. Jag kunde varken vända mig eller lyfta undan den för att inte väcka frågor i ett ögonblick då orden hade mindre visshet än tidigare. De flöt omkring mera vilsna eftersom de i den lugna viken hade förlorat sin destination. Vad hade de mera att tala om då de inte längre hade ett fördolt mål?

Jag sträckte ut armen och släckte lampan. Jag måste tänja handen och fingrarna till det yttersta för att nå fram och låta mörkret komma. Nu fick jag göra det då hon inte längre fann en sådan glädje i att inte bara bli känd utan också skådad.

— Du måste se på mig, sa hon då hon sträckte ut sin arm där jag kunde ha legat.

Men själv höll hon sina ögon slutna.

— Jag tycker om att bli älskad med dina ögon, sa hon.

Det var första gången ett ord av den innebörden hade blivit sagt mellan oss. Kanske det bara flöt upp helt oskyddat och avsiktslöst.

Det ryckte till i hennes arm när hon passerade gränsen till den djupa sömnen. Nu hade jag kunnat frigöra mig men det var för sent. Jag tillhörde hennes liv mer än för några timmar sedan. Jag tillhörde det som Jeger hade rotat efter, som han med otaliga frågor sjukt hade försökt få ett grepp om. Nu var jag en person också i hans liv även om han ingenting visste.

Sömnen infann sig inte lätt och det fanns ingen bild som jag kunde gripa tag om och nyttja som farkost in i drömmen. »Jag ville ju att hon skulle stiga upp igen», sade en man som jag hade läst om då han stod åtalad för dubbelmord. Det gjorde hon i varje fall inte då han släppte stryppgreppet. Det gjorde inte heller hennes chef som hade varit hennes älskare. Honom hade han tagit med sig på en biltur, låtit honom se in i en pistolpipa och försäkrat honom om att intet ont skulle ske bara han beskrev allt i detalj. Sedan när han visste allt och ingenting mera stod att utvinna hade han skjutit. Också bilen blev på så sätt förstörd.

Jag förstod inte varför mina tankar gled i sådana banor som bara förde mig längre från det djupa lugna inslumrandet. Jag blev tvungen att försiktigt flytta på hennes arm för att kunna lägga mig på sida och så byta fantasier.

Följande morgon var jag tvungen att tidigt ge mig av till flygplatsen. Sveriges television hade köpt ett manuskript av mig och producenten och filmgruppen hade stämt träff med mig klockan elva på hotell Kung Carl. Det var där man hade bokat in mig.

Jag lämnade Lili kvar i lägenheten då jag for. Hon hade visserligen vaknat men hennes sovanor var helt andra än mina och jag är inte helt säker på att hon visste var hon befann sig och vem

det var som stängde dörren efter sig då jag gick. Det passade mig bra. Jag hade inte en aning om vad det innebar att jag mot alla mina medvetna planer hade blivit hennes älskare. Det ville jag helst sortera ut för mig själv, komma till något resultat och sedan försöka gestalta situationen i sådan riktning som jag ville ha den.

På flygfältet motstod jag en impuls att ringa och väcka henne och tala om för henne när jag skulle komma tillbaka men jag övervann mig själv. Visserligen hade jag inte haft någon möjlighet att berätta att jag var på väg på ett par dagar till Stockholm men jag föreställde mig att jag skulle kunna säga det i telefon.

Redan i flygplanet märkte jag att just den plågende längtan efter en bestämd kvinna som jag hade bannlyst ur hela mitt fortsatta liv började röra sig inom mig. Jag kände igen den. Den börjar sina härjningar i brösttrakten som om Adam skulle sörja sitt förlorade revben. Jag roade mig en stund med att betrakta mig själv och mina begynnande plågor kliniskt så länge det lät sig göra. Det intresserade mig att det var kroppen som befann sig mellan bältet och kragen som gav uttryck för en molande oro eller för att vara ett gapande tomrum, hur jag nu ville beskriva det. Ganska snart fick jag dock lov att avstå från min läkarelek för den betryckta känslan krävde att jag inom mig formade hennes namn och lät min mun tyst uttala det. Först nu betraktade jag också hennes ansikte,

ögonen, framförallt dem. Ett kort ögonblick hade de varit öppna, intensivt strålande, glänsande hade de sett långt förbi mig, högt över mig. Orden som hon sade, de några, var till mig.

Jag beställde en cognac, mitt på morgonen, och fick den. Med glaset i handen kunde jag se ner på Åland och om en stund se det svenska landskapet där några få snösträngar markerade skogsbryn och bergsklackar. Jag bara satt och väntade på en telefon.

Telefoner fanns det på Arlanda, en lång rad. Jag tog den första av dem och lät en mängd signaler gå hem till mig där ingen svarade. Hon måste ha vaknat och gett sig iväg omedelbart. Det hade jag svårt att föreställa mig.

Jag genomled den långa dragiga bussresan in till Stockholm och tog en taxi vid Centralen till mitt hotell. Medan man i receptionen sökte mitt namn i liggaren gjorde jag ett nytt försök att ringa med samma resultat. Från det jag lade på luren visste jag inte vad jag hade i Stockholm att göra. Tekniskt sett var jag i behov att se till att det flöt in en jämn ström av pengar men det innebar inte att jag just då var beredd att finna mig i tv-gruppers otroligt långsamma sätt att arbeta. Det visade sig också om en stund att man hade anslagit hela den första dagen till att sitta i frukost-rummet och gå igenom mitt manuskript. Producenten som hämtade mig uppe på mitt rum var ett enda solvargsleende. Han hade läst mina papper

noggrant sade han och han hade kanske några små ändringsförslag men nu skulle vi prata igenom alltsammans med pojkarna. Så brukade han göra. Det var viktigt att var och en trodde på det som skulle göras. Mitt uppslag att söka det försvunna samhälle där människor ännu tog vara på varandra tyckte han att var lysande. I synnerhet var det bra om vi fann en invandrare som kom från tillräckligt ursprungliga omständigheter för att reagera starkt inför ett modärnt samhälle där alla personliga ansvarsband upplöstes av en effektiv socialvård.

Olyckligtvis hade jag nämnt Polhemshjulet i trakten av Falun som en lämplig symbol både för ett gånget samhälle och den förvandlande industri som skulle komma. Fotografen ansåg att vi kunde börja där. Jag hade tänkt mig ett kort besök i Stockholm men redan den första dagens eftermiddag blev det alltså klart att jag fick lov att stanna veckan ut.

Först klockan åtta på kvällen blev jag ledig. Uppe på mitt rum försökte jag ringa restaurang Cascade i Helsingfors. Det gick bra. Henry svarade. Lili var inte där. Det var så helt oväntat att jag inte kom mig för att ställa någon tilläggsfråga. Jag var redan beredd att gå ut för att få kvällen att gå på något sätt när jag beslöt mig för ett nytt försök. Nummerupplysningen i Helsingfors gav mig hennes privata telefon. Inte heller den svarade. Så gick det under alla de dagar jag var i Sve-

rige antingen jag ringde från hotellet i Falun eller en telefonkiosk på gatan i Norberg. Varje gång svarade Henry att Lili inte var där när jag ringde till Cascade. Varje gång jag ringde till hennes hemnummer svarade ingen. Min egen självkontroll hindrade mig att fråga varför hon inte var på sitt jobb men jag lade märke till att Henry inte hade sagt att hon var ledig.

Jag kom tillbaka till Helsingfors sent på fredag kväll med sista flyget. Jag tog en taxi och lät den köra mig direkt till Cascade. När den stannade in utanför restaurangen och jag såg ljuset i de låga fönstren nästan i gatunivå ändrade jag mig. Jag hade ingen lust att möta Henry eller att se värdens själv serverande sina gäster om hon inte var där. När allt kom omkring hade de i så fall inte sett henne sedan den kväll hon gick tidigare tillsammans med mig. Om de hade några frågor så hade jag inget svar. Jag bad taxiföraren fortsätta och gav min hemadress.

Hemma hos mig fanns det heller inget spår av henne. Hon hade bäddat och snyggat till rummet och försvunnit. Förgäves sökte jag något budskap i köket eller på mitt arbetsbord men jag fann inget. Mot min vilja och trots att jag redan visste att det var meningslöst gjorde jag ett sent försök att ringa henne. Ingen svarade.

Först då jag hade lagt mig till sängs fick jag en förklaring, om det nu var det. Då jag knölade till kudden för att göra den mjukare och högre kände

jag ett papper under den. Det var ett kort brev från henne.

»Jag tror att jag börjar älska dig Thomas därför slutar vi här. Inte sant?»

Hon bad om min bekräftelse, det såg jag, men den tänkte jag inte ge henne det visste jag genast. Det var redan för sent att sluta, några timmar för sent. Jag låg där hon hade legat och hon var närvarande trots att hon hade gömt sig. Det förbannade var att jag smålog som om hon inte alls hade varit utom räckhåll.

Fjärde kapitlet

Det hade slutat att smälla i dörrarna i trappan. Det var med en mäktig känsla av att vara herre över mitt eget liv som jag gick omkring i köket och städade undan efter mitt morgonkaffe. De tiotusen företagen hade svalt strömmar av människor och gav dem inte fria igen förrän bara trötta rester av dagen återstod. Då hade bara ett fåtal av dem mera kraft att göra någonting av sitt liv. De allra flesta lät sig bindas på nytt då de stängde hemmets dörr om sig. Jag för min del väntade på låssmeden som skulle byta ut mitt lås.

Föregående dag hade Marianne stuckit sig in. Hon kom ibland för att förvissa sig om att allt var väl och att jag inte vantrivdes och eventuellt längtade efter att flytta tillbaka till henne. Hon kom kanske till och med för att visa hur bra jag hade det och för att muntra upp mig om jag föreföll att vara i behov av det. Hennes sätt att sticka nyckeln i låset var kraftfullt. Man kunde verkligen höra att det var hon som kom och hon ropade hej så fort hon fått upp dörren på springa och innan hon

hade tagit ut nyckeln igen. Sedan gick hon på inspektion i rummen och om jag satt i köket så förblev jag sittande väntande på hennes första ord som inte sällan var gillande. Hon gjorde alltid stort väsen av alla tecken på att jag kunde reda mig själv.

— Jag tänker bygga om, sa hon, och flyttar hit så länge.

— Det gör du inte, sa jag.

— Va? sa hon.

— Ska det vara så ska det vara, sa jag. Slå dig ner.

Hon satte sig på andra sidan köksbordet och började plocka i sig smulor av mitt franskbröd. Medan hon gjorde det såg hon på mig, men hon återkom inte till sitt förslag att dra in hos mig med allt det hon behövde för sitt dagliga liv.

— Jag vill äntligen ha det som jag vill ha det, sa hon. Renare, rymligare, mera luft.

— Du målar inte nu då, sa jag.

— Nej, sa hon. Nu skall jag sköta om mitt liv.

— Det blir dyrt, sa jag.

Pengar var alltid hennes känsliga punkt. På ytan hade hon en känsla av att hon äntligen kunde unna sig och måste unna sig det hon verkligen längtade efter men om man skrapade litet på överdådet så fanns oron därunder. Hon var ensamförsörjare nu, det vill säga, vi slog inte längre ihop våra kassor och hyran var en ny utgiftspost för henne.

— Vad lever du på förresten? sa hon.

— Sveriges television, sa jag. De gav mig tusen mark i handen för två veckors arbete.

— Det är inte sant, sa hon.

— Jo, det är sant, sa jag, men det kommer att stå dem dyrt. Jag har en liten plan här som de kommer att finansiera, en resa till Samarkand, till Bagdad, till Mekka och till Teheran, hur låter det?

— Fantastiskt, sa hon, utom Teheran.

— Kriget därnere kommer aldrig att ta slut, sa jag och jag tänker förklara varför, för hela Sveriges folk.

— Vad vet du om det, sa hon.

— Ganska mycket, svarade jag, och biblioteket vet resten.

— När reser du?

— Först nästa år, sa jag. Dethär skall förberedas ordentligt.

— Men tänk om det är fred då?

— Det är det inte, sa jag. I många hundra år har Shiamuslimerna haft för sig att de är förtryckta. Ryssarna sitter också på en bomb. En femtedel av Sovjetunionens befolkning är mohammedaner och de tillhör också Shia. Sveriges tv tänder på dethär jag vet det, jag har lovat visa dem varför Palme kommer att misslyckas i sina försök att lite vid sidan om, med vänstra handens pekfinger skapa fred.

— Du är tråkig, sa hon.

— Du förstår väl, sa jag, att jag inte kan ha kvinnor boende här när världen brinner.

— Hur mycket tror du att det kommer att kosta? sa hon.

— Vad då?

— Att låta reparera hela min bostad?

— Sjuttiofemtusen, sa jag.

Hon blinkade.

— Menar du det, sa hon. Men om jag bara låter tapetsera och måla om dörrar och får bort sprickorna i taket.

— Nittontusen, sa jag.

— Det får jag säkert låna, sa hon.

— Och jag kan skriva på, sa jag.

Själv hade hon ännu inga planer på att börja arbeta igen. Jag visste ju att hon var världsmästare i att för månader i sträck kunna koppla av och att tillbringa hela sommaren om hon hade lust i sina föräldrars lilla stuga vid en sjö i Evitskog. Hon bara sög kraft ur marken och ur enrisbuskarna och de veckor föräldrarna var där spelade hon god dotter och bjöd dem på festmåltider varje kväll och skurade golv, väggar och tak för att slippa prata. Om det var solsken låg hon på bryggan utan en handduk över stjärten. Om någon fick syn på henne kunde det bara vara bra för dem, ansåg hon, allt under förutsättningen att den depressiva oron inte hade brutit in. Jag förstod att det var långt till den nu och att hon ännu levde i dyningarna efter Odysseus.

Hon hade blivit inbjuden till Oslo, berättade hon, för att diskutera en separatutställning utanför staden i ett privatgalleri.

Hon tyckte om tanken, men hon frågade inte om jag ville vara med och välja bland hennes dukar. Det fanns intresse i Köpenhamn också och själv hade hon funderat på att skaffa sig en förläggare i Stockholm för sina grafiska blad.

— Jag får väl bo någon annanstans då, sa hon när hon reste sig för att gå.

— Det får du nog lov till, sa jag. Till exempel på soffan i din ateljé.

Jag lade armen om henne och följde henne ut i tamburen. Där gav hon mig ett glatt grin men ingen kyss, för att jag hade varit så ogästvänlig, som hon sade.

Det var när jag slöt dörren efter henne som jag kom att tänka på låssmeden. Lili hade nämligen återvänt till mitt liv.

Hon kom en morgon alldeles så som jag hade väntat att hon skulle göra. Det fanns allt i de sista orden på hennes brevlapp, »Inte sant?». Hur skulle jag kunna svara om hon inte lät sig finnas och hittills hade det ju alltid varit hon som nalkades mig.

Alldeles lugn hade min väntan inte varit, i varje fall inte hela tiden. En kväll, långt före mörkrets inbrott, det måste ha varit vid sjutiden, började en underlig oro långsamt ge sig till känna inom mig där jag satt vid mina papper. Jag tog det först

som en signal att dagens arbete var slut trots att jag befann mig mitt i en mening, men det hjälpte inte att lyfta undan skrivmaskinen och att ordna in manuskript i en mapp. Det var som en svart sol hade höjt sig över en osynlig horisont, långsam och väldig hotade den mig och för att den inte skulle stiga högre började jag vandra omkring i mina rum. Jag slog mig ned vid telefonen utan att komma på vem jag kunde ringa till och jag tog en oläst tidning utan att veta vad jag skulle göra med den. Jag såg ingenting av allt detta, det bara fanns, likaså medvetandet om en svag svart månskära. Den tog jag fasta på, jag ville ge den ett namn för att bemästra ångesten och jag kallade den Lilis frånvaro. Då gav sig det andra namnet av sig självt. Jag tog ett papper och började teckna hans anletsdrag ur minnet. Några kraftiga streck, ett ansikte som en yxa. Tomma ögon. Förvisso hade bilden ingenting med hans verkliga utseende att göra, men den hade med ond vilja att göra sådan jag fruktade den. Medan jag arbetade med pennan vidgades den osynliga solen, dess mörker blev allt tunnare, det kändes allt mer som ett glest raster och det försvann. Min teckning var en rit, en magisk besvärjelse. Jag förstörde den då sinnesron var återställd.

— Min månskära, sa jag då hon stod i dörröppningen en förmiddag.

— Jag har mat med mig, sa hon och höll fram en kasse, vi kan väl äta här idag.

Hon kom i min famn och vi höll hårt om varandra. Det var hon som lösgjorde sig, sedan kom hon till mig igen.

— Jag kan inte, sa hon.

— Nej, sa jag, det är försent.

Först då tog hon ett steg tillbaka.

— Du visste att jag skulle komma, sa hon.

— Jo, sa jag.

— Jag tycker inte om det, sa hon.

Jag tog matkassen av henne och gick före henne ut i köket. Vad hade hon med sig? En flaska moselvin, tonfisk, sardeller, sallad, oliver, jag hann inte slutföra inventeringen förrän hon stod bakom mig och lade armarna om mig. Hon tryckte sig mot mig som om hon hade saknat mig länge.

— Låt mig, sa hon. Sätt du dig där och se på. Jag kan.

Det var klart hon kunde. Varje dag var ju för henne studier i hur man gör en god måltid.

— Det blir Salade nicoise, sa hon. Bara det. Om du inte är mycket hungrig?

Hon vände sig mot mig medan hon spolade vatten i ett kärl för att skölja salladen. Hon såg lätt bekymrad ut, rädd för att ha räknat fel.

— Den här tiden? sa jag. Vad sade de på Cascade?

— Har du sökt mig?

— Vad tror du?

Nu vände hon sig inte om utan arbetade snabbt och effektivt. Hon öppnade skåpdörrarna ovan-

för arbetsbänken och tog några steg tillbaka för att se var hon kunde hitta det hon behövde, först och främst en stor skål. Jag sade ingenting, rörde mig inte. Hon tog en stol, ställde sig på den och tog ner skålen.

— Den här, sa hon. Den är vacker.

— Jag har den hemifrån, sa jag.

— Från ert hem?

— Nej, från mina föräldrars.

Sedan drog hon ut lådor och sökte salladsbestick.

— Du kan få hjälpa till litet, sa hon. Du kan duka.

Det sade hon för att vinna tid.

Jag gjorde som hon hade sagt och satte mig igen.

— Jag tog ut semester, sa hon. Av dethär årets semester.

— Och reste hem till mamma och pappa, sa jag.

— Hur vet du det? frågade hon.

— Jag tänkte det, sa jag. Jag är ganska erfaren.

— Vårt hus ligger mellan två små sjöar. Snart blommar körsbärsträden.

— Och vad sa mamma och pappa?

— Jag berättade om dig.

— Det är klart det.

Hon lämnade vad hon hade för händer och kom över golvet fram till mig, ställde sig med sina ben mot mina och såg på mig som roat lutade mig

bakåt.

— Min bästa herre, sa hon, har ni en aning om hur självgod ni ser ut? Om jag hade vetat det så kanske jag inte hade kommit.

— Säkert inte, sa jag.

Hon stod tyst en stund och gungade sitt ben mot mitt knä, småleendet försvann och hon vände att också mitt skulle dö bort. Jag kunde inte ta mina ögon från hennes blick.

— Så, sa hon. Nu är du där. Nu kan vi börja äta.

När hon kom tillbaka med skålen sade hon att det faktiskt hade varit hennes mening att försvinna ur mitt liv, men att hon inte hade klarat det. Hon älskade sin trädgård kanske just den här tiden när alla fåglar kom luften att glimra och glittra av ljud men ändå var varje dag därute alldeles meningslös.

— Kan du tänka dig det? sa hon och såg på mig över den stora skålen som jag höll på att ta för mig ur.

— Men nu har vi ju det bra, sa jag.

— Har vi det?

Varför frågade hon det när jag såg att hon var lycklig? Det fanns ingen ovisshet kvar hos henne, jag hade inte gjort henne osäker, hon såg ju hur efterlängtd hon var.

— Jag har det i alla fall bra för jag älskar dig.

— Jag vet, sa hon.

Hon slätade lugnt över den lilla oroliga krus-

ning som mina ord efterlämnat i mig.

Jag sträckte fram min hand över bordet och berörde lätt det yttersta av hennes fingerspetsar. Hon bara såg på mig och det var plötsligt alldeles för mycket allvar i hennes blick. Kanske också i min.

— Var du orolig för mig? frågade hon.

— Bara nån gång, sa jag. Inte på djupet.

Jag förstod att hon menade någonting annat men jag valde att inte visa det. Hela vår samvaro hade ägt rum i skuggan av ett hot och jag tyckte att det var dags att vända fram ett nytt blad, ett med bara oss på.

— Jag tänkte att du kanske skulle fråga dig om det hade hänt mig någonting, sa hon.

— Det har det ju, sa jag.

— Jo, sa hon.

Hon teg ett ögonblick.

— Thomas, har jag sårat dig?

— På vilket sätt?

— Med att tala om Jeger.

— Det har du ju inte gjort, sa jag. I dag.

Tystnaden blev ganska lång. Jag skänkte i hennes och mitt glas och återupptog kontakten genom att höja mitt. Hon tog sitt glas.

— Vi får lov att eliminera honom om vi skall kunna ha det bra, sa jag.

— Skål, sa hon. Och hur skall vi göra med Marianne?

— Brukar jag prata om henne? frågade jag.

— Nej, sa hon, men hon finns ju.

Det var första gången hon sade det. Kände hon på sig att hon befann sig på en annans område fastän mitt hem var bara mitt?

Vi teg igen, såg på varandra, inte för att se vem som först gav vika, utan i ett slags väntan under vilken vi inte tillät ord att hindra känslan. Jag kunde känna hur den långsamt vaknade inom mig medan jag såg hur stark och beredd den var hos henne. Jag tror att vi reste oss samtidigt och lade ifrån oss våra servietter med en liknande rörelse innan vi tillsammans gick ut ur köket.

En kväll skrämde hon mig litet. Det gick inte att eliminera Jeger ur vårt liv och ibland kände jag det som om jag hade varit en överrock som hon lånade och tog på sig för att ha det drägligt i kylan. Jag var trött på att hon vilket ögonblick som helst kunde komma ihåg någonting ur deras gemensamma liv och genast utan någon självkontroll börja tala med mig om det. Om det var ett försök att fånga min uppmärksamhet och dra mig med in i sitt inre så visste hon bra litet om hur en människa fungerar. Var och en vill ju själv vara en så stark upplevelse att det gamla faller undan och tonar bort, men jag borde ha insett att en ny människa alltid kommer in i ett gammalt land-

skap.

— Det är skönt att du inte sitter och leker med en pistol om kvällarna.

Jag vände mig om mot Lili som stod i dörröppningen bakom mig. Hon ville prata igen, vandra fram och tillbaka på gränsen mellan honom och mig.

— Slut ögonen, sa hon, och peka på mig.

Jag försökte följa henne med pekfingret när jag hörde att hon flyttade på sig.

— Du träffar inte, sa hon. Du bommar med en halv meter.

Lili hade börjat komma och gå hos mig och tillbringa lediga kvällar i mitt hem utan att det betydde att jag genast måste lägga allt åt sidan som jag hade för händer. Det var hennes sätt att koppla ihop våra liv.

Jag öppnade ögonen och flyttade min hand så att fingret pekade direkt på henne. Hon såg allvarligt på mig.

— Varför skall jag göra såhär, sa jag. Vad är det för idioti?

— Såhär gjorde vi, sa hon. Jag hittade på det för att få honom att avbryta sin kvällsritual. Han brukade ta pistolen ur bordslådan, plocka isär och sätta ihop den. Han gjorde det otroligt snabbt, ibland kunde han göra det flere gånger medan jag såg på.

— Varför?

— Han sade att det var ett rent mekaniskt in-

trasse, att känna hur det ena stycket slöt till det andra. Han skulle ju ändå aldrig komma att skjuta ett skott till i sitt liv.

Det förflutna var tydligen alltid närvarande hos henne. När jag frågade om inte mina papper hade gett ett litet mera avspänt perspektiv på honom sade hon bara att min berättelse kanske var en aning romantisk och litet litterär.

— Skall vi inte gå ut, sa hon. På en liten kvällspromenad.

Hon vädjade med bägge händerna när jag satt kvar vid bordet utan att genast reagera. Hon såg ut som en ung flicka som hade varit med om litet för mycket. Hennes småleende livade bara upp munnen och den närmaste trakten kring ögonen. Också hon försökte komma igenom ett främlingskap, märkte jag.

Ute på gatan tog hon mig under armen och lutade sig mot mig så att jag fick en vänlig känsla av att ha någonting som hon behövde. Hon pratade hela tiden, inte mera om stora och dramatiska upplevelser utan om olika utkast till meningsfulla liv som hon kunde tänka sig. Hon ville vara på Cascade för där trivdes hon, men hon hade ändå dåligt samvete för sina studier. För att ge henne en hälsosam chock frågade jag henne hur gammal hon egentligen var men då kramade hon min arm som om jag väl hade vetat det. Jag fick höra mera om hennes far som både försökte driva på henne och samtidigt försökte låta bli att göra det. Hon

skrattade när hon berättade om honom, hans fumliga hjälplöshet i relationen till henne gjorde henne rörd. Han kunde i bästa fall klara ett par timmar, nästan en hel kväll, utan att komma in på frågor om framtiden eller om religionen.

— Tror du på Gud? frågade hon mig.

Jag kunde inte börja hålla ett långt föredrag så jag ryckte bara på axlarna och sade att jag hade haft vissa starka upplevelser som kanske var religiösa. Hon fortsatte att med sina frågor tränga in på ett område som jag egentligen inte hade lust att samtala med henne om, jag visste inte om det fanns någon som jag ville prata sådant med. Utan att säga mer pekade jag på lindarnas mörka stammar och uppåt mot grenverket som ännu inte var helt dolt av grönskan. Den obehagliga känsla som den lilla pistolleken hade gett upphov till hade ännu inte förflyktigats. När hon berättade att hon hade läst Bibeln mycket, och ännu läste i den, frågade jag vad hon hade fått ut av det.

— En känsla av djup, sa hon. Av att leva på en scen med otaliga åskådare.

— Du vill synas, sa jag och tänkte på hur hon vänlig och glad rörde sig mellan borden på Cascade.

Hon teg en stund och först nere på strandstigen vid Tölöviken sade hon att hon trodde att jag förstod vad hon talade om. Jag kom bra ihåg liknande samtal från min ungdom och kände ett starkt motstånd mot att gräva vidare där hon pekade.

Religion skall man undvika när det är helt andra känslor som sätter frågorna i rörelse. Det blir en underlig blandning som förr eller senare slutar i ordet kärlek. Då är det lika bra att gå direkt på den utan förberedande strövtåg i rymden.

— Den var väl inte laddad, frågade jag.

— Nej, sa hon.

Svaret kom ögonblickligen.

— Patronerna låg i en liten ask bredvid pistolen i lådan. Jag försökte en gång på skämt ta dem ifrån honom men han märkte det.

Hon släppte greppet om min arm. Det var mitt fel att den fortsatta tystnaden handlade om honom.

Femte kapitlet

Det var märkligt hur Henrys existens började störa mig. Han störde mig till den grad där han stod bland rockhängarna att jag blankt nekade till att sticka mig in på Cascade. Lili kunde inte förstå min vägran att komma och jag motiverade den bara med att jag inte tyckte att det var lämpligt att vi träffades på hennes arbetsplats. Hon trodde förstås att jag grundade min inställning på förment livsvisdom i kraft av ålder och erfarenhet.

Det som jag ju inte kunde tala om för henne var att jag inte ville möta hans unga allvarsamma blick. Vi hade bara setts en gång och ändå hade jag en känsla av att han redan då skadades av att ana sådant mellan Lili och mig som först infann sig senare samma kväll.

— Han är visst som en bror för dig? kastade jag en gång fram.

— Kanske man kan säga det, svarade hon.

Hon gick inte mera in på ämnet och lämnade mig i min ovisshet. En natt fylldes jag av en sådan galenskap att jag ringde henne klockan fyra efter

att ha varit vaken sedan klockan två. Vad det var som väckte mig vet jag inte. Det jag då tänkte på var att jag ju inte hade en aning om vad hon sysslade med efter det att restaurangen stängde. Var det nu så säkert att hon gav sig iväg hem genast? Kunde man inte tänka sig att de två ungdomarna blev sittande kvar en stund, eller att hon följde med honom för att fortsätta hos honom med allt vad det kunde föra med sig.

Fantasierna kastade sig över mig som utsvultna består ur djupen. Jag visste att det var ur djupen. Mitt förstånd sade att de ingenting hade med Lili att göra och att jag borde söka deras upphov någonstans långt tidigare i mitt liv och oskadliggöra dem där, men jag hade inte kraft att rå på dem. Svartsjukan är ingen enkel sjukdom ens för den som genomskådar den delvis. Den är död helt enkelt, en form av plågsamt självmord som man i kraft av för länge sedan genomgångna kränkningar låter någon nulevande, någon nära människa låna sin kropp till orsak för.

Jag var så ifrån mig i telefon att hon först inte alls orkade höra på mig. »Jag vill sova», sa hon. »Någon annan ringde just.» »Vem?», sa jag. »Du kan väl inte tro att du är den enda människan i mitt liv? Tror du att det har varit tomt tills nu?»

Åh vilket samtal. Så småningom klarnade hon till, vaknade och började ta hand om mig, talade till slut till mig som till ett barn och bad mig berättat hur jag kände det. Hon lyckades faktiskt

med sin röst nästan ta mig i famn och vagga mig till ro. »Du får inte vara rädd», sa hon, »för dina spöken.» Jag vet inte hur hon bar sig åt men till slut talade vi som vanliga, förnuftiga människor med varandra. »Nu har du klarat dig», sa hon, »och det behövdes.» »Hur så?» frågade jag. »Men jag har ju vetat att det finns där. Jag vågar inte ens tala om Jeger mera men vi måste göra det, det är jag som blir tokig om det inte finns någon som jag kan tala med.» Så var vi där igen men jag var stenlugn. »Okay», sa jag, »vi pratar om honom när du vill. Vem var det som ringde till dig före mig?» Hon suckade. »Börja inte igen. Jag måste få sova. Jag skall arbeta i morgon!»

Av någon anledning var jag säker på att det var Henry som hade hållit henne vaken. Hon hade kanske gjort slut med honom och det orkade han inte med. Jag var glad att det inte var jag som hade blivit övergiven.

Av någon anledning var jag säker på att det var Henry som hade hållit henne vaken. Hon hade kanske gjort slut med honom och det orkade han inte med. Jag var glad att det inte var jag som hade blivit övergiven.

Jag steg upp klockan fem. Så länge hade vi samtalat och det fanns ingen anledning för mig att försöka somna igen. Jag var lättad då jag steg upp, de mordiska bestarna var försvunna, jag var till och med tacksam mot henne men ändå vankade jag omkring förbittrad. Jag hånade mig själv

som hade förstört mitt lugn i förhållande till kvinnor. Den dystra självbetraktelsen avslutade jag framför badrumsspegeln. Den hade ingenting intressant att bjuda. Samma gamla vanliga ansikte. Det hjälpte inte hur jag än sökte i mina ögon. I dem kan bara någon annan tro sig finna något.

Det som jag tackade min lycka för var att jag hade bevarat min värdighet så mycket att jag inte hade nämnt Henrys namn. Någonstans drar självbevarelsen alltid upp en gräns.

Det nattliga telefonsamtalet förändrade balansen mellan oss. Mitt självklara övertag var försvunnet. Det bekom mig inte väl att ha förvandlats från en trygg person i hennes liv till en som var den svagare. Det förde in tvära kast, ilska och försoning i vårt förhållande under mina försök att återvinna min förlorade jämvikt. Huru mycket som hade förvandlats för henne genom upplevelsen av min nattliga galenskap visste jag ju inte, men jag hade på känn att hon hade upplevt allt förut med Jeger och det hatade jag.

En morgon lyckades hon locka mig från mitt arbetsbord. Hon ringde från en kiosk på salutorget och påstod att det var alldeles ljuvligt där och att jag kunde må gott av en liten promenad bland blommor och fiskmåsar.

— Det kan ju vara trevligt för dig att se mig också, sa hon.

Jag tog en spårvagn och jag fann henne nere vid kolerabassängen där hon pratade med en fiskare

som tydligen helt hade glömt att det var böckling han skulle sälja. Där nere i sin båt hade han tagit något steg tillbaka från lådorna med den gyllenglänsande fisken för att stå fri. Hans ansikte visade vad han tyckte om det han såg och det var fullt av löften som hon lekte med, det såg jag. Folk i båtarna intill smålog åt dem medan de sålde. Det syntes att de kände till honom och visste vad hans prat var värt. Jag gick och ställde mig ett stycke ifrån dem och väntade till dess hon fick syn på mig. Vad hon sade då hon vinkade till honom och gick hörde jag inte men de skrattade båda. Hon smålog ännu när hon kom fram till mig, gav mig en snabb kyss och tog mig vid handen.

Några få steg kände jag torgets frihet och den lediga stämningen bland människor som varken kunde eller ville skynda fram mellan stånden eftersom de hade kommit lika mycket för att njuta som för att köpa. Jag spanade efter bekanta ansikten efter sådana som jag inte ville att skulle se mig gå hand i hand med en ung kvinna. Medan vi trängdes för att komma fram till det stånd som hon ville visa mig gjorde jag mig fri. När hon trevade efter min hand lät jag henne inte få den och hon reagerade med att låta ett avstånd vidga sig mellan oss. När vi kom till den ganska öppna platsen kring kejsarinnans sten gick hon redan flera steg framför mig. Hon stannade vid en man som sålde kryddor och örter vid en paketbils öppna bakdörrar. Hennes goda humör var försvunnet.

Hon frågade efter den basilikaplanta som hon hade sett på för en stund sedan. Han lyfte fram den och gav den åt henne. Hon räckte den åt mig.

— Den här kunde du ha i ditt kök, sa hon.

Jag förstod att hon hade tänkt sig inköpet alldeles annorlunda. Jag betalade och när jag hade tagit emot paketet med plantan hade hon redan börjat gå, på nytt in i folkmängden. Jag följde henne på avstånd men hann inte upp henne förrän hon gick in i saluhallen. Där försökte jag gå bredvid henne men jag fick ständigt väja för mötande människor och hon anpassade på inget sätt sina steg till att vi var två och till att det var hon som hade bett mig komma ut. Först då vi hade gått förbi fiskförsäljarna och kommit ut ur hallen på andra sidan stannade hon och inväntade mig. Hon gick långsamt fram till det järnräcke som skiljer från spåren ner till torget och godsmagasinen på Skatudden, där ställde hon sig med händerna i fickorna och vände ryggen till. Hon var klart avvisande och väntade ändå att jag skulle komma fram och säga någonting. Jag gjorde det inte. Jag hade blivit såpass förbittrad under försöken att hinna upp henne att det inte fanns några ord som gav sig. Jag tyckte att hennes gestalt där hon kurade ihop sig i sin alltförstora mörkblå vindjacka var nästan löjligt patetisk.

— Vet du om att du sårade mig, sa hon plötsligt.

Jag steg närmare henne men visste inte vad jag

skulle säga.

— Du skäms för att visa dig med mig.

Jag förstod att hon kunde känna det så men det var ju inte det som det handlade om. Det var min egen osäkerhet och rädsla för att verka löjlig i allas ögon.

— Det är kanske bättre att du går ut med Henry i stället, sa jag. Ni kan gå hand i hand.

Hon rörde sig inte. Jag såg en stund på henne sedan gick jag utan att säga något. Medan jag vandrade hemåt försökte jag göra upp med hela denna barnsliga relation som jag hade råkat i. Jag gjorde varje steg jag tog till ett steg bort från henne och tillbaka till den tillvaro som jag hade behärskat så bra. Jag började redan leka med tanken att lämna en nyckel till mitt nya lås åt Marianne.

Träden vid Nationalmuseum höll på att spricka ut i löv. Jag tog min gata i ny besittning och solskenet gjorde svagt motstånd mot mitt beslut att omedelbart slå mig ned vid mitt avbrutna arbete i min ganska mörka lägenhet. Banken i hörnet skyltade med resevaluta.

Hon stod bakom ytterdörren då jag öppnade den. Jag var bländad av ljuset och tvekade först. Hon ställde sig i min väg.

— Det gör du inte om, sa hon.

— Vad då? sa jag.

— Lämnar mig på gatan.

— Man lämnar den som man inte orkar med, sa jag. Det vet du själv.

Jag försökte komma förbi henne men hon tog tag i mig, samtidigt hörde jag steg i trappan.

— Släpp mig, sa jag. Kan du fan släppa mig, jag vill inte ha bråk här.

Jag slet mig lös och skyndade upp. Det var inte Marianne jag mötte i första våningen utan en helt obekant kvinna som gick tungt och tog ganska mycket plats. Vi hälsade inte på varandra. När jag stängde dörren bakom mig visste jag att det skulle bli svårt att komma igång med arbetet.

Jag hann inte börja förrän det ringde på dörren. Jag gick trött och öppnade för det kunde inte vara någon annan än Lili. Hon kom tyst in, hängde av sig sin stora jacka och gick raka vägen till köket. Själv gick jag utan ett ord tillbaka till min arbetsplats. Det jag hade skrivit på morgonen var oanvändbart. Det var lika bra att jag bara satt på min plats och väntade på uppgörelsen som skulle komma.

— Du sade något ganska föraktfullt om Henry och mig därute, sa hon plötsligt.

Hon talade alldeles vanligt utan att höja rösten medan hon sysslade i köket och ändå hörde jag varje stavelse, också röstens minsta nyans. Den sökte inte konfrontation. Likväl svarade jag inte.

— Hur kom du att tänka på honom, är det en släng av sjukan?

Jag vred in ett nytt papper i maskinen och för-

sökte börja skriva om det som jag hade misslyckats med på morgonen. Hon lyssnade och sade ingenting så länge min maskin knattrade.

— Jag tycker inte om att bli misstänkt. Det finns ingen som jag har kunnat tala med såsom med dig. Dethär skulle vi också kunna tala om.

Jag ville inte tala om det. Jag hade ingen lust att låta hennes mjuka röst lägga allt till rätta och ge mig ett vetande som var mera dödligt än en aning. Orden som jag skrev blev allt mera meningslösa.

— Jag undrar vilken kvinna det är som har skadat dig sa hon, men vi har ju kommit över det, inte sant?

Jag hörde hur hon kom gående och ställde sig i dörröppningen bakom mig. Där stod hon en stund men då jag inte vände mig om gick hon tillbaka.

— Du sade ju att jag hade hjälpt dig att komma förbi gamla bestar som inte alls hade med mig att göra, sade du inte?

Hon var länge tyst, lyssnade efter ett svar som inte kom.

— Om du vill tala om Henry så var så god. Du kan ju fråga.

Jag slutade upp att låtsas skriva och lutade mig tillbaka i min stol. Luften blev för tjock.

— Fråga Thomas! Du får fråga.

Jag måste svara.

— Jag frågar ingenting, sa jag.

— Varför inte Thomas?

— Hur gick det för Jeger då han började fråga?

Den tystnad som nu bredde ut sig i mitt hem hade sin orsak i mig. Mina ord om Jeger svävade länge omkring innan hon tyckte sig ha fått ett grepp om vad jag hade sagt.

— Och du vill inte plåga mig som han gjorde. Men jag vågade inte börja tala med honom. Jag var rädd att han skulle släppa hundarna lösa, riktiga hundar, schäfrar. Jag teg inte av trots om du tror det. Jag har ju berättat om hans första fru. Henne misshandlade han ju med rem. Och hur tror du att det kom sig att han var bara kapten fast han var över fyrtio? Hans förmän visste att han var sadist.

Hon lämnade vad hon hade för händer och kom in till mig. Den här gången stannade hon inte vid dörren utan ställde sig på andra sidan bordet och såg på mig. Hon tog stöd mot bordsskivan och lutade sig framåt för att komma mig riktigt nära. Jag såg henne i ögonen och lyckades lägga ett avstånd mellan oss som hon inte fick lov att överskrida.

— Du är ond på mig, sa hon, men du har ingen orsak. Ingen man har kommit in i mitt liv efter det att vi träffades, men du föreställer dig väl inte att allt som har varit bara upphör, försvinner?

Det hade jag hört allt förut, en natt, i telefon.

— Ligger ni ännu med varandra? frågade jag.

Hon lutade sig ännu närmare mig. Det unga ansiktet försökte tränga in i mig, upplösa mig.

— Jag tror inte att det är det du vill veta, sa hon.

Jag vet inte vad hon gjorde med sina ögon men själva pupillerna skälvde, opålitligt tyckte jag, som verktyg för en spänd vilja. Så jag slog.

Hennes hår dämpade det första slaget, en örfil. Det andra slog jag rakt framifrån. Jag förlorade inte besinningen. Jag misshandlade henne inte. Jag slog bort hennes ansikte helt enkelt från min närhet. Jag bestämmer själv vem som plågar mig, än så länge. Det var väl så jag tänkte, om jag tänkte.

Jag förblev länge sittande i min stol medan jag hörde henne röra sig i badrummet. Vattnet rann rätt länge. Jag kunde föreställa mig hur hon badade sitt ansikte. Den plötsliga vreden mattades av men en varm upphetsning dröjde länge kvar i mina lemmar, i synnerhet i armarna. Jag såg på mina händer. Jag hade slagit med dem båda. Mina befriare. Om ringen hade haft en sten kunde den ha gett en rispa, ett sår, ett minne, men knappast ändå för livet.

Hon stannade alltför länge i badrummet. Vattnet hade slutat rinna men hon kom ändå inte ut. Inte ett ögonblick trodde jag att hon hade svimmat eller att hon var för svag för att gå. Vad kunde det vara?

Jag reste mig och gick långsamt ut i tamburen. Hon rörde sig därinne bakom den stängda dörren.

Jag gick fram och knackade på. Det blev dödstyst. Jag knackade en gång till.

— Vill du försvinna, sa hon, så skall jag gå.

Kraften som jag nyss hade haft så mycket av vek ifrån mig och jag tyckte att jag hasade mig till köket som en ganska gammal man. På arbetsbänken stod två skålar. Hon hade börjat göra en potatissallad av resterna i mitt skåp. En liten burk sardiner låg bredvid. Det var tydligen resterna av det som inte blev vår sista måltid.

Jag hörde badrumsdörren öppnas och kort därefter ytterdörren stängas stilla med en svag knäppning. En stund stod jag kvar i köket innan jag gick till vardagsrummets fönster och såg ner på gatan. Det dröjde innan jag såg henne komma. Hon gick med huvudet starkt nedböjt.

Kvällen vägrade att bryta in. Det fanns ingen natt heller längre fram. Solen skulle gå ner rätt sent, en minut före tio, jag hade sett efter när jag rotade på mitt skrivbord. En dags arbete hade gått i kvav, kanske mer än det och någon natt fanns det inte mera denna årstid. Om det fanns stjärnor så var det bleka isande punkter och de lät vänta på sig. Genom mina fönster såg man dem inte, instängd som jag var mellan höga väggar.

Svalorna skrek över taken. Min stadsdel var

lugn. Nattens bilar stod redan uppställda. Om någon gick på gatan så hördes inga röster. Här finns inga restauranger, eller biografer eller överhuvudtaget någonting att gå till om det inte var en människa. Jag hade legat länge på min säng med ena handen på magen, ibland flyttade jag den högre upp.

För tre år sedan, vid denna tid på året, kom hon gående nerifrån stranden. Hon hade sett på trädens knoppar, sökt mössöron på björkarna, sörjt över en ek som var helt naken utom på de allra lägsta grenarna som bar rester av en gammal lövskrud, gulbruna trasor som sade att det var sant att detta inte var den första sommaren, fjolåret levde kvar, dött.

De många fåglarna som hon inte såg därför att hon inte kunde urskilja dem inne bland de täta kvistarna i hagtornshäcken kvittrade och kvirrade, kvirrade sade hon, som förlorade solstrålar som ville ut igen. Hon hade till och med stannat utan att få syn på en enda och ändå hörde hon att de fanns där i hundratal. Hon gick längs häcken, på den sidan av gatan där häcken var, mot parken och hade solen i ögonen. Hon hade tagit duken från huvudet och bar den släpande i handen, kanske vidrörde den marken. Det var i hörnet hon mötte honom, i hörnet mellan Norra Hesperiegatan och Tölögatan. Han stod på andra sidan, en stilig man i mörkblå överrock och i hatt. Det var ovanligt. Den smala käppen i hans hand lyste vit.

Han hade mörktonade glasögon.

Det var då hon hade gripits av god vilja och av övermod som en beskäftig flickscout och skyndat över gatan. Hon hade fattat honom under armen och följt honom över och där på andra sidan hört honom tacka och fråga henne om hon ville lära sig hur man skulle leda en blind. Förvånad hade hon sagt att hon naturligtvis ville det och då sade han var han bodde, inte långt därifrån, och fattade henne lätt vid armbågen. Hon kände att hon inte behövde dröja på stegen utan att hon kunde gå alldeles som då hon promenerade med en vän.

»Jag vet att ni är vacker», hade han sagt. »Jag känner det på mig för ni går så frimodigt.» »Jag är mörk, sade hon, har en rak näsa, tydliga ögonbryn och bruna ögon». »Och er mun», sa han. »Har friska tänder», svarade hon. Hon var förvånad över att han så frimodigt tog ledningen över henne och över att han förde det ganska personliga samtalet chevalereskt på något sätt, helt utan att bli påträngande.

»Tycke uppstod», som det heter, men hur det gick till har hon aldrig berättat, själva det avgörande steget från denna korta promenad på kanske fyrahundra meter till en nästan daglig kontakt och till tider då hon under perioder bodde hos honom. Följde hon genast med honom upp eller lät hon sig först bjudas ut? Tog hon kanske honom med till Cascade?

Hade hon egentligen någonsin berättat någon-

ting om deras relation, om det de samtalade med varandra om om hur nära henne hon kände att han var? I själva verket, det insåg jag, hade hon slutit det inne i sin hemlighet alldeles såsom jag hade skyddat mitt egentliga liv för gemensam insyn.

Det är ju inte heller tänkbart att en så lång kärlek skulle försvinna spårlöst. Spårlöst hade det ju inte heller gjort det i den meningen att hennes rädsla lät henne uppfyllas av hans frånvaro mera än han skulle kunna göra sig påmind genom att finnas kvar där hon var van att finna honom. Då hade hon kunnat undvika honom, nu kunde hon inte det eftersom hon inte visste var han var.

Denna rädsla hade säkert färgat, retroaktivt ingripit och lagt tillräta allt det som hon hade berättat för mig. Hur var det med remmen? Vem hade hon hört det av? Kände hon Rolf också, så väl att han i enskildhet anförtrodde henne en så neslig sak om en vän? Elisabeth kan ha lämnat dörren på glänt i misstag utan någon avsikt.

Hans isande beslut att hon samma dag skulle ge sig iväg föreföll mig orimligt liksom också alla berättelser om hennes likgiltighet för honom, hennes ovilja att ge av sig själv. Alla dessa berättelser reste på sig och tycktes vända sig mot Lili som hade berättat dem för mig, sin naive lyssnare.

Jag såg henne framför mig, på mycket nära håll, den lilla skälvningen i pupillerna. Ögonen som var hennes redskap. Hur hade hon manipule-

rat Jeger? Det måste ha varit lättare, men också han hade sina sinnen, sina övriga sinnen. Det var kanske något i hennes röst som inte tidigare hade varit där, vittnesbördet om att en annan hade kysst hennes läppar, hennes hals och . . . Det fanns mycket som jag inte visste om den flickan.

Svalorna fortsatte sitt hjärtskärande skrikande där de pilade över taken. Jag såg inte en skymt av dem, men den blå timmen var inne. Jag visste hur tvärt de kantrade, föll och sköt fart igen. Jag såg inte ens en hög skorsten som varmt kunde ha visat den färg solen hade på väg ned.

Sjätte kapitlet

Världens illgärningar hopar sig i en osorterad hög under mitt bord. Längre har jag utan att orka läsa dem rivit ut artiklar om det djävulska och lagt dem löst på den ständigt växande högen som Lili flere gånger bett att få sortera upp, ordna och arkivera så att jag verkligen kan finna det jag behöver när jag någon gång tar mig samman och vågar ge mig i kast med min spaning efter vår tids sjukdom. Jag bad henne låta bli för jag ville inte att hon skulle se de bilder av tortyroffer och avrättningar som i svartvitt kontrasterade så stilla mot whiskybruna ungdomar lekande med en segelbåt en semesterdag på Stilla havets strand. Denna censur som jag utövade mot henne är ju meningslös, men jag ville, kanske mest för min egen skull att hon skulle vara en annan värld. Hon som hade en egen rädsla.

Det arbete som blev ogjort och som hon på sätt och vis förstörde genom att tränga sig in hos mig när jag ändå tydligt hade visat att jag ville vara i fred var en kort och enkel kommentar som radion

hade bett mig om. Föregående dag hade ett bud levererat Amnestys rapport om tortyren. Det skulle jag skriva samman en inledning om som skulle tjäna som underlag för en diskussion några dagar senare. Jag hade försökt avböja med att det var alldeles försent. Det var redan veckor sedan tidningarna hade behandlat ämnet. Tortyren var inte längre aktuell.

Dahlström som ringde sade att den tyvärr inte har upphört men att han kunde göra det lättare för mig genom att befria mig från att tala om länder som började på s som till exempel Schweiz och Sverige. Jag frågade honom om han tänkte på Salvador. »Nej, det gjorde jag inte,» sade han då.

Jag fick ett par dagar på mig att sammanfatta ett dokument på 263 sidor som detaljerat redogjorde för olika slag av tortyr som förekom i 98 länder. Till min upplysning hade han sänt med kopior av artiklar med bilder av tortyrens offer och plågande av människor såsom det gick till i verkligheten. Det var inga sensationella bilder, det var sådana som kunde få en klick smör eller marmelad på sig i hem där man bredde ut tidningen på bordet till morgonkaffet. Det var bilder som dessa som gjorde att jag med jämnmod läste notiser om stupade pressfotografer. Dessa män som bara tänkte på skärpan i sitt objektiv när en människas livstråd skars av var för mig det sjukaste av allt sjukt. Med tre undantag, mina tre holländska vänner, ett filmteam som slaktades i Latiname-

rika för ett par år sedan. De själva och deras bolag liknade Amnesty. Någonstans bar de på hoppet om att deras arbete skulle skapa ett så starkt tryck på mördarnas uppdragsgivare att de skulle tvingas att upphöra med sina illgärningar. Det är ett hopp som jag inte delar. Det är ett hopp som bara den kan ha som aldrig har vågat tro på Satan, att han finns till och att han ser till att han alltid får sitt mått av lidande.

Jag kunde inte i radion börja räkna upp namnet på nittioåtta länder med undantag för dem som började på s, utom Salvador. Jag kunde inte börja beskriva de olika slag av slaktbänkar, köttkrokar, elgrillar, syror och cykelekrar att peta ut ögon med som denna världens mäktiga skrev in sina statsbudgeter att brukas av pliktmedvetna män i uniform och av läkare i vita rockar. Folk hör inte på sådant. De kan ännu se det i tv men de orkar inte höra det i radio för ordet är osynligt och har en direktkontakt med känslan. Det finns inget som kan skydda oss mot det. Också det skrivna ordet är starkt så länge man inte lyfter blicken och låter den börja irra över sidan.

Jag ringde till Dahlström och sade att jag inte åtog mig uppdraget. Det enda skäl jag gav var att jag kände en så stark motvilja. Han svor till. En ren och uppriktig svordom. Nu hade han bara två dagar på sig att få någon annan att göra det. Kunde jag ge ett förslag? Jag sade att jag inte ville ha någonting att göra med hela saken. Amnesty-

rapporten behövde han i alla fall omedelbart och han sade att han själv skulle komma och hämta den.

Det fanns ett citat som jag hade tecknat ner på ett papper för att använda i sådana sammanhang. Jag böjde mig ner på golvet och bökade i min hög av lidanden. Där fanns det inte. Det var några ord skrivna med penna på ett vanligt vitt skrivmaskinspapper.

»De blevo stenade, marterade, söndersågade, dödade med svärd, dessa människor som världen icke var värdig att hysa.»

Dahlström kom. Jag bad honom inte in utan räckte honom rapporten vid dörren. De magiska orden hade jag textat på pärmen. Han steg längre in för att se vad jag hade skrivit och det innebar att jag plötsligt hade honom sittande vid mitt bord. Hans totala brist på känslspröt var legendarisk. Han trodde att alla bara väntade på hans verbala ingripanden och tillrättaläggande kommentarer.

Han satt med överrocken på, lutade sig tillbaka och grävde fram sin pipa och tobakspåse. Stopandet av pipan var en omständlig procedur. Den gav honom tid att harkla sig och att välja sin öppningsreplik.

— Hur fan klarar du dig egentligen?

Han tänkte och började suga. Den slocknade tändstickan höll han högt i sin hand medan han såg sig om efter en plats där han kunde lägga den.

Det blev ett av mina oskrivna papper.

— Är världen inte heller värdig att hysa dig? fortsatte han medan han tittade på sitt piphuvud för att se om det brann jämnt.

— Konstigt sätt att uttrycka sig på förresten, är det inte snarare så att de inte är värda att leva i världen?

— Vilka då? frågade jag.

Han såg på det som jag hade skrivit.

— De som plågar och sågar sönder andra.

— Nej, sa jag. Det är de som hör hit. För god för denna världen, har du aldrig hört det?

Han såg allvarligt på mig. Hans ögon var ett barns ögon under den rynkade pannan.

— Så sade man förr, sa han. Det var en annan tid. Då var man maktlös mot sjukdom och fattigdom. Man kunde ingenting göra när ett barn strök med. Då sade man att den lilla var för god för denna världen. Man ville bara säga att den inte själv hade någon skuld, att det inte var något straff till exempel. Det har ju människor alltid trott, att olyckor är ett straff. Det är religionen.

Han hade böjt sig ned och lutade armbågarna mot sina knän och pekade på mig med pipskaftet. Det var bara början, det visste jag. Motvilligt övergav jag min stående ställning och slog mig ned i fåtoljen. Han harklade sig igen.

— Det är ett sätt att ge upp förstår du, att kapitulera precis såsom du själv gör när du ger dethär förbannade häftet tillbaka åt mig. Somliga sade

att hon var för god för denna världen och så befriade de sig från allt ansvar, men andra gjorde någonting.

Han vände sig om och tog rapporten från bordet och viftade med den framför mig.

— Det är en sjukdom som du inte vill vara med om att kureras därför att den äcklar dig. Som spetälska. De spetälska drev man ut ur byarna förr. Man orkade inte se på dem. Det är så du gör. Glöm bort alltsammans så finns det inte. Men så gör inte vi.

— Vad gör ni? sa jag.

Jag blev så trött av att höra på honom. Han höjde dessutom rösten i en intern dialog med hela sin stora publik, den som han tillfälligtvis hade övergivit för att uppsöka mig.

— Vi vill visa, sa han. Medvetandegöra.

Hans ögon var som blanka knappar i skallen på honom men jag visste att det bara var ett kolon och att han tänkte fortsätta.

— Och till vilken nytta, sa jag. Grymheten flyttar bara till ett högre stadium. Den tid kommer då ingen med sina händer behöver slita stycken ur en annans kropp eller ens trycka på en knapp. Då är ondskan fulländad, ett rent andligt skräckregemente som förorsakar oändlig smärta, för utan smärta går det inte, det är själva meningen. Inte bekännelsen, inte omvändelsen, utan smärtan.

— Orwell, sa han och fnös. Man blir förbanne mig trött på honom.

— Mer än Orwell, sa jag. Satan.

— Dra åt helvete, sa han.

Han sög på sin pipa, det gurglade redan i den. Det var ett tecken för honom att bryta upp. Han kunde ju knappast kratsa ur den på mitt golv och jag hämtade inte en askkopp åt honom. Jag reste mig för att hjälpa honom på traven.

Vi blev stående ute i tamburen en stund. Jag med händerna i morgonrocken fickor. Han med ena handen på dörrhandtaget och den andra nästan framsträckt. Hans svordomar hade ingenting att göra med brist på artighet eller kultur.

— Dahlström, sa jag. I ditt program kan du försöka medvetandegöra det som är osynligt. Det som föregår den konkreta tortyren. Det hör ihop förstår du, gärningarna och det som föregår. Du skall se ett ansikte framför dig för att kunna göra det. Inte ett med horn och skägg och ondskefulla ögon ovanför ett utdraget tryne med rovdjursbetar. Du skall se ett välvårdat ansikte. En medelålders man med begynnande silverstänk i det strängt sakligt klippta håret. Genom dyrbara diskreta glasögon ser två ögon lugnt på dig, du kan iakttä vänliga rynkor kring dem, de aktiveras av barnen och någon liten personlig vän, företeelser i privatsfären. Hakan är fast, munnen samlat slutet men inte enfaldigt smal, läpparna är inte hårda. Hans skjorta är vitare än snö och den stålfärgade slipsen med ett minimalt mönster kunde inte passa bättre till den mycket mörkblå kos-

tymen. Vad skriver han med sin reservoarpenna? Kanske bara en siffra, ett tal och där börjar out-härdliga lidanden för människor som han aldrig har hatat.

Tala om den mannen Dahlström och inte om bödelsdrängarna.

Dahlström öppnade dörren på glänt.

— Då kunde jag ju lika gärna tala om dig, sa han.

Du ser fan så distingerad ut själv när du är klädd och kammad.

Det finns löften om fasa och blodsutgjutelse i mitt eget hus. Nere i hörnet skyltar en videofilm i två fönster med monster och skräck. Pojkar utan egen videobandspelare hemma får nöja sig med att stå i fönstret och drömma. Beredskapen att tillfoga och avnjuta smärta kryper in. Samhället är satt i första förberedande undervisning. Jag gick förbi blodet och våldet på väg in mot centrum för att skaffa böcker om Islam och dess historia.

I Nervandergatans hörn såg jag en liten krock. En bil kom i hög fart från vänster men lyckades genom en skrikande inbromsning undvika att det blev värre skador än ett par krossade lyktglas. Han som blev påkörd var en zigenare, tyckte jag,

och han blev sittande kvar inne i sin bil och inte utan skäl. Ur den andra bilen rusade en man i väktaruniform fram och försökte rycka upp dörren medan han svor åt sitt offer. I väktarens bil kämpade en ivrig schäfer för att göra sig lös och kunna kasta sig ut genom det halvöppna fönstret och komma till hjälp. Det som hindrade hunden var en blond ung kvinna som med cigarrett mellan spända läppar höll ett stadigt grepp om halsbandet. Situationen var så orimlig att jag gick fram och sade till väktaren att han inte hade någon orsak att bråka. Jag hade ju själv sett vems fel krocken var och jag var beredd att vittna om det behövdes.

Han svarade inte. Tittade bara på mig och gav möjligen med huvudet ett tecken till kvinnan i bilen.

— Om du inte Satans gubbe ger dig iväg så släpper jag lös den här hunden, skrek hon.

Den var redan med framfötterna utanför fönstret och de krefsade på dörrens lackering för att få spjörn. Jag räddade mig in i banken. Där stod jag tillsammans med några andra och såg genom fönstret hur läget utvecklade sig. Väktaren hade tydligen kommit till besinning. Han gick tillbaka till sin bil och körde iväg. Secur — vartiointi/bevakning stod det på bilens bakfönster.

Jag bad att få låna telefon och ringde polisdistriktet. Jourhavande var helt ointresserad av vad jag hade att berätta. Jag lade på luren och

sökte i telefonkatalogen under bevakningsfirmor och hittade Secur. Kontoret låg på Drumsö. En vänlig kvinnoröst svarade. Jag bad att få tala med direktören. Hon frågade vilken av dem och jag svarade att jag ville tala med den som hade ansvar för hur deras personal bar sig åt. »Då söker ni direktör Beck», sa hon. »Jeger Beck, ett ögonblick varsågod.» Det dröjde faktiskt inte längre än ett ögonblick innan hon återkom och lämnade beskedet att direktören för tillfället inte var anträffbar. Jag såg på den unga banktjänsteman som hade lånat mig sin telefon. Han försökte artigt låta bli att fästa sig vid min kvävda upprördhet. Det gjorde han genom att bläddra i sina kvitton och skriva siffror på ett block. »Då kommer jag ditut», sa jag och lade på luren. Den unge mannen såg upp. Han tog mått på mig, antingen på min upprördhet eller på om jag stod för vad jag hade sagt.

— Kan jag ringa efter en taxi, frågade jag.

— Varsågod, sa han, men det står bilar därborta framför museet.

Securs kontor var inrymt i en låg modärn byggnad i två våningar med egna parkeringsplatser på vardera sidan om huvudingången. En securväktare stod utposterad på trottoaren som levande reklam för företaget. Han såg ut som en vältränad idrottsman i sportiga vandrarkläder. Då min taxi stannade och han såg att jag var en besö-

kare kom han fram till bilen och öppnade dörren. Han gjorde det inte för tidigt utan först efter att jag hade hunnit betala och var beredd att stiga ur. Så fick jag lov att börja mitt besök med att säga tack, vilket inte var meningen.

Jag kände igen kvinnan i receptionen och hon kände igen mig. Nu bar hon en uniformsliknande jacka, vilket hon inte hade gjort i bilen och hennes hår var mycket strikt kammat. Vi såg på varandra och visste båda vad mitt ärende gällde. Jag sade att jag sökte direktör Beck och hon frågade om han väntade mig. Det sade jag att han inte gjorde men att jag hade för avsikt att besöka honom i varje fall.

— I så fall, sa hon, tar han inte emot.

— Jaså, sa jag.

— Han har knappast kommit tillbaka från lunch, sa hon.

— Men det har ni, sa jag.

Hon rodnade. Här i sin strikta dress kunde hon inte ens viska det som hon hade ropat på gatan men fortsättningen på de ord som hon hade låtit mig höra dallrade mellan oss.

Jag ställde mig med händerna på ryggen och läste den finska texten på väggen bakom henne. Securs väktare, stod det, vidtog under fjolåret över ettusenfemhundra brandskyddsåtgärder och släckte själva trettionio bränder. Securs väktare stängde och låste i över tjugotusen fall fönster, dörrar och portar som lämnats öppna. Securs

väktare alarmerade polisen över sextusen gånger, granskade själva över sjutusen personers identitet och grep tjugofem tjuvar. Secur ger trygghet.

Flickan iakttog mig medan jag läste. Jag läste orden om och om igen ända till dess hon tog sin telefon och ringde.

Jeger Beck reste sig då jag kom in. Hans bord stod borta i hörnet och han var omgiven av bländande fönster. Han stod och väntade på mig, att jag skulle komma fram och slå mig ner i stolen mitt emot. Han såg förbi mig, missade mig med en halv meter ända till dess jag stängde dörren bakom mig och började vandringen över golvet. Då jag var framme vid stolen sträckte han fram sin hand över bordet, jag grep den. Hans hand var stark.

Han bad mig sätta mig och först då jag hade gjort det tog han själv plats. Han gav mig rikligt tid att själv börja samtalet, men hans väntan var intensiv som om han försökte skapa sig en bild av mig innan han ännu hade hört mig tala. Hans hand på bordet var lätt hårbevuxen, den rörde sig stilla och rytmiskt, slog nästan ohörbart mot bordsskivan. Blicken som inte fanns var nu riktad rakt mot mig. Glasögonen dolde den bakom sin toning. Hans ansikte var inte skarpt som en yxa. Pannan var mjukt välvd och kindbenen kraftigt formade, hakan naturligt energisk. Jag såg honom med Lilis ögon.

— Jag kom hit, sa jag, för att jag blev så upp-

rörd över hur ert folk kan bära sig åt.

— Får jag höra, sa han.

Jag iakttog honom medan jag berättade. Jag hade ingen känsla kvar och min ilska var som bortrunnen. Det blev mångordigt och föga dramatiskt och ändå kunde jag se ett uttryck som påminde om den besinningslöshet som jag hade blivit vittne till i Aten. Han är van att arbeta med sitt ansikte, tänkte jag, att skrämma med det så han inte behöver höja rösten. Och jag hade rätt. Hans röst var mycket mjuk när han kommenterade min redogörelse.

— Har redaktörn tänkt skriva om det här? frågade han. Är det en intervju?

— Nej, sa jag, men jag tål inte att hotas med hund.

— Och kanske inte heller att kallas Satans gubbe? sa han.

Jag uppfattade det som ett försök att slå an en skämtsamt försonlig ton.

— Av den flicka som ni har stående i receptionen, sa jag.

Därmed var hennes öde beseglat, det såg jag. Det hade inte varit min avsikt att peka ut just henne, det tror jag.

— I morgon bitti får jag in mina kopior av väktarrapporterna. Min sekreterare väljer ut det som hon vet att intresserar mig och läser in det så att jag kan lyssna på det vid tillfälle under dagens lopp. Räcker det för redaktörn om jag vidtar mi-

na åtgärder i normal ordning?

— Det är klart det räcker, sa jag, men vad är normalt för er?

Han reste sig, en smidig vältrimmad best i skraddarsydd mörkblå kostym som inte dolde axlarnas styrka.

— En väktare kan avskedas omedelbart om han har missbrukat sin tjänsteställning.

Jag steg också upp.

— Det var inte min mening, sa jag. Det var inte därför jag kom.

— Det var det visst, sa han och sträckte ut sin hand i tomma luften. God middag.

Flickan i receptionen såg osäkert på mig då jag gick förbi henne. Hon reste sig och grep efter telefonen men jag kunde inte förmå mig att be henne ringa efter en taxi. Om jag hade stannat vid hennes disk hade hennes ögon försökt få ett svar på vad som hade hänt mellan Beck och mig. Jag föredrog att låta honom sköta henne på det sätt han valde. Knappast skulle han höja på rösten, eventuellt inte ens kalla in henne.

Jag började gå in mot staden, förbi långa rader av importbilar från Sovjetunionen och planlöst uppställda begagnade bytesbilar. Löven hade slagit ut, grönskan var inte längre alldeles nyfödd och oskyldig. Nere i jakthamnen stod ännu förvånande många båtar uppställda på land, somliga av dem under presenning. Vinden från havet var

kall.

Lili hade skäl att vara rädd om hon verkligen trodde att han var ute efter henne, om hon föreställde sig att han kunde använda ens en smula av den makt som han förfogade över var dag. Hon hade ju levt länge nära honom, hon visste säkert var hans gränser gick.

Efter att ha mött honom kunde jag inte förstå var hon hade tagit det mod och den beslutsamhet som krävdes för att lämna honom desorienterad i en främmande stationshall, att bara lämna honom där i en hjälplöshet som han måste ha hatat. Det kanske inte alls var mod, det kanske bara var den yttersta utmattning som inte längre räknar med några följder bortom känslan av vila och frihet.

Men hur hade hon fått intrycket att han var försvunnen, att han som inte kunde se hade gjort sig själv osynlig för att öka hennes osäkerhet om från vilket håll slaget skulle komma. Var det tänkbart att en liten lampa blinkade till i växeln var gång hennes röst frågade efter honom så telefonisten visste att hon borde ge det dunkla svaret att han inte var anträffbar? Den elektroniska och tekniska övervakningen var avancerad och hade redan trängt undan mycket av de synliga väktarnas fot- och nyckelarbete och gett det en mera underordnad roll. Bevakningsfirmorna hade utan tvivel all den tekniska kunskap som fanns på detta område.

En taxi kom långsamt svepande längs strandvägen. Jag hade en känsla av att föraren motvilligt övergav sina sommardrömmar och stannade in. Det är bara i en varm bil som man kan glömma att vi är bosatta vid ett kallt hav.

Sjunde kapitlet

På kvällen gick jag till Cascade. Jag sökte bot för den sjukdom som jag hade åsamkat mig själv genom att slå Lili. Nu hade jag en orsak att gå. Jag kunde berätta att Jeger fanns, att han inte var försvunnen och att han inte hotade henne ur något okänt bakhåll. Förhänget som han dolde sig bakom kunde dras undan.

Det illamående som jag hade burit på ganska länge lättade medan jag vandrade längs Mannerheimvägen. Centrum var redan kvällstomt, teaternarna hade slutat sin verksamhet och biograferna hade inte sin bästa tid. De människor jag mötte hade mycket tid för skyltfönster och för varandra om de var i sällskap. Det som förestod mig var att komma henne nära igen. Jag hade en mycket oklar uppfattning om hur det skulle gå till. Kanske jag föreställde mig att hon tyst skulle komma fram till mitt bord och ta upp min beställning som om jag vore en främling. Medan hon skrev ned den skulle jag säga att jag hade sett honom. Det skulle tvinga henne ut ur den fästning som jag an-

tog att hon hade spärrat sig inne i. Kanske det var så jag tänkte.

Det låga järnräcket som skyddade fotgängare från att falla ner för trapporna till Cascades källarvåning var nymålat, lysande grönt. Dörren stod vidöppen.

Jag släntrade ner de få trappstegen och försökte känna mig ledig och avslappnad.

Henry satt på en låg stol och läste en eftermiddagstidning. Han såg förvånat upp då jag kom och hann knappast resa sig innan jag hade gått förbi honom och stigit in i restaurangen. Den var helt tom. Kvällen var för tidig för uteätare. Bordet stod inbjudande med släta rödvitrutiga borddukar. Fönstret stod öppet och ekot av kvinno-klackar mot trottoaren bara underströk atmosfären av beredskap och väntan. Jag såg mig om och valde ett annat bord än senast, ett som låg så att hon inte kunde se mig förrän hon var inne i rummet. Jag satte mig vid väggen, under den handskrivna matlistan. Ingen hade väl hört att jag kom så jag fick sitta rätt länge innan jag hörde köksdörren slå och hennes steg.

När hon fick se mig stannade hon. I själva verket såg hon inte länge på mig, hon vände genast om. Jag kunde höra hur långsamt hon gick ut ur rummet och hur hon med sin hand hejdade svängdörren då den slöts bakom henne. Jag kunde ana att nästa steg skulle bli att värden kom för att säga till att jag inte längre var en gärna sedd gäst i hans

hus. Den upplevelsen ville jag gärna bespara mig, men jag hann inte. Henry kom in på restaurangsidan. Hans osäkerhet kunde utläsas ur allt utom ögonen. Skuldrorna var lätt uppdragna och handen höll länge tag i dörrposten innan den vågade släppa taget. När han kom fram till mig visste jag vad han skulle säga och ändå gjorde han det mycket oskickligt.

— Får jag be er avlägsna er, sa han.

— Varför? sa jag utan avsikt att ställa till bråk.

— Jag ger er tre minuter på er att avlägsna er, sa han och vände om.

Jag såg på hans steg och såg att det var han som gladdes sig över fristen. Han hade knappast någon aning om vad han skulle göra när tiden löpt ut. Jag beslöt mig för att gå genast men när jag gick förbi honom i tamburen stod han så morskt och gungade med händerna bakom ryggen att jag inte kunde låta bli att ge honom en extra blick. Han höll inte för den och det beredde mig tillfredsställelse. Jag förstod i varje fall att han visste varför jag inte längre var välkommen och att Lili hade fått en mycket motiverad livvakt. Som om jag skulle vilja skada henne.

Det var först ute på gatan som förödmjukelsen satte in sin kraft. Jag höll ännu i räcket när jag måste bemästra min första impuls att vända om och verkligen låta dem kasta ut mig för att jag skulle få se hur det skulle gå till. Inom mig beslöt jag att återvända litet senare när andra gäster ha-

de infunnit sig och med säkerhet verkade dämpande på personalens privata känslor.

Jag gick förbi Richards pub och motstod frestelsen att ta mig en styrketår. För att undvika dragningen från Marskis bar valde jag en annan väg bara för att finna mig stående utanför Tornis. Spriten anmäler sig lätt som en utväg i tillfälliga frustrationer. Jag tog den inte utan vandrade raskt iväg till Tempelgatan och ringde på hos Marianne.

Jag var inte beredd på det mottagande hon gav mig. Hon öppnade dörren, steg åt sidan och lät mig stiga in. Mitt valhanta försök att ge henne en kram i förbigående undvek hon. Då jag gick in och slog mig ner i hennes salong blev hon stående i dörröppningen. Hennes ansikte var fullständigt avvisande.

Jag försökte sätta mig bekvämt tillrätta, lade det ena benet över det andra och smålog mot henne.

— Du tar visst för givet, sa hon, att min dörr alltid är öppen för dig.

— Jag ringde ju på, sa jag. Du kunde ha låtit bli att öppna.

— Kan du ge tillbaka din nyckel, sa hon.

— Varför det? sa jag.

— Kan jag få min nyckel, sa hon.

Jag tog mitt nyckelknippe ur fickan och lösgjorde nyckeln till hennes hem och lade den på bordet. Medan jag gjorde det iakttog jag henne.

Hon låtsades inte ens lägga märke till att jag hade efterkommit hennes uppmaning. När jag såg henne stå där, smärt, välväxt, otillgänglig för mig som en pelare från äldre tider visste jag att min tid hos henne var ute. I varje fall för tillfället.

— Marianne, sa jag, du är förbannad för att jag har bytt lås.

Jag visste att de få dagar under vilka jag kunde ha sagt att jag blev tvungen att byta lås för att jag hade förlorat min nyckel hade gått.

— Det kanske inte alltid är så trevligt att ha sin hustru kommande in när som helst med egen nyckel.

Hon reagerade inte med den vänliga lekfullhet som vi hade odlat under många år och som vi också hade omgett vårt beslut att bo åtskiljs med. Hon stod bara kvar och väntade uppenbart på att jag skulle bryta upp.

— Skall jag fatta det så då att vi inte längre besöker varandras hem? frågade jag.

Hon svarade inte.

— Det kan ju vara bäst för dig egentligen, sa jag, för du kunde ju råka komma in när jag har min flickvän där.

Hon rörde sig inte. Hon såg inte heller på mig och hon var inte vacker.

— Hur tycker du att vi skulle bära oss åt om du plötsligt skulle stå där i dörren?

Om hon led så såg jag det inte. Jag beslöt mig ändå för att inte ge henne ännu ett rapp. Hon var

ju ändå min hustru. Hade varit en god kamrat under många år. När jag reste mig frågade hon om inte jag, bara med tanke på mig själv, kunde söka mig till någon som kunde hjälpa mig.

— Jag har redan en, sa jag. Kärleken är den bästa vården.

Jag sträckte på mig och drog upp byxorna som hade hasat ner litet medan jag satt. När jag gick förbi henne strök jag henne vänligt över armen.

— No hard feelings vännen, sa jag.

Jag tänkte tillägga att jag förlät henne, men det skulle hon inte ha förstått.

Ute på gatan kände jag att jag var färdig för en uppgörelse med Henry. Jag stannade kort och såg in mot Tempelkyrkans upplysta dörr. Till den kyrkan kom människor från hela världen för att få se det beläte finnar tillbad, en svart orgel uppställd i en grotta i berget. Ett bölande monster som antogs hålla djävulen på avstånd.

Då jag kom fram till Cascade och öppnade ytterdörren för att stiga in i det varma sorl som nu fyllde restaurangen ställde sig Henry i vägen för mig. Han gjorde det beslutsamt på vaktmästares vis. Jag försökte maka på honom men han gjorde motstånd. Han höll sig fast i värmeledningen med den ena handen och i dörrhandtaget med den andra.

— Om du inte släpper in mig så dödar jag dig, sa jag.

Jag sade det alldeles lugnt och odramatiskt. Jag spände blicken i honom och jag kunde känna hur stel och hård den var.

— Om du inte dör i dag så dör du i morgon.

Han vek undan som om all kraft hade gått ur honom. Pojken.

— Om du inte dör i morgon så dör du i övermorgon.

Jag stod kvar till dess han hade flyttat sig helt bort, in i hörnet, och min väg låg alldeles öppen. Där satt de vid borden, feta grisar med svällande bakar och magar som det var lätt för bordskanten att tränga långt in i. De som ännu inte var feta förberedde sig på kvällens fortsättning. En kvinna måste matas först. Så enkelt är det.

Det fanns ett ledigt bord och det lade jag beslag på. Duken var solkig, någon hade spillt sås, en annan aska. Jag tog den och skakade av den på golvet och lade den tillbaka på bordet igen och slätade till den så gott det lät sig göra.

Pojken stod blek bland de tomma rockhängarna. Han vågade inte se åt mitt håll ens. Försökte se nyttig ut utan att vara det då hans enda uppgift för i kväll förmodligen hade varit att se till att jag inte kom in, om han inte hade tagit den på sig själv förstås. Denna enda lilla sak, att hindra mig, hade han inte klarat.

Tydligen mådde han illa. Han kom blek in i restaurangen, strök längs väggen och försvann in i köket. Han trodde säkert att hans dagar var räk-

nade. Köksdörren öppnades på glänt utan att någon kom. Kanske värden granskade situationen. Honom kunde jag inte hota.

Lili kom in, hon balanserade mångas beställning på sin bricka. Hon såg inte åt mitt håll. Jag följde henne med blicken. Den av bördan spända ryggen. Låren som avtecknade sig muskulöst under den svarta kjolen. Armarna som var bara nästan ända upp till axlarna. Borta var scarfen och den lediga lättheten, dansen i hennes gång. Nu var hon ett lastdjur, en servitris. Det behövdes inte många år till innan studentskan var utdriven ur henne och hennes prat om avbrutna studier skulle finna lika litet gensvar som den tiggande alkoholists påstående om att han i sin ungdom var akademisk mästare i schack. En människas drömmar är gas, luktlösa, tunna, upphöjda, försvinnande. Hon måste fås ut ur den här hålan som var världens förverkligade dröm. Hans vitlök kunde någon annan pressa.

Lili skyndade ut i köket och kom in igen. Hon gjorde det många gånger innan hon sist kom rakt fram till mig, och hon kom inte för att ta upp min beställning. Hon lutade sig fram över mitt bord på samma sätt som hon hade gjort hemma hos mig, sista gången hon var där. Hennes ansikte kom lika nära mitt som det hade varit då men nu var hennes blick en annan. Den rörde sig inte i en liten skälvning. Hon fixerade mig.

— Vad har du sagt till Henry? sa hon.

— Glöm det, sa jag.

— Vad har du sagt? Varför är han sjuk?

— Kasta ut honom! sa jag. Ring efter ambulans. Gör er av med honom. Han duger inte till vaktmästare.

— Vad har du sagt till honom?

— Jag har sagt att han kommer att dö i dag, i morgon eller i övermorgon om han försöker hindra mig att träffa dig.

Hon lyssnade som om orden hade varit otroliga, som om jag inte kunde ha sagt dem. Hon såg dum ut då hon idisslade dem.

Jag skrattade.

— Du ser obegåvad ut, sa jag. Alldeles enkla och klara ord går inte in i din skalle.

— Du är en djävul Thomas, sa hon.

Hon rätade på sig långsamt och stod kvar och såg på mig. Jag tyckte att hon skakade på huvudet som man omärkligt utan att kanske själv veta om det kan göra vid en svårt sjuk människas bädd, då när man fruktar att det inte längre finns något hopp.

— Det är inte jag som kommer att dö, sa jag. Sörj inte.

— Jag tänker på mig, sa hon, inte på dig.

— Skynda dig ut i köket, sa jag, och trösta din hjälte, säg att faran är över, jag skänker honom livet.

— Du är en djävul, sa hon en gång till, nu med annan betoning.

Hon sade det utan känsla, utan att vilja såra eller utmana. Hennes hand trevade i förklädesfickan. En servitrisgest.

— Varför kom du? frågade hon.

Jag svarade inte.

— Varför ville du se mig?

Hon närmade sig igen och böjde sig på nytt över bordet. Ingen av de andra gästerna fäste sig vid vad som pågick mellan oss. Hon fattade tag om bordsskivan och igen var hennes ansikte där, alldeles för nära.

— Kom du kanske för att be mig om förlåtelse?

Jag mötte inte längre hennes blick även om hon sökte min.

— Thomas.

— Ja, sa jag.

— Jag förlåter dig aldrig.

Hon drog sig långsamt tillbaka från mig. Även om orden säkert länge hade legat förberedda och bara väntat på att få bli sagda fick de sin kraft först av att jag hörde dem. Om hon ville betrakta förödelser såg hon ingen. Jag lät henne till och med gå tillbaka till köket utan att säga varför jag egentligen hade kommit.

Jag satt ganska länge vid mitt bord och såg mig lugnt omkring på de andra gästerna som inte var utsatta för någon serveringsbojkott. De som satt närmast mig hade valt lammnjure och lät sig väl smaka. Flickan var rörande hon hade så uppen-

bart klätt upp sig för denna kväll. Hon böjde sig djupt fram när hon åt för att inte riskera en fläck på sin klänning och hon smålog generat när hon med ett finger strök undan salladssås som dröp ur ena mungipan. Sedan torkade hon fingret på servietten. Hon kunde också småle med mat i munnen utan att det störde alltför mycket. Hennes kavaljer såg till att nivån i hennes glas aldrig kom att sjunka så mycket att hon kunde få en känsla av att ha druckit för mycket.

Jag märkte att jag började känna en känsla av frihet och upprymdhet där jag satt och plockade med fingrarna på min bordduk. Det var säkert mera besvärande för Lili att röra sig bland de andra borden medveten om den tomma ytan framför mig än det var för mig att bara genom min närvaro bestämma atmosfären i hela rummet. Jag hade en känsla av att ha passerat en gräns, att ha brutit genom en mur och av att ha kommit ut i en klar medeltida luft. Det väsentliga genombrottet hade skett i dörren då jag valde att kallt säga åt Henry vad jag hade för avsikt att göra med honom. Det var lätt för mig att behålla hans bleka ansikte i minnet och blotta tanken att han låg på en bänk i köket med en hand på pannan och en annan på magen fann jag ganska komisk. Det kan ju också hända att han som studerade till präst hade sjunkit ned på knä bland potatisskalen och att köksan irriterat försökte undvika att snubbla över hans långa ben.

Hur gärna hon säkert än ville det kunde Lili inte undvika att röra sig i närheten av mitt bord. Mina unga bordsgrannar kunde ju inte lämnas sittande med avätta tallrikar hela kvällen i synnerhet inte som han redan sträckt sig efter en askkopp och hans dam hade börjat vrida på sig för att kunna läsa på väggen vad som erbjöds till dessert.

Då Lili strök förbi mig sade jag halvhögt att jag kunde hälsa från Jeger. Hon stelnade till men fortsatte att duka av. Då hon hade tagit så mycket som hon kunde bära vände hon sig om. Hon såg inte på mig men hon väntade att jag skulle säga något mer.

— Han finns på sitt jobb och han har funnits där hela tiden, sa jag.

Hon hade ju inga möjligheter att fråga mig om någonting efter de ord som hon hade sagt till mig och jag lät mitt budskap sjunka in utan att ge några tilläggsupplysningar.

— Jag tror att du har ljugit för mig hela tiden, sa jag.

Det kändes lämpligt att säga så. Bollen blev helt och hållet spelad över på hennes planhalva och där kunde hon göra med den vad on ville.

När hon satte sig i rörelse såg jag till min förvåning att Henry kom ut ur köket. Han stannade vid dörren, höll artigt upp den för henne och han smålog. Det fäste jag mig vid. Sedan såg han på mig och slutade småle. Han fångade in min blick och släppte den inte. Långsamt satte han sig i

rörelse mot mig, jag hade ett intryck av att han skred fram, att det tog en mycket lång tid för honom att nalkas och att hans ögon vidgades för vart steg och fick en klar glans som låste mig där jag satt. Han stannade så nära mig att jag inte kunde se honom i hela hans gestalt.

— Du måste ge dig av härifrån, sa han.

Jag reste mig medan han ännu talade utan att med ögonen släppa hans ansikte och denna blick som jag kände igen. Stilla sköt jag min stol tillbaka på dess plats och slätade ut de veck jag hade pressat i bordduken. Han väntade på mig och jag slöt mig till honom och han förde mig ut. Jag hade gärna vänt mig mot köket för att se om Lili var vittne till detta men min impuls ledde inte till något. Då jag inte hade någon rock i förrummet följde han mig direkt till dörren och gick själv först ut genom den och steg de få trappstegen upp till gatan. Där stannade han och lät mig passera. Sedan ställde han sig utan ord så att jag förstod att det inte fanns någon väg tillbaka för mig till detta ställe.

TREDJE DELEN

non serviam

Första kapitlet

En het eftermiddag i maj slog terrorn till i mitten av Helsingfors och det var ingen som brydde sig om den. Så har det alltid börjat, obemärkt av dem som menade sig ha ingenting att frukta.

Jag kom gående i solskenet och stannade vid Tre smeder. Tre knarkare hade slagit sig ned vid deras sockel, två av dem var helt omtöcknade, den tredje sökte med långsamma rörelser igenom alla sina fickor. Hans blick var avlägsen, den var naglad vid minnet av det han säkert visste att borde finnas någonstans, så lutade han sig handlöst över mot en av sina kamrater och mumlade att han var säker på att han hade blivit bestulen, bestulen hade han blivit. Han lyckades resa sig upp och stod svajande framför de andra. De skulle båda bevittna att så hade skett. Han försökte vända byxfickorna ut men det gick inte. Inte rockens heller. Han krängde den av sig och skakade den upp och ner men ingenting föll ur fickorna. De två andra var för långt borta i sin yrsel för att orka intressera sig. En av dem sträckte ut en hand

för att dra ner honom. De flesta som gick förbi visade dem inget intresse.

En flicka som kunde ha tillhört samma gäng eller ett annat likadant stannade in såsom jag hade gjort. Hon var lika klädd, i jeans och blus, och håret hängde ljust som en illa kammad höstack över hennes kinder och nacke, men hon såg på dem som en kvinna ser på en hög avskräde vid kökstrappan. Över axeln bar hon en blå manchesterväska. Hon ställde ner väskan och tog upp en kommunikationsradio ur den. Narkomanerna måste bättre än jag ha förstått vad hon gjorde. En av dem försökte vifta bort henne med stora yviga rörelser. En annan försökte kravla sig upp för att försvinna men hon fällde ner honom igen mot stenen och tryckte med tummen mot hans halsgrop så att han säkert hölls på plats.

En bil bromsade in bakom mig, en Volvo 760, en splitterny direktionssvagn av allra senaste och dyraste modell. Dörrarna flög upp och en hel liga kastade sig ur. Bara chauffören blev sittande kvar bakom ratten. Mardrömmen störtade sig över de tre som inte alls förstod vad det handlade om. De fick sparkar och slag och om de försökte resa sig blev de kastade omkull och om de blev liggande så rycktes de upp på fötter. Skräckslagna försökte de stappla undan och med osynkroniserade degiga rörelser hålla de angripande djävlarerna ifrån sig. Flickan fortsatte att tala i sin radio ända till dess hon såg den stora polisbilen långsamt köra upp

vid monumentet. Poliserna steg ur och gick lugnt bakom sin bil och slog upp dörrarna på vid gavel. Utan att ingripa såg de på när ungdomarna började lämpa in sina offer, när de släpade dem vilt sprattlande över stenläggningen och kastade dem in i bilen. Den sista av dem som ångestfyllt ända in i det sista försökte ta sig ur skräckdrömmen fick särskilt hård behandling. När han kastats på bilens golv klev en av ungdomarna in efter honom och satte sig gränsle över honom och fortsatte misshandeln. Poliserna stängde lugnt bakdörren och gick till framsätet som om det som hände inte alls hade angått dem. Jag kunde inte längre se vad som hände därinne.

När polisbilen körde iväg gick ungdomarna snabbt till sin Volvo, flickan följde med dem. Föraren startade innan de ännu hade hunnit stänga dörrarna. Jag gick fram till trottoarkanten för att se registerskylten. Den bar en låg siffra, det var alltså en högt uppsatt persons tjänstebil. Måne han visste vad man gjorde med hans bil när han inte behövde den eller hade han kanske själv kommit på idén? Hade han läst om dödspatrullerna i Argentina som opererade med sina bilar i storstaden eller hade han blivit imponerad av polisens sätt att arbeta på Filippinerna eller i Indonesien?

Jag fortsatte längs Mannerheimvägen medan förbittringen steg inom mig. Vid första gathörn stannade jag för att se om Volvon sökte sig nya jaktmarker vid järnvägsstationen. Min upprörd-

het närmade sig raseri när jag tänkte på att det fanns män inom polisen eller inrikesministeriet eller länsstyrelsen som hade rätt att tillsätta sådana specialkommandon, vilda hundar som släpptes lösa på omtöcknade ungdomar som inte ens fattade vad de hade råkat ut för.

Mystiska mördare, »pemembak misterius», »Petrus» kallas sådana gäng i Indonesien, samhällets renhållare som avlägsnar kriminella och asociala element genom att ta livet av dem och av politiska motståndare. Myndighetsvåldet hade sänt sina första metastaser till Helsingfors.

Under vägen hem gled bilden av ungdomarnas råhet samman med upplevelsen av väktaren som stödd av en ilsken hund i bakgrunden hade gett sig på zigenaren som han hade krockat. Det finns alltid och i alla sammanhang människor som längtar efter fullmakt, efter ett uppdrag att slå till och plåga. Jag längtade efter min telefon. Jag måste förvissa mig om att mitt besök på Secur hade lett till någonting, att jag hade lyckats få en enda en avskedad eller två i bästa fall, väktaren och hans brud.

Växeln förenade mig omedelbart till Jeger och då han svarade påminde jag honom om mitt besök och frågade om det hade lett till något. Han sade att ingendera personen längre var i tjänst hos bolaget och frågade vad jag hade väntat mig, kanske att han inte var att lita på? Som ett slags förklaring berättade jag om min upplevelse vid

Tre smeder. När jag nämnde bilens registernummer bad han mig vänta ett ögonblick. Jag hörde hur han på snabbtelefonen frågade vems bil det var. Det dröjde inte många sekunder innan han fick svaret.

— Ni hörde själv, sa han.

— Jag är rädd att jag inte uppfattade, sa jag.

— Det gjorde ni nog, sa han. Det var landshövdingens bil.

Jag blev tyst. Visste faktiskt inte vad jag skulle säga. Han å sin sida lät tystnaden vara, påskyndade den inte. När han uppfattade att jag igen var beredd att fortsätta samtalet sade han att han egentligen var glad över att jag ringde. Han kunde mycket väl tänka sig att träffa mig om jag inte hade någonting emot det.

— Eftersom det är så, sa han, att jag har stött på ert namn i ett sammanhang som är av mera privat intresse så kanske jag får invitera er på supé.

— Gärna, sa jag, men jag förstår inte . . .

— Hade ni förstått bättre om jag hade bett att få träffa er på Cascade?

Jag svarade med tystnad.

— Ni ser, sa han. Jag vet att ni också känner den lilla horan.

Han väntade på en reaktion men då den inte kom slog han fast vårt möte till onsdag kväll klockan åtta hemma hos honom.

Dagarna fram till onsdag kväll var fyllda av obe-

hag. Jag kunde inte koncentrera mig på någonting, inte ens på min läsning av arabernas historia.

Berättelserna om Bagdad och Harun al Raschids grymhet mot sin syster Abbasa och hennes lilla son som han lät strypa orkade jag inte med. Jag visste ju att han sedan kallade på Jafar som var »mer än en bror» för honom och lämnade honom ensam med bödeln. Först när Jafars huvud bars in till honom hade han nått botten av sin avgrund och också ur de djupen bröt nya bestialiteter fram. Jag förde boken till hyllan och pressade in den bland mera sentida illgärningar. Dessa tre mord, som väl inte är mycket för någon furste, gjorde han sig skyldig till av sjukt hjärta. Abbasa hade lockat Jafar till att fullborda ett äktenskap som bara var avsett för att tysta rykten.

Utan all jämförelse i övrigt hade jag sett samma sjuka vrede på stationen i Aten och Lili hade småningom blivit dödsrädd för den. Den lilla horan hade han kallat henne. Det var hon inte för mig. Slöjan av kyla lättade och jag kunde till och med när jag kom ihåg hennes barnslighet på torget, hennes vilja att gå hand i hand med mig som om jag hade varit en jämnårig. Om jag bara då hade gripit tag om hennes hand, om jag hade hållit den och trängt mig fram bland människorna i solen bland apelsiner, tomater, gurkor, späda plantor och fisk, om vi tillsammans hade doftat oss förbi fiskstånden, om vi tillsammans hade trängt oss ned på en halv ledig plats i kaffeståndet, om vi se-

dan tillsammans hade vandrat i armkrok genom hela esplanaden så skulle vi ha lagt den dagen för våra fötter. Så litet hängde det på. Varför hade jag gått så illa i baklås?

Jag märkte att det nu fanns en klivenhet i min känsla för Jeger. Den skarpa eggen hade slipats av. Den besinningslösa människa som sida för sida slet sönder Yourcenars Hadrianus minnen, medan han försökte jaga skräck i Lili utan att ändå lyckas få henne att tala, hade blivit övervuxen av andra berättelser, hennes lösryckta detaljer ur hans pojkår, hans tydliga öde att antingen bli övergiven eller se till att han förkastades av de kvinnor han hade valt. Någonstans inom mig hade jag börjat ta parti för honom som man gör för en människa som har blivit hårt drabbad. Mitt i allt mitt lyssnande hade frågan efter Lilis egentliga roll funnits men hon hade aldrig kommit ett steg närmare den sanning som redan han hade velat avslöja.

Hur mycket av hennes rädsla hade sin grund i hans hotelser att ta livet av henne? Hon hade ju bra stått ut med dem genom hela Europa och bara gett honom sin tystnad som svar. Faktiskt hade hon ju med sitt tigande gjort honom till en patient, en förryckt galning som det gällde att härda ut med till dess resan var slut. Rädslan hade ju kommit först senare, först då hon förstod vad hon hade gjort då hon lämnade honom i folkvimlet på stationen. Man överger inte en blind i en

främmande stad, man lämnar honom inte åt sina egna dunkla hotelser.

Det jag hade skrivit om honom och lämnat åt henne att läsa hade hon aldrig kommenterat. Hon hade kunnat finna tolkningen men hon hade faktiskt aldrig reagerat, bara vikt ihop pappren och med ett tacksamt litet leende stuckit dem i sin förklädesficka. Det kan ju också hända att hon inte hade kommenterat dem därför att hon hade urskiljt frågan, samma fråga som han förgäves hade sökt svaret på — Vilken var den främmande vittning som hade förändrat allt?

Hade inte en dold förståelse och kanske lojalitet legat i luften då jag steg in i hans rum? Fanns det inte genast mellan oss ett outtalat kanske aldrig igenkänt vapenbrödraskap? Han hade i varje fall inte tvekat och de som hade hotat mig med hund fick knappast ens en möjlighet att förklara sig, att med sin dumhet ytterligare smycka sin råhet. Kanske han redan då när jag satt i hans arbetsrum och bemödade mig om att vara fast och saklig, kanske han redan då visste vem jag var och att jag hade trängt in i hans liv. Det fanns giftighet och udd i några av hans repliker men de hade en skärpa som hade ett dolt samförstånd som sin förutsättning, tror jag. Fanns det också en försonlighet i hans val av ord, en sådan som man välvilligt känner inför sina egna begångna dårskaper, eller hade hatet övervintrat som en brännande liten vit låga väntande på frisk syretillförsel?

Kärleken till Medelhavet, till dess stränder av förvittrande sten och mjuka heta bergsryggar, till dess ljumma aftnar och livet i hamnarna kan opåmind leva genom mörker och köld och bryta fram som en aldrig förnekad självklarhet så snart tillfälle ges. Kanske hatet lever lika, som en dyrbar besittning, en del av jagets domäner som när man rider ut på den blir den enda verkligheten, så sällan realiserad.

Och hur är det för en människa som saknar sydens starka jagupplösande förmåga? En stig vid randen av höga dunkla träd kan ju inte föra henne ut ur henne själv bort över belysta fält och in i de mjuka dungarna framför bergsryggen som långt borta begränsar världen. Om allt detta visste jag ingenting men jag hade mina föreställningar om en ohygglig sårbarhet. De fyllde mig med osäkerhet och oro och kanske en aning rädsla.

Det fanns ju skuldkänsla inom mig också. Redan den natt då Lili första gången låg över hos mig visste jag att jag i min egen säng hade gett mig in på främmande mark och att jag ljudlöst och stilla försökte undgå att bli upptäckt. Den andra gången visste jag att jag var hjälplöst inne i hans liv då hon tog emot mig och vi med våra armar och ben slöt oss inne i en helt egen verklighet. Mannen fruktar mannen, det är så. Även mannen utan rättigheter har dem om han en gång har utsträckt sitt liv och börjat leva det i en annan.

Andra kapitlet

Dahlström på radion kunde inte ha valt en värre tid att störa mig. Det ringde på min dörr. Utanför stod ett bud med ett litet bokpaket. Jag slet av pappret på väg in till mitt rum och lät det falla till golvet bara för att strax böja mig ner och ta upp det igen och föra det till köket. Jag höll boken i min hand. *Violent Neighbours: El Salvador, Central America and the United States*. Tom Buckley. Ett papper var instuckat i boken.

»Vi har reserverat tid för dig i studio på Somargatan torsdag kväll kl. 18.00. Vi behöver fem minuter om detta slakthus och en bedömning av om Duarte faktiskt har möjligheter att få en förändring till stånd. Han har visst själv blivit torterad? Om boken säger någonting om orsakerna till Förenta staternas ständiga misslyckanden i sin centralamerikapolitik så kan det tas upp i förbigående. Obs! Högst fem minuter, hellre 4'30''. Ring idag.»

Jag ringde inte samma dag. Hela kvällen och nästa dags förmiddag ägnade jag boken. Ställvis

var den som en kriminalroman född i en cynisk författares kalla hjärna. »Polisen i Salvador är mera upptagen med att mörda än med att lösa mord.» Långa avsnitt fyllde mig med ångestlad sorg. Hur skulle jag för finländsk publik med lätt hand kunna antyda bilden av föräldrar, syskon och hustrur som vandrade bland dödspatrullernas offer medan gamarna hoppade till och haltade iväg några steg stirrande med sina gula ögon? Hur skulle jag som han kunna beskriva att det inte var nog att få döda utan att man först måste få krossa händer med hammare och steka levande kött med blåslampa innan man våldtog de kvinnor som sedan skulle styckas med machete, bit för bit. Radion lånar sig inte för sådana framställningar. Sanningen går direkt utan förmedling av bokstäver in i lyssnaren som revolterar och riktar sin aggression mot den talande rösten, den förbannade propagandisten som blir outhärdlig även i sin strängaste saklighet. Han blir ett vidrigt avbrott som av en ofattbar programledning tillåts störa stunder av känslig musik. Och Buckley gav inget hopp. Salvador är inget undantag. Guatemala står på tröskeln och väntar på att få bli en likadan tortyrkammare och därpåföljande helvete blir Honduras som Förenta staterna än så länge använder som sitt lägerområde.

Jag lade boken ifrån mig. Utan att försöka analysera, förstå och värdera vred jag in ett papper i maskin och skrev som sanningen var; att han fick

boken tillbaka, att den var för värdefull för att kunna behandlas i radio, att den hellre borde presenteras i en tidning eftersom människor tycks kunna läsa en massa som de inte orkar höra, att det förmodligen berodde på att själva bokstäverna i en tidning var ett gråfilter som utestängde mer än de förmedlade, att han skulle spela Där höga furan susar i stället för att använda mig och att Mantovani stod för det vackraste ljud man kunde tänka sig.

Om han allt fortfarande var intresserad av min medverkan så kunde han erbjuda mig att få göra ett stort program om djävulen för det var honom jag för närvarande var ute efter, efter själva det ondas upphov, födelsestunden och inte de bestialiska bödelsedrängarna som allesammans kunde krossas under en vält och skyfflas ihop med vägskrapor i massgravar utan att världen blev ett dugg bättre av det. Det är Satan själv det gäller att upptäcka, skrev jag. Det vill folk gärna höra på alldeles som på berättelser om julgubben. »Vet du för övrigt att polisen i Helsingfors har ett eget civilt våldskommando som kör omkring i landshövdingens bil?«

Jag gav mig iväg för att själv föra tillbaka boken till radion och stötte strax utanför dörren ihop med en journalist från Helsingin Sanomat. Jag kunde inte för mitt liv i hastigheten komma på vad han hette men jag visste att han sysslade med

ekonomisk journalistik. Han var på väg åt motsatt håll, in mot staden, och i ren förlägenhet gick jag med honom ett stycke ända till det hörn där bilen från Secur hade kört ihop med zigenarens. Medan jag berättade om vad som hade skett prövade jag inom mig olika namn på honom utan att något av dem passade.

— Det är ju så de bär sig åt, sa han. Typiskt.

Han stod som om han hade haft all tid på sig, stor, vänlig och suverän. Jag såg honom inte i ansiktet eftersom jag inte ville stå och se uppåt men ändå uppfattade jag en säker människas lugna intresse. Samhällets problem bara väntade på att han skulle få reda ut dem.

— Jag skrev om dem för några år sedan, sa han, då när de släppte hundarna lösa på bostadslösa i parker och hamnar.

— Skrev du om Secur?

— Nej, sa han, men jag känner nog bra till dem.

Han kom ihåg Rolfs namn och att det var han som ursprungligen hade startat bolaget som så småningom hade utvecklats till ett stort företag i bevakningsbranschen. Numera var det Företagsförsäkring som ägde den största aktieposten. Dessutom fanns det en blind direktör, Jeger Beck, som hade köpt in sig i bolaget med sin mors pengar för att se till att han hade en arbetsplats. Innan han blev blind hade han varit officer och som alla officerare ville han ha absolut trygghet. Hans

mor igen hade fått sina pengar genom att gifta sig med . . .

Jag avbröt honom.

— Du vet ganska mycket, sa jag.

— Du också, sa han. På ditt område. Jag behöver inte hålla reda på vad rebelledarna i Afghanistan heter.

Vi skildes åt och i det hörn där Lili hade mött Jeger första gången slog jag in på Hesperiegatan och gick längs de långa planteringarna i riktning mot radion. Jag gick med boken och brevet i handen. Fåglarna kvirrade och kvittrade i hagtornshäcken, den var tät, jag kunde inte få syn på dem men de fanns där utspridda bland törnen och grå kvistar i den ogenomträngliga, genomskinliga muren. Det var här hon hade kommit gående nerifrån den strand som jag var på väg mot. Jag försökte se henne komma, ge henne en glättig gång, låta hennes hand lätt beröra buskarnas hårda kvistar men jag såg ingenting och ändå var det som om jag hade gått igenom henne, hela tiden mot hennes lätta kommande medan fåglarna rispede trafikbruset och drog vassa skärande streck över bilar och människor. Jag hade velat se henne sådan hon var innan hon mötte Jeger, medan hon ännu var fri och bara hade sig själv att ge och alla sina öppna vägar.

Jag gick förbi de många bilarna på radions bakgård och öppnade glasdörrarna in till den stora

hallen. Vaktmästaren som satt slött tillbakalutad i stolen bakom sin disk visade med ett enda sparsamt uttryck i ögontrakten att han kände mig och att det betydde att han inte behövde reagera på något sätt. Också hans armar hade gått till korslagd vila över hans bröst. Jag gick fram till honom och bad om ett brunt kuvert för boken och brevet. Medan han långsamt vred sig runt i stolen mot hyllan kom mina händer att vila nästan på telefonen. Jag tog luren och började slå hennes nummer. Hallen var tom och tyst som under en plötslig siesta. Jag såg mig om i väntan på att hon skulle svara.

— Lili, sa jag.

Det var allt jag hade tänkt ut. Jag sade namnet sakligt, utan spänning eller längtan eller något tecken på att jag sökte mig tillbaka, alldeles så som man talar då man har ett meddelande att ge men jag hade inget. Hon hjälpte mig heller inte, kom inte ut ur sin tystnad.

— Du kanske inte längre är så rädd, sa jag.

— För vem? sa hon. För dig?

— Nej. Jag tänkte på en annan.

Det blev tyst en lång stund. Jag följde med blicken en kvinna som kom in genom glasdörarna och på avstånd visade upp sitt identitetskort på väg mot hissarna. Henne hade jag inte sett förut. Hon hade snygga stövlar.

— Han har ringt, sa Lili.

Det var något i hennes röst som jag inte kände

igen. Jag var överstruken, tillhörde knappast ens det förflutna.

— Han vill att vi skall resa till London.

På det kunde jag inte svara. Jag vände mig tillbaka mot vaktmästaren men höll fortfarande luren mot örat.

— Hallå, sa hon.

Jag lät henne säga hallå ännu en gång innan jag lade på luren.

Jag började gå hemåt. Medan jag gick kunde jag inte tänka, kunde jag inte fullfölja någon av de tankar som kom och blev liggande hos mig vaggade av rytmen i mina steg. Det var mindre än ett år sedan jag hade lämnat min anställning på radion och jag hade inte lyckats göra någonting av friheten.

Jag låste upp och steg in i min lägenhet. Telefonen ringde sällan. Mina föräldrar fanns inte mer och deras ibland ganska besvärande samtal kunde nu ha varit en tillgång. Alla de kamrater som jag dagligen hade rört mig ibland och som jag faktiskt hade glatt mig över att möta hade fallit bort ur mitt liv. Arbetet skapar sina egna relationer och värmen mellan människor är osynligt buren av gemensamma tider och pauser. När detta nät tas bort glider alla ifrån varandra och leendena vid tillfälliga möten förlorar sin verklighetsgrund. Man är inte längre i samma båt.

Lili saknade ett mål i sitt liv och hon sögs där-

för med av det som strök förbi med kraft. Den mörka laddningen mellan henne och Jeger hade kommit nära mig och vänt mig åt deras håll. Två människor som inte angick mig det bittersta hade lagt beslag på mig. Alla mina projekt var lösa, allt kunde uppskjutas eller läggas ner utan att någon brist uppstod. Böckerna om Islam på mitt bord var en vacklande grund för ett hugskott, för tanken att någon säkert skulle finansiera min plan att fylla några tiotal hungriga elektroniska minuter.

En människa som har slutat sitt arbete för att kunna göra vad hon vill har klippt sig loss ur den mänskliga väven. Om hon inte heller har familj och vänner så är allt som hon företar sig piruetter utan publik, Eiffeltorn av tandpetare som monument över livet. Först ett olidligt tvång, sedan skimrande frihet inom egna gränser, strax därpå en ny outhärdlighet. Det kanske är av ren förtvivlan som människor gör varandra illa, för att i tvång och slag uppleva att de är verkliga, att de själva och andra finns till. Den här staden var säkert full av människor vilkas enda verklighet var deras arbete. Deras kvällar var en lång väntan på nästa dag och på att igen bli intagna bland alla andra. Min far hade älskat mig med en besynnerlig värme.

Jag har aldrig besökt vår gård sedan min syster och hennes man tog över den och anslöt den till hans fädernegård. Gädtsjö är en fläck på min karta som håller på att bli vit därför att jag inte

längre vill känna den då den inte längre ligger där väntande på mig.

Jag vill inte gå omkring i trädgården eller slå mig ner på de vita möblerna under päronträdet för att känna att jag inte hör dit. Om jag gick ner genom krikonsnåren mot stranden förbi de för länge sedan förmultnade resterna av fars försök att anlägga en rävgård och in i sjöboden för att se på skelettet på min kanot så skulle mina vandringar följas av blickar som inte hade sin egen fråga klar för sig, men frågan löd om jag kände mig utestängd och berövad. Allt det som hade varit mitt mer än det hade varit hennes hade hon långsamt övertagit först med sin mans kraftiga hjälp och sedan genom hans outhärlighet medan jag befann mig på olika platser på jordklotet från vilka jag bara gjorde mig påmind genom postkort, pliktskyldigt och kärleksfullt präntade hälsningar. Då jag senast var där i samband med fars jordfästning hade jag inte ens öppnat dörren till stallet eller till ladugården intill. De var ju tomma nu och de vidöppna portarna till logen visade maskiner som rustades för sin insats, maskiner som inte fanns på min tid. Vi hade ingen liten skördetröska men det stampade i stallet och mjölkmaskinen surrade medan far klirrade med kärlden i kylhuset. Om man sökte upp honom där ropade han till en för att man skulle höra och han smålog till tecken på att han hade förstått det som han ändå inte hade hört. Där skördetröskan nu stod

hade vi första gången blivit ovänner då han gripen av en plötslig ångest körde bort mig från tröskverket där jag matade råg i det surrande vinande gapet. Det gick undan, jag skar upp kärvarna och försökte mata i jämn rytm, men nån gång ryckte de roterande cylindrarna till sig för mycket, en dov stöt gick genom maskinen och far kastade en orolig blick från säckarna. Den knöliga eviga hatten som hade lagt sig över hans spröda hjässa dök upp vid matningsbordet och han ropade till mig att ta det lugnt ända till dess han plötsligt dök under bordet, klev upp bredvid mig och intog min plats. Jag hörde inte vad han ropade men det måste ha varit att jag var för liten. Jag stod en stund och såg på hans rytmiska rörelser, den jämna ström av råg som flöt in i maskinen utan hugg och dunkar. Jag minns bara att jag gick bort, ut genom dammet i dörröppningen och försvann för dagen.

— Jag sårade pojken idag, sa han vid kvällsmaten i köket.

Jag svarade inte, tittade bara ut genom fönstret på katten som kom på gången från sjön.

— Du skall inte bli arg, sa han. Du är väldigt bra på att tröska.

Han sade inte att jag bara var tretton år och att han var rädd för att jag skulle förlora en arm. Det var självklart.

Den sommaren arbetade jag hårdare än någonsin tidigare men det fanns ett avstånd mellan oss

som han hade åstadkommit. I allt vad jag gjorde fanns viljan att visa att jag gjorde minst hälften av arbetet. Senare när vi besökte honom, Marianne och jag, och hon redan hade gått ner till bilen för hemfärden kunde det hända att han och jag satt kvar på trappan. En gång grävde han fram sin plånbok ur fickan.

— Hur har du det med pengarna pojke?

— Bra, sa jag.

— Ta dethär i alla fall, sa han, och räckte mig en sedel.

Jag tackade och tog emot och gav honom en kram över axlarna som han inte visste hur han skulle besvara. Han följde mig sedan långsamt ner mot bilen, lämnade sig efter mig så att han kom ner till porten först då jag redan satt mig bakom ratten och var färdig att slå igen dörren. I det skedet sade vi inte mera någonting. Vi i bilen vinkade och han lyfte en hand.

Nu bor ingen i huset. Rut och hennes man hyr ut det över sommarmånaderna. Min del av gården är en ansenlig summa pengar som jag har placerat i premieobligationer. Räntan överskrider inflationsförlusten. Jag tänkte på hans rörande sedlar, inte så mycket på själva summan, som jag inte behövde, utan på handens gest som samtidigt var generös och besvärad. Fadershanden, alltid rädd att sträcka sig för långt i omsorg och ändå oförmögen att vila stilla.

Tredje kapitlet

Trots att jag hade kastat en blick i telefonkatalogens karta för att påminna mig om hur Rehbindervägen, Edelfeltsvägen och Armfeltsvägen slingrade sig om varandra fick jag vandra omkring en stund i Eira innan jag stod inför porten som ledde in till gården framför huset där Jeger bodde. Syrenerna stod i sin sista blomning, kvällsvinden från havet var påfallande varm och termometern på väggen som ännu belystes av solen visade över trettio grader.

Trappuppgången var mörk och sval. Jag var såpass bländad att jag hade svårt att se hans namn på tavlan. Hans bostad låg i tredje våningen. Det dröjde en stund innan jag hörde steg innanför dörren. De närmade sig ganska långsamt och greppet att öppna dörren tycktes bereda svårigheter. Kvinnan som öppnade var påfallande kort, ihopsjunken. Ljuset som igen mötte mig inifrån rummet mot havet utplånade henne nästan, men inte hennes röst. Den var påträngande, påflugnen och undanvikande på en gång och hon talade hela

tiden.

— Välkommen, var så god och stig på, min son har väntat er, jag skall nog snart lämna er i fred, men som ni vet så behöver han ju litet hjälp, inte annars men när han har gäster, jag håller just på med att ställa fram maten men om ni går ut till honom på balkongen. Ni känner naturligtvis Jeger men ni är säkert inte skolkamrater, ni är ju mycket äldre, han är ännu ung och har livet framför sig. Jag pratar så mycket, han brukar alltid säga att jag pratar så mycket, men vad skall man göra. Det var ju en så förskräcklig olycka och jag visste att han kunde ha gått långt också i armén, men han klarar sig. Han sköter ett arbete där det inte spelar så stor roll om han ser eller inte, allt handlar om förmågan att kunna leda. Han är en ledare. Men det har ni ju märkt själv.

Stig på, varsågod, han är därute på balkongen.

Hon gick före mig till salsdörren och ropade in genom rummet, högt och tydligt så att det skulle höras ända ut.

— Jeger, din gäst har kommit.

Jag kunde se en rörelse genom fönstret. Han reste sig och tände en cigarrett medan han gjorde sig redo att möta mig. Han böjde sig lätt och lade omsorgsfullt ifrån sig den brända stickan och asken.

Mina steg ekade över parketten. Ett bord stod dukat för två, annan inredning fanns det inte i rummet förutom en högryggad stol med lejonas-

sar och ett lågt bord bredvid. På bordet låg ett litet kassettdäck och smala ledningar var dragna till golvlisten och längs dem till stora högtalare som var fästa på kortväggen och noggrant riktade mot den enda lyssnarens plats. Jag hade klätt mig ganska formellt då det hade varit tal om supé, jag kom i grå kostym, vit skjorta och slips, men jag såg genom fönstret att Jeger var klädd för en informell sommarkväll i beigefärgad kortärmad skjorta och lätta ljusblå benkläder.

När jag steg ut på balkongen vände han sig mot mig och sträckte fram handen. Jag kunde höra modern tassa in i rummet för att bevittna mötet mellan oss. Hon kom ända fram till dörren.

— Välkommen, sa han. Jag tycker det är dags för koltrasten att sjunga en liten sång.

— Var brukar den sitta, sa jag. Jag ser inget högt träd.

— Jag vet inte, sade han. Det är någonstans här snett bakom huset, ganska nära.

Jag gick fram till räcket och tittade ner på den smala gatan som drog fram under överhängande buskar.

— Man ser inte så mycket av havet härifrån, sa jag.

— Nej, sa han, men man känner det, gör ni inte. Luften har ju vilat på vågorna innan den kommer fram till mig. Ta er en drink medan vi väntar på att mamma skall bli färdig.

Jag böjde mig ner och fyllde ett glas och lade i

ett par isbitar. Jag såg att han redan hade hunnit tömma sitt och jag fyllde hans glas också medan jag talade om för honom att jag gjorde det. Han böjde sig ner och tog det säkert, utan tvekan.

— Bara det blir lugn i huset har vi ganska mycket att tala om tror jag. Vi har ju en del gemensamt. Skål och välkommen.

Sjelva måltiden blev en utdragen och osäker historia. Vi var båda medvetna om att hans mor nästan hela tiden stod i dörröppningen bakom mig för att se att allt löpte friktionsfritt, att hennes son inte hamnade i förlägenhet och att hans gäst inte behövde ingripa hjälpende. Det förvånade mig att Jeger med fullkomligt jämnmod utstod denna hönsiga omsorg utan att ens med ett vänligt skämt försöka köra iväg henne. Samtidigt var det alldeles klart att han var helt oberoende av henne och att hon snarare hade trängt sina tjänster på honom för kvällen än han hade bett om dem. Den gravade laxen, den inlagda nypotatisen och skarp-såsen var ju endast en förevändning för att träffas, en ursäkt för att man hade besvärat en person mera än en måltid att avnjuta.

Jag betraktade honom ogenerat och märkte att mina blickar klädde av honom den myndighet och personliga resning som jag hade skänkt honom i min fantasi och som jag hade funnit bekräftad vid besöket på hans tjänsterum. Det var märkligt att se hur han krympte och allt mer började likna den

sammanbitne man han hade varit första gången jag såg honom. Det är också möjligt att den förvandling tillbaka till det första intrycket, som jag upplevde, inte bara var ett verk av min blick utan att faktiskt en förändring ägde rum inom honom under de långa pauserna mellan våra meningslösa repliker till varandra. Den dolda och återhållna aggressiviteten lade kanske beslag på honom mer och mer medan den spände in honom i en stramhet som hindrade honom att överlägset behärska situationen. Kanske förargade honom också hans exhibitionism som hade försatt honom i situationen att sitta bararmad med spelande muskler vid en måltid som till sin ton var nästan pinsamt formell.

— Ni tycks hålla er i utmärkt kondition.

— Jag cyklar en halv timme varje morgon på min cykel i badrummet, sa han. Det är nödvändigt.

— Och lyfter tyngder, sa jag.

— Hantlar, svarade han.

Jag vet inte varför jag kände detta behov av att få ett övertag men faktum var att vi vardera sökte en styrkeposition som kanske kunde komma att behövas. Om den skulle behövas visste ju bara han som var utmanaren.

— Det är en människas plikt att hålla sin kropp i skick, sa han. Hur är det med er själv?

— Jag är ett vrak, sa jag.

— Det tror jag inte, svarade han. Av förekom-

men anledning.

Han tryckte hårt på och utnyttjade den lilla paus i bevakningen som uppstod när hans mor stack sig till köket. Jag besvarade inte stöten utan fortsatte att granska honom. Jag märkte att det inte störde mig att han var blind. Den obestämda skuldkänsla som jag så lätt besvärades av inför människor som hade sådant i livet att gå igenom som jag hade förskonats från infann sig inte.

— Ni ser på mig, sa han. Vad ser ni?

— Jag är inte säker, sa jag. Ingen osäkerhet i varje fall.

— Inget mer?

— Det är bättre att ni talar för er själv, sa jag.

Hans mor kom in bärande på desserten färdigt framlagd på två fat. Mörkröd parfait.

— Jag tror att jag skall gå nu, sa hon. Kaffet är nog färdigt och jag skall bara ställa in det så ni kan ta sen, skall jag ställa det här på bordet eller . . . Jag tror att jag bär ut det på balkongen, solen håller ju först nu på att gå ner och ni sitter säkert gärna kvar där en stund bara du tar en rock på dig.

— Tack snälla mamma, sa han. Vi klarar oss.

— Ni kan lämna allt. Jag kommer sen i morgon och röjer upp, du kan lämna allt utan att tänka på någonting.

— Mamma du vet att jag klarar mig. Tack skall du ha.

Det var det mest försonande draget jag för tillfället kunde upptäcka hos honom, nämligen att han inte tillät en gnista av den stigande aggressiviteten att urladda sig åt hennes håll. Det var en prestation som jag inte skulle ha klarat.

När jag äntligen hörde henne sluta ytterdörren bakom sig sade jag som en övergångsreplik att hon säkert hade betytt mycket för honom efter olyckan. Han tog ännu en sked av desserten som om han väntade på en fortsättning. Solen lyste vågrätt in i rummet och flammade på hans ansikte. En duns hördes från balkongen. Det var en mås som satte sig på räcket.

— Hur vet ni det? sa han.

— Jag antog, svarade jag.

— Vet ni att en människas röst säger väldigt mycket, sa han. Det måste ni veta med tanke på ert yrke. Man kan höra flera skikt. Ytterst det hon säger, sedan ett vibrerande tomrum bakom orden och ännu längre bort som en så dov svängning att den knappt kan uppfattas ett annat budskap som bekräftar eller förnekar. Man skall alltid lyssna på en människas alla tre röster, det gör jag. Ni är mycket osäker när ni talar med mig.

Måsen flyttade på sig. Jag hörde det och såg den förflytta sig i sidled på räcket som för att kunna se bättre.

— Jag är inte riktigt på det klara med varför ni har bett mig komma.

— För att artigt men fullständigt klart be er

försvinna helt och hållet ur den lilla horans liv.

Han skrapade upp det sista från sin tallrik och lutade sig sedan lugnt och säkert tillbaka i sin stol.

— Jag glömde mina cigaretter på balkongen. Får jag besvära er?

Jag reste mig och skrämde iväg fågeln när jag stack mig ut efter hans tobak. Grön North State, också det en manlighetssymbol.

— Jag föredrar att ni kallar henne Lili, sa jag då jag hörbart lade ner cigaretterna och tändstickorna bredvid hans tallrik.

Han tog ut en cigarett och tände den och jag gick tillbaka till min plats. Jag röker sällan men nu tog jag fram min gåbortspipa, en Dunhill som jag hade stoppat på mig för säkerhets skull för den händelse att tystnader skulle uppstå. Den var sådan, sa hon som en gång gav den åt mig, att jag kunde ta fram den till och med hos drottningen när det blev dags att röka. Han satt med huvudet på sned, nästan som en lätt sovande, och lät röken stiga i lätta slingor framför ansiktet som för tillfället var helt uttryckslöst. Han förvissade sig med en lätt rörelse av handen att den lilla askkopen var på sin plats.

— Varför? sa han och drog ett bloss.

Mina tankar var hos henne, i den sammanbitna tystnad och stenhårda fasad jag hade upplevt då jag först såg henne. Han var färdig att börja en ny omgång för att nå sitt mål, för att få mig att avstå från det som inte längre fanns. Hans infor-

mationer var alltså ganska begränsade. Jag sökte fågeln med blicken, men den hade inte återkommit. De enda ljud som hördes var promenerande kvällsröster, en bildörr som slogs igen, ett nästan ohörbart motorsurr. Jag kom ihåg mannen från Ghana som uppsträckt och högtidlig buren av djärva förväntningar hade kommit hit upp från London för att möta kvinnan som han hade låtit bo i sitt hus på Stanford Hill. Jag råkade möta honom strax innan han skulle återförenas med henne. Jag mötte honom också en vecka senare utplundrad på sin reskassa och sin ära. Om han hade kunnat gråta över sin förnedring så hade han gjort det.

— Därför att det är er själv ni förnedrar genom att kalla henne så.

Han smålog och fimpade sin cigarett.

— Ni vet ju att det inte kan vara svårt att föra en som mig bakom ljuset. Jag tror att det till och med kan vara en frestelse och en utmaning. För att er bild skall vara fullständig bör jag vara en stackare i alla avseenden en som man förbarmar sig över när det passar en och man har tid. Jag skall sitta tyst i marginalen och inte träda fram med vanliga anspråk. Ser jag ut att passa för den rollen?

När jag träffade henne hade jag just låtit min hustru gå, kastat ut henne rättare sagt. Varför? Därför att hon tyckte att jag skulle sitta stilla i ett hörn medan hon fick tid att orientera om sig. Hon

greps av avsmak för mig. Inte för att jag plötsligt hade blivit oaptitlig utan för att hon kände sig insydd i en säck och jag var betongklumpen som förde henne mot botten med livets flod brusande förbi och över henne. Det är trevligare att surfa på ytan, inte sant, med en stilig officer. Kan ni tänka er att den galningen, säkert utan att veta varför hon gjorde det ställde ut hinder i våningen för mig för att hon skulle få uppleva hur jag snubblade. Riktade in dörrar så att jag skulle törna emot dem. Ni kommer gående, ganska säker på den korta väg som ni känner fullständigt, vägen till toaletten till exempel och pang, dörren står gillrad som en fälla. Hon hade bara väntat på sammanstötningen. Jag hörde hur hon stannade i det hon höll på med i köket. Hon kom inte rusande för att se vad som hade hänt, eller för att hjälpa mig.

Nu går du, sade jag. Du är inte kvar här i kväll.

— Man kan också missta sig, sa jag.

Jag sade det lugnt och beräknat för jag hade ingen lust att gå in i den spiral av vrede som jag märkte att han höll på att starta.

— Bli paranoid, menar ni. Att det är förståeligt om en person i min situation anar försåt och fällor och illvilja, att han inte kan snava på en matta utan att tro att någon har velat det.

— Någonting sådant, sa jag.

Min pipa hade brunnit ut och kändes ganska varm i handen. Jag lade den ifrån mig och bör-

jade i tankarna planera mitt återtåg om en halv timme eller så.

— Hade ni hört dethär förut?

— Vilket då?

— Om hur jag gjorde mig av med min hustru?

Jag svarade inte.

Han reste sig och gick fram till balkongdörren. Jag iakttog noggrant hans sätt att gå, det fanns ingen osäkerhet som jag kunde märka i hans steg. Dörren var kanske en fullt tydlig öppning mot ljud och rymd och dofter. Han sade att det var tillräckligt varmt för att vi skulle kunna sitta där ute. Jag följde efter honom och ställde mig vid räcket och kratsade ur min pipa. Någoting rörde sig nere i ett hörn av den muromgivna gården.

— Här finns råttor, sa jag.

Jag undrade om han skulle känna sig tvungen att redogöra för hur det kom sig att han kände till relationen mellan Lili och mig. Förmodligen var i alla fall det faktum att han lät hålla ögonen på henne för trivialt för att behöva beröras. Det föll ju helt inom ramarna för hans dagliga verksamhet. Solen höll på att gå ner men de ljumma vinddragen fortfor. Det var mycket varmare än på en strandservering vid Medelhavet om kvällen. Gatan låg också alldeles tyst. Längre ned mot stranden kunde jag höra kvinnoklackar klappa och en grind öppnas och slå igen. Jag blev försonligt stämd och vände mig om mot honom. Han hade fyllt i bådasså våra glas och höll redan sitt i handen.

— Jag har inte avstått från Lili ännu, sa han. Det var det jag ville göra klart för er.

— Det är knappast jag som är problemet, svarade jag och slog mig ner.

— Nej, sa han. Men ni är en för mycket.

— Jag är den ni vet om, sa jag. Den andra kanske finns närmare er än ni tror.

Det var min mun som talade och till min förvåning försökte den vända hans uppmärksamhet mot det som bara var en fråga inom mig själv.

— Det måste ju finnas något skäl till hennes absoluta tystnad.

Mina egna ord började kvälja mig. Djup öppnade sig inom mig och gjorde mig till den samtalspartner han behövde. Kanske blev jag bara en röst för hans tankar, en del av hans inre dialog, en bekräftelse som han behövde få höra.

— Men det är hos er hon har tillbringat nätter, sa han.

Jag såg på honom. Han lade upp fötterna på balkongräcket och halvlåg med handen med whiskyglaset i famnen.

— Det spelar för resten ingen roll, sa han. Ni är en bifigur. Hon kommer att säga vem det egentligen handlar om. Hon kommer ännu att säga hans namn, att klä av honom inför mig och utlämna honom. Det längtar varje kvinna efter, att få uttala sin älskares namn. På sin tid, på sina villkor. I synnerhet vill hon göra det om hans namn är en väns. Mäns vänskap är ett mysterium för

dem. De lägger djup och sammansvärjning i den som inte alls finns. Det är bara en mycket enkel lojalitet som de lyckas bryta, det att man hjälper den som inte är ens motståndare eller hotar en, naturens lag helt enkelt. En kvinnas seger är att två män hatar varandra för hennes skull. Hon kan hålla grytan kokande och locket på till dess hon bedömer att hon är framme vid den punkten, då men först då är hon färdig att nämna ett namn. Är det inte så? Tror ni inte det?

— Men varför vill ni veta namnet?

Han satt sig upp, ställde ifrån sig glaset och grep flaskan. Med en nästan omärklig rörelse förvissade han sig om glasets plats innan han fyllde på.

— För att få kasta bort henne utan hemligheter, sa han. Lika ointressant som ett tomt skal.

— Och det är hon inte, sa jag.

— Just nu är hon laddad, ah . . .

Han satte sig tillbaka i sin gamla ställning och sträcke på benen som en panter.

. . . sprängfylld som en bomb.

— Och sen, sa jag.

— Sen finns hon inte.

— Hur skall det gå till.

— Den som lever får se.

Han hade tydligen fått i sig ett glas för mycket men det innebar ju inte att sanningen var långt borta.

— Och mannen, vem det nu kan vara?

— Han elimineras. Artilleriet tillintetgör motståndarens levande kraft och infanteriet besätter området.

— Det låter ju som om ni skulle planera ett dubbelmord, sa jag.

Skämtet vacklade i konturerna. Jag fyllde på mitt glas för att stärka mig och öka oansvarigheten i vårt besinningslösa samtal.

— Varje månad efterlyses någon som sedan aldrig mera hörs av. Det kan ju också hända att någon av dem helt enkelt har rest utomlands för att börja på nytt. Vem vet. Varför skulle man komma tillbaka hit om livet är bättre på en annan plats.

— London till exempel, sa jag.

Han tystnade och förde glaset närmare läpparna. Några gånger smuttade han på innehållet.

— När såg ni henne senast? frågade han.

— Inte på evigheter, svarade jag. Det är slut mellan oss.

— Varför talar ni då om London? frågade han.

— Säg det, sa jag.

Jag ställde ifrån mig glaset och beslöt mig för att låta det vara i fortsättningen. Den förbannade alkoholen hade lett mig till att lägga mitt trumfkort på bordet långt innan det behövdes.

— Er kompanjon har inte för avsikt att resa, sa jag för att ändå om möjligt rädda spelet.

— Hur känner ni honom? sa han.

— Jag är journalist, sa jag.

— I vilket sammanhang har ni haft anledning att ta kontakt med honom?

— Jag följde upp rykten om fusioneringar.

— Vilka Satans fusioneringar?

— Branschrationaliseringar inom industri- och företagsbevakningen.

— Vad sa han?

— Ingenting, han bara viftade bort mina frågor och skrattade åt dem, han hade i varje fall ingenting hört och han borde ju vara underrättad eller hur?

— Om vad?

— Om Företagsförsäkrings intresse för att låta er gå upp i VARTOR.

— Så helvete heller, det har jag aldrig hört ett ord om.

— Nej, sa jag, jag tänkte det, men sånt hör man ju inte förrän det är för sent.

— Jag är en av ägarna, sa han.

— En av de mindre, sa jag.

Jag njöt av att se att han uppenbart hade fått helt andra saker att tänka på.

— Livet har sina realiteter, sa jag för att gnugga salt i såren. Konsten är att hela tiden hålla sig underrättad om de rätta sakerna i stället för att spionera på en förlupen flickväsns pojkaffärer.

— Ingenting kan ske utan att Rolf vet om det, sa han, och han har ingenting sagt. Vi sitter och pratar i mitt rum en halv timme varje dag.

— Då kan ni säkert känna er trygg, sa jag.

Gamla kamrater brukar kunna lita på varandra.

Jag har en viss förmåga att kunna stöta dem ur sadeln som har satt sig på litet för höga hästar. Det är en grundläggande yrkeskunskap om man vill bli mer än en springpojke för de mäktiga och göra annat än bära ut depescher från maktens korridorer. Det jag däremot inte hade räknat med var att jag skulle lyckas ge ett så fullständigt grundskott åt Jegers trygghet. Han litade helt enkelt inte på Rolf. Denna dova misstro hade funnits latent hela tiden. Jag hade själv spelat på den utan att veta att det var det jag gjorde.

— Men ekonomi är inte ert fack, sa han.

— Nej, sa jag. Jag har specialiserat mig på djävulskap.

Han lät mina ord sjunka in utan att på något sätt visa om han försökte dechifrera dem. Plötsligt reste han sig.

— Skall vi gå in, sa han.

Jag reste mig också och såg på den kromblänkande orörda kaffekannan.

Han gick före mig in i rummet och jag följde honom bärande på kannan och kopparna. Utan att fråga honom plockade jag undan tallrikarna och ställde fram en kopp framför honom och en framför min plats. Han snuddade omärkligt vid koppen med handen då jag serverade honom. Då jag hade slagit i min kopp förblev vi en stund sittande utan att säga någonting till varandra. Jag väntade mig att vilket ögonblick som helst få höra

en nyckel stickas i låset och hans mor komma in-tassande på en sista orolig granskningsrond. Om Jeger hade dominerat hela kvällen med sina bestämda avsikter så gjorde han det inte längre. Han var frånvarande, upptagen med att planera andra drag.

— Jag tar för givet att ni förstår, sa han, att jag litar mer på Rolf än på era rykten.

— Givetvis, sa jag.

— Vi känner varandra från det vi var barn, sa han.

Majnattens märkliga mörker som bara var en svart skuggning över husen och himlen gjorde rummet dunkelt. Vi satt i halvmörkret och jag lystrade i riktning mot dörren alldeles som om någon hade kommit skridande uppför trapporna, långsamt närmat sig den dörr till vilken han inte hade nyckel, men som ändå inte skulle utgöra något hinder. I denna belysning var Jeger blek och beklämmande.

— Ni har kanske mera gemensamt än män brukar ha, sa jag. Han vände sitt ansikte mot mig. det var plågat.

— Det vet jag inte, sa han.

— Har ni frågat henne, sa jag.

Han teg rätt länge, lutade sig tillbaka och tog ett hårt grepp om bordsskivan.

— Bredvid stora stolen står ett bord med en kassettspelare, sa han. I bordet finns en låda som innehåller en kassett. Jag har aldrig orkat lyssna

på mer än de första orden.

Jag satt tyst för den händelse att han skulle fortsätta. Han gjorde det inte.

— Jag kan spela upp den för er om ni vill, sa jag. Det är kanske lättare när vi är två.

Jag såg att han inte ens tvekade utan bara inväntade beslutet medan det formade sig inom honom.

— Jo, sa han. Vi kan försöka.

Jag reste mig och gick fram till det lilla bordet och drog ut lådan. Där låg en enda kassett naken utan skyddsask, jag tryckte in den i däcket och lät bandet börja gå sedan slog jag mig ner i hans höga stol för att lyssna. Från den platsen såg jag honom inte. Först hördes ett lätt bandbrus, sedan suckade hon, en djup suck, Lili. »Jeger», sa hon, »Jeger», sedan följde en lång tystnad på bandet, man kunde höra henne försöka samla sin röst. »Jeger», började hon på nytt, »Jeger». Tystnad igen. »Åh, det är så tungt för mig.» Hennes röst gjorde henne mera levande än någon bild, den tunga andhämtningen uppfyllde hela rummet. Jag vände mig om och såg mot honom. Det blänkte på kinden under hans glasögon. »Du plågar mig så.»

— Stäng av, sa han. Stäng av.

Jag gjorde det och reste mig motvilligt men det var ändå en lättnad att hennes tunga närvaro plötsligt upplöstes.

— Det är hennes avskedsbrev, sa han. Hans

röst var nu betonat saklig och kontrollerad. Jag har aldrig lyssnat längre än hit. När jag fick brevet bjöd jag henne på en resa till Grekland för att klara upp alltsamman. Det blev inte bättre. Sen kom ni.

Inte med ett ord berörde han hur de hade skilts åt. Att hon hade övergett honom mitt i den brusande strömmen av resande på centralen i Stockholm. Den förödmjukelsen besparade han sig.

— Så ni kastade ut henne som ni hade gjort med er hustru? sa jag.

— Nej, sa han. När jag märkte att någon hade efterlämnat sitt avtryck på henne så försvann hon i tomma intet.

— Mycket förståndigt, sa jag. Och ni tror att det längre fram på bandet finns en förklaring som ni inte orkar höra.

Han teg och jag förstod honom efter att ha lyssnat till denna närvaro som inte längre kunde påverkas utan måste avbrytas.

— Jag tror att det är dags att jag går, sa jag. Det är över midnatt.

Han kände på sitt armbandsur och sade inte emot mig. Av någon anledning hade jag ändå svårt att omedelbart bryta upp för jag hade en klar känsla av att kvällen för hans del hade förlöpt helt annorlunda än han hade föreställt sig. Han hade grävt en grop för andra och fallit själv däri så att säga. Det fanns kanske ett behov av att någon skulle sträcka ut en hjälpande hand men

den förväntan kunde rimligtvis inte vara riktad mot mig. Frågan är om han längre ens hade Rolf kvar att ty sig till. Hans mor skulle givetvis alltid finnas där i bakgrunden. Säkert skulle hon skyn- da till honom redan på morgonen för att få se sin pojke.

När jag reste mig för att gå sade han att jag fick ursäkta om han blev sittande kvar i stället för att följa mig till dörren. Klockan var halv ett på nat- ten när jag stängde dörren efter mig och började gå ned för trapporna.

Fjärde kapitlet

När jag efteråt tänker på saken fanns det ingenting i mitt besök hos honom som kunde ge mig anledning att känna mig skyldig. Jag kom hem bortåt klockan ett på natten efter att ha vandrat genom nästan alldeles tomma gator. Någon gång drevs jag av en oklar känsla av hot. Korta sträckor gick jag för säkerhets skull mitt på gatan men det var bara i trakten av Lönnrots- och Kalevagatorna där jag visste att det kunde vara befogat med en viss försiktighet. Galningar kunde där stå på post i portgångarna med rakblad som vapen på sin jakt efter pengar för knark.

Då jag kom hem och lade mig till sängs kände jag en stund en kort rädsla, det var en fläkt av en tidigare natt som vidrörde mig så att jag kom att tänka på eller snarare med hela mitt väsen återupplevde början av de känslor som jag hade haft då jag trodde mig hemsökt av djävulen själv på det Heliga berget. Jag undrade faktiskt helt kort om jag skulle våga somna, men sömnen föreföll i varje fall tryggare än vakan. I sömnen möter ju

till och med i värsta fall endast mardrömmar och dem brukar man vakna upp ifrån. Min började på morgonen.

Fram på förmiddagen ringde telefon. Den som ringde presenterade sig och frågade på ett mycket vänligt och förekommande sätt om jag hade möjlighet att redan samma dag göra ett besök på polishuset. Han sökte litet tilläggsbelysning till en händelse som han hade blivit satt att utreda. I telefon ville han inte uttala sig närmare om saken. Vi kom överens om att jag skulle infinna mig klockan två på eftermiddagen.

När jag sökte efter någonting i mitt närmaste förflutna som eventuellt kunde tilldra sig polisens intresse kom jag bara att tänka på de förklädda polisernas överfall på knarkarna vid Tre smeder. Det hade jag pratat om till höger och vänster och jag hade låtit budet gå att landshövdingens bil var inblandad. Det fanns ju en möjlighet att någon hade börjat rota i saken. Jeger hade kanske gett en signal åt någon av sina bekanta inom polisväsendet. Sådana måste han ju ha. Kanske någonting hade hänt med pojken på Cascade. Han hade kanske spritt ut att jag hade hotat att döda honom.

Jag förstod inte varför polisen intresserade sig för mig. För att få tag i en livlina försökte jag ringa Marianne men hon svarade inte. Jag hade blivit ensam, märkte jag igen. Det fanns ingen som jag kunde prata med om jag inte i förbigående

stack mig upp på radion i Böle och åt lunch där innan jag infann mig hos inspektör Timonen.

Jag kände i varje fall att jag inte hade ro till det. Min mage tycktes röra sig i mycket långsamma volter som inte gick att hejda med händerna. Jag beslöt att gå till fots hela vägen och beräknade att det skulle ta mig en timme.

Vid Djurgårdsvikens strandkafé försökte jag få i mig en kopp kaffe och glass. Det var den heta solen och de glittrande reflexerna över vattnet som hejdade mig och styrde mig till ett bord i skuggan. Den olycksbådande känslan som ännu inte hade någon gestalt kom mig att snabbt upptäcka kaffets vidriga smak och att bara peta med min sked i glassen och hjälpa den att smälta till en kräm som kanske ett barn kunde ha satt i sig. Jag lämnade pengar på bordet och gick vidare, valde vägen som gick upp förbi Stadion genom det som var dödskurvan på den tid Djurgårdsloppet kördes varje morsdag. Det var inte där man körde ihjäl sig utan högre upp där vägen igen började sluttan ner mot sportplanen och faran var över.

Till min förargelse var jag svettig och trött när jag gick upp för backen förbi Justitiehuset mot Polishuset. Det var utomordentligt smaklöst att placera de två byggnaderna så nära varandra, att demonstrera hur kort avståndet var mellan förhör och dom. De var nästan sammanbyggda i en byråkratisk vision till hopplöshet för den som blev föremål för samhällets intresse. Det var svårt att

hitta den rätta ingången.

Dörren till inspektör Timonens rum stod öppen. Han var inte själv inne så jag stannade osäker i öppningen. En polis som gick förbi hörde sig för om vem jag sökte och sade att jag lugnt kunde stiga in och slå mig ner. Han hade just sett Timonen så det skulle säkert inte dröja länge innan han kom.

Jag slog mig ner med ansiktet mot dörren och lutad mot skrivbordet. Min högra hand vilade på bordsskivan och jag försökte hindra mina fingrar från att trumma virvlar som kunde ge intrycket att jag var rastlös, spänd och nervös. Jag frågade mig också om det ingick i psykologin att låta folk vänta, att låta osäkerheten bryta ner en vardagligt oberörd attityd. Timonen dröjde faktiskt rätt länge.

När han kom in var han påfallande civil. Han hälsade allvarligt redan i dörren och jag märkte att jag reste mig och tog några steg mot honom och sträckte fram handen som han tryckte utan att ge mig mer än en kort blick. Han stängde inte dörren efter sig och han såg, när han gick till sin plats, ut som om han ännu var kvar i föregående ärende eller som om den fråga han skulle bli tvungen att diskutera med mig vore så besvärlig att han hellre tänkte på något annat. Han bad mig slå mig ner när han själv hade satt sig. Hans sätt att dra ut bordslådan och ta fram papper och penna var gammaldags. En tradition från Dostojev-

ski. Jag fick god tid på mig att iaktta honom och dra mina slutsatser; en trygg kamrer, tänkte jag, eller kanske en kontorschef som vill ha ordning och reda. Det var hans tunga kropp och runda ansikte som gav honom en så fridsamt allvarlig prägel.

Plötsligt såg han upp på mig och tog cigarretten ur munnen.

— Varför sköt han sig? frågade han.

Han väntade på ett svar, såg på mig som om minsta rörelse kunde ha varit vägledande men jag var förlamad. Det var sorg och smärta som steg upp inom mig ur en förskräcklig överraskning.

Långsamt och omständligt, som om vi hade haft all tid på oss, började han låsa upp mig genom att ta reda på mina personuppgifter, till och med när jag hade slutat min anställning och hur jag nu försörjde mig. Sedan berättade han, utan att se upp på mig, att Jegers mor hade funnit honom död i hans våning och att hon visste att jag hade tillbringat kvällen hos honom.

Jag kunde fortfarande ingenting säga.

— Det är därför jag har bett er komma, sa han. Stör det om vi talar finska?

Jag skakade på huvudet.

— Han var officer, sa jag.

— Ja? sa Timonen.

— Nej, sa jag.

— Vad tänkte ni?

— Jag vet inte.

— Varför var ni hos honom?

— Jag vet inte, sa jag. Han bad mig komma.

— Var ni goda vänner?

— Nej, sa jag. Vi hade träffats bara en gång, på hans kontor.

— Varför bjöd han er hem?

— Han ville tala om en gemensam bekant, en kvinna. Han ville att jag skulle hålla mig borta från henne.

Timonen iakttog mig och väntade en fortsättning.

— Det var alldeles onödigt. Jag har inte längre någonting med henne att göra. Det sa jag.

Då han tänkte en ny cigarrett började jag sakna min pipa. Han märkte det och sträckte fram sina cigarretter och jag tog en. Han fick hjälpa mig med en tändsticka också.

— Så man kan säga att det finns en kärlekshistoria med i dethär? frågade han.

— Kanske han trodde det, sa jag.

— Kanske?

— Kanske han bara ville ha någon att prata med för han var ganska ensam.

Timonen vände sig mot bokhyllan. Där fanns en liten kassettradio. Han tryckte på en tangent och den började snabbspola. Utan att bry sig om mig satt han med ryggen åt och väntade medan den spolade tillbaka hela bandet. Han tryckte igen ner en tangent och efter en stunds brus hörde jag samma ord som jag på natten hade hört Lili säga,

denna gång bara sprödare och mera metalliskt. »Du plågar mig så.» I klart dagsljus lät orden patetiska. Timonen lät bandet ligga på ännu en sekund eller två, sedan stängde han av och vände sig mot mig.

— Det är ett gammalt brev, sa jag. Från henne till honom. Han spelade det för mig igår, såhär långt.

— Fortsättningen då, sa Timonen. Hörde ni den?

— Nej, sa jag. Han blev så illa berörd redan av dethär. Han sade att han aldrig hade hört på resten.

— Föreslog ni det? frågade han.

— Jag minns inte, sa jag. Möjligen.

— Kassetten var i varje fall spelad ända till slut. Kanske ni bara stängde av ljudet?

— Nej, sa jag. Absolut inte. Jag stängde själv av den när han sade till.

— På vilket sätt plågade han henne? Vad menar hon?

Jag blev irriterad.

— Fråga henne själv, sa jag. Detsdär är ju ett gammalt band.

— Och det vet ni, sa han.

— Det vet jag. De har inte haft med varandra att göra på över ett halvt år.

— För att ni hade övertagit henne?

— Jag hade inte övertagit henne, sa jag. Det var någonting annat mellan oss.

— Vänskap förmodar jag?

— Alldeles riktigt, sa jag.

Han lyfte på pappret och såg på andra anteckningar som han hade gjort. Han läste upp Lilis namn och adress för att kontrollera att det var samma kvinna vi talade om. Jag sade att adressen var gammal men att jag inte kände till den nya. På Cascade kunde man i varje fall få tag på henne.

Efter den upplysningen från min sida hade jag en känsla av att ärendet var slutbehandlat för min del och jag måste med mina rörelser ha avslöjat att jag längtade efter att komma ifrån. Timonens lugna blick dämpade mig och kom mig att sjunka ner i stolen igen.

— Det kan inte vara trevligt att få höra, sa han, att kvällens värd sköt sig nästan genast när ni hade gått. Då börjar man ju fråga sig ett och annat, inte sant?

Han såg på mig som om han med sina ord hade velat ge litet fart åt mina tankar.

— Jag föreställer mig att ni frågar er om ni hade någonting med det att göra?

Han såg förgäves på mig.

— Om det var ni som var orsaken?

Jag märkte att jag blev alldeles lugn och nästan sorgmodig när han försökte tränga in i mig så klumpigt.

— Är dethär ett förhör eller är det terapi? frågade jag.

Han såg förlåtande på mig.

— Ni vill alltså säga, sa han, att ni ingenting har med det hela att göra och att han var helt lugn då ni gick?

— Nej, sa jag. Han var kanske deprimerad.

— Varför? Sade han det?

— Nej, sa jag. Det var bara en känsla som smög sig på när vi satt där i halvmörkret. Vi hade slutat att tala med varandra en ganska lång stund innan jag gick. Det fanns liksom inte mera att säga.

— Och vad var det sista ni hade talat om?

— Hans framtidsutsikter, hans arbetsplats. Den var inte längre så trygg. Han hade börjat ställa sig frågor.

Timonen teg och väntade tydligen att jag skulle fortsätta.

— Han förstod ju att han kunde undvaras och att det bara var en tidsfråga hur länge han skulle kunna sitta kvar.

— Vägen tog slut för honom, menar ni, sa Timonen.

Jag ryckte på axlarna.

Han drog igen ut bordslådan och kastade en blick i den medan han stack in pappren. Blyertspennan gick samma väg. Jag reste mig för att se om jag kunde avlägsna mig, om det var det som var meningen. Han steg också upp och gick fram till ett skåp i hörnet, öppnade det och tog sin hatt.

— Jag är på väg in till stan, sa han, så ni kan gärna åka med.

Avsikten klarnade först då han i bilen frågade om jag hade någonting emot att vi fortsatte samtalet en stund i mitt hem.

Om Timonen hade kommit för att få ett grepp om min person eller för att finna någon ledtråd så såg han tydligen genast var han skulle söka när han fick syn på mitt arbetsbord och stacken av tidningsurklipp, bilder och magasin som flöt ut på golvet.

— Är det ert arkiv?

Arkivet kunde han ha sett om han hade kastat en blick på min bokhylla. Fula, solkiga mappar med knytsnören som både stod och låg på hyllorna bland böcker som för länge sedan förirrat sig från sina platser och nu stod ställda där det hade gått att trycka in dem mellan askar med brev och buntar med skrivpapper.

— Det är Satan som gömmer sig där, sa jag och ställde mig bredvid honom i dörröppningen.

Först nu såg jag hur stor högen hade blivit bara genom att jag rutinmässigt rev ur och klippte ut bilder, reportage och artiklar som hade huggit tag i mig. Jag hade långt ifrån läst allt, ibland hade det räckt med ett ögonkast.

— Vad är dethär? sa han.

Han hade tagit några steg fram och ovigt böjt sig ner och fått tag på ett papper. Han höll fram det mot mig bakom ryggen medan han fortsatte att granska mina samlingar.

— Det är en grekisk kapten, sa jag. Någon ur besättningen upptäckte utanför Afrikas östkust att de hade fripassagerare ombord. Så småningom lyckades de leta fram femton små negerpojkar. Han lät ställa upp dem vid relingen och gav order om att den första skulle kastas överbord. Pojken grät och skrek och försökte klamra sig fast i vad han fick tag på. Då tog kaptenen sitt gevär och krossade hans händer, sen var han lätt att lämpa över bord i ett hav med många hajar. Sen kastade man i de andra bönfällande och skräckslagna ungdomarna. Det var inte långt till land, några kilometer bara, men ingen av dem kom fram. Inte ens lik flöt upp på stranden. Det hände alldeles nyligen.

— Det har jag inte läst om, sa Timonen.

— Det var en för liten sak för våra tidningar, sa jag.

Timonen såg länge på porträttet av kapten, ett orakat långt ansikte med en kraftig näsa och stark mun. Ögonen såg inte rätt in i fotografens lins, de föredrog att inte alls se hela pressuppbådet som mötte honom i Pireus. En smärtornas man på sitt sätt, men på fel sida om slagen.

— Är det så han ser ut, menar ni?

— Vem, sa jag.

— Han som gömmer sig bland era urklipp.

Jag lade märke till och satte värde på att han undvek att nämna namnet. Självt hade jag genomilats av en otäck känsla när jag lättsinnigt hade

lekt med det. Alltså visste vi båda vad vi talade om.

— Dethär är bara olika förklädnader och bortslängda redskap.

Timonen drog fram en annan notis, en obetydlig en som jag bara hade skummat i största hast men läkaren på bilden såg jovialisk ut, inte alls som de modärna unga medicinska bestarna med nobelpris i blicken.

— Det lär ju vara så, sa jag, att hjärnan krymper om man dricker för mycket alkohol. Det uppstår så småningom ett tomrum i skallen. Det kan fyllas genom att man innan man slänger bort de små fostren som man aborterar tar vara på deras hjärnor. Den tid kommer och är kanske redan här då män, som har gått på alltför många cocktailpartyn, kan få en frisk påfyllning i huvudet av något ofött barns oförverkligade liv.

Han vände sig om och såg på mig som på en dåre.

— Skitprat, sa han.

— Möjligen, sa jag. Stick in handen djupare i högen. Där finns en annons där en nynazistisk rörelse lovar stor belöning åt var och en som kan bevisa att tyskarna har avrättat judar i koncentrationsläger. Den som levererar bevisen bör bara kunna styrka att han själv inte är jude eller har vistats i ett koncentrationsläger.

Han satte sig trögt på huk, tog stöd mot bordet med ena handen för att kunna göra det, med den

andra rörde han om i högen och drog ut det ena klippet efter det andra och ögnade igenom dem innan han lät dem falla. Han glömde mig för några minuter. Om han inte förstod texten därför att den var på franska, tyska eller italienska såg han i stället länge på bilderna.

— Vad skall ni göra med dethär, sa han medan han rotade vidare.

— Ingenting svarade jag, utan att ha vetat det förut.

— Varför samlar ni då på det?

— Jag tänkte ordna upp det så att jag skulle få en bild av det ondas anatomi, av nervtrådarna, av de onda impulsernas nätverk. Jag har börjat bland bladen för att hitta fram till roten och kanske ana hela trädet men det är ingen idé. Jag är ingen Linné.

Han reste sig från sin obekväma ställning och slog sig ner i min stol. Det var cigarretthungern som jagade upp honom. Jag gick ut i köket efter ett askfat. När jag kom tillbaka hade han redan tänt och satt och höll den brända stickan mellan tummen och långfingret.

— Så ni kan egentligen bränna upp hela skräpet, sa han medan han lät stickan falla på fatet som jag höll fram.

När han inte brydde sig dess mera om fatet ställde jag det på bordet och slog mig själv ner i den enda bekväma stolen.

— Det skulle jag nog kunna göra. Det är bara

om jag vill kontrollera någonting när jag skriver.

Han rökte några bloss och såg på mig. Hans blick var sådan att jag fick ett starkt behov att förklara.

— Man kan inte reda upp det onda i ord, i arter och klasser och försöka teckna upp ett stamträd där roten bär stamfaderns namn. Varje notis i dendär högen är tillräckligt stark för att utplåna varje system. Ibland tycker jag att det är de enskilda gärningarna som sammanfattar allt som då kaptenen med sin gevärskolv krossar en pojkes händer för att kunna kasta honom till hajarna. När kläderna brinner så behöver man inte krypa in i en ugn för att veta vad eld är. De små dansande lågorna i det torra gräset om våren — varning för gräsbränder! Varning för skogsbrand! Det finns ingen eld utan rök men sällan tänder man en eld bara för rökens skull. Det onda där- emot slår alltid ut bara för lidandets skull, det är dess yttersta syfte, det vet jag. Det finns så många motiv, att rena rasen, att trygga freden, att öka vinsten, att minska oron, men den fördolda kraftpilen, resultanten, pekar alltid mot smärtan som den egentliga katedral som skall byggas. I den helgedomen är jämmern, rosslingarna, kallsvetten och ångesten den brusande hymnen.

Jag kände mig inte helt i balans. En dynamo hade satt sig i rörelse inom mig och den spann där hela tiden födande nya bilder medan den byggde upp spänningar som det hade varit bättre att vara

fri från i en polismans närvaro. Jag hade en känsla av att han iakttog mig i annat syfte än att bara lyssna till vad jag sade. Det porträtt han höll på med att teckna av mig måste vara besynnerligt. Får se om han har klart för sig att jag verkligen ingenting hade att göra med Jegers sista steg.

Timonen tände en ny cigarrett, alltså var han ännu inte färdig med mig. Han hade svårt att göra det riktigt bekvämt för sig i skruvstolen som fungerade bra bara när man satt och skrev på maskin. Han vickade fram och tillbaka till dess han fann en ställning som tillät honom att också ta stöd mot skrivbordet och att lägga armen i hela dess längd på bordsskivan så att han med fingrarna kunde leka med askfatet.

— Det är ganska hemska tankar ni leker med, sa han.

Jag tyckte inte om hans prästerliga utseende i det ögonblicket.

— Det kan ni inte heller undgå i ert arbete, sa jag.

— Jag är ganska nykter, sa han. Jag vill bara ha reda på vad som har hänt och ibland också varför, om det hjälper mig, men ni sticker ju näsan i allt som skrämmer er som i en blomma. Man kan bli omtöcknad.

Han reste sig och upptäckte resten av rummet. Det fanns ingenting annat för honom att rikta sina blickar på än bokhyllan. Han krossade cigarretten mot askfatet medan han tydligen frågade

sig om det lönade sig att ta de få stegen bort i vrån. Kavajen var uppknäppt och buken trängde fram där skjortans nedersta knapp hade öppnat sig. Det var en stor bok som tilldrog sig hans intresse. Det var skönt att se att det var ren nyfikenhet som satte honom i rörelse. Han tog mitt gamla exemplar av Vishetens sju pelare i ett tillräckligt stadigt grepp för att den inte skulle falla i sär.

— Jag har läst om honom, sa han efter att ha ögnat i boken. Jag trodde att ni var gift.

Antingen tänkte han på fel Lawrence eller så drog han en skarpsinnig slutsats av rummets allmänna tillstånd.

— Jag är gift, sa jag, men vi bor inte tillsammans.

— Hemskillnad?

Han hade ett irriterande sätt att tala med ryggen åt.

— Nej, sa jag, men det är bättre såhär.

— För båda?

Nu vände han sig om och det var uppenbart att han verkligen ville se mig då jag svarade.

— För båda.

— Det är kanske inte så dumt, sa han och fick syn på sovrummet.

Jag väntade mig en kommentar om dubbelsängen men han gick bara fram och tittade in. Vid dörröppningen vände han sig igen och såg på mig. Jag fann inte anledning att säga någonting utan reste mig bara eftersom besöket av allt att döma

led mot sitt slut.

Då han kom ut ur rummet för att ge sig iväg sade han någonting om att han antog att vi inte behövde träffas mera. Pappershögen under bordet störde honom i varje fall för han kommenterade den ännu innan han stängde dörren och började gå ner för trapporna.

— De där tidningarna är inte bra för er, sa han.

Femte kapitlet

Jag hade två kyrkor tätt inpå mig. Kristuskyrkan stod med sitt tunga torn och sin nålvassa syl uppe på krönet, några steg upp för min backe. De mörka teglen och rena linjerna fångade upp gatans och kvarterens perspektiv och förankrade dem stadigt i en tro som ingen i husen visste någonting om, metodismen. Kyrkporten kunde lika gärna ha varit igenmurad. Ingen byggnad kunde vara säkrare inplacerad i en stadsbild och samtidigt mera skild från dess liv, en ambassad möjligen som bakom fördragna gardiner lät ana att någon form av verksamhet pågick fastän största delen av personalen kallats bort.

Olaus Petri kyrkans klockor ringde varje onsdag morgon klockan åtta och ibland hade jag förvånat mig över att ingen besökte mig och bad mig skriva på en adress för att tysta dem. Klangen var vacker men den hade en biton av bröllop och begravning och lust att förmynda den vanliga dagen. Den mörka koppardörren stod en gång öppen och lät mig träda in i den höga tunnel som

plötsligt upphörde i platsen kring altaret där väg-garna förenades i ett kryssvalv så högt att halsen spändes och huvudet tryckte mot rockkragen. Det fanns en tavla på väggen bakom altaret, judar och statsmakt i ond förening förde en liljevek Jesus att korsfästas. Statsmakten förkroppsligad i fascistisk muskelprakt hos knektarna förde an mot döden, sjufaldiga Shylockgestalter såg fram mot mordet. Trettioalets Berlin och Rom var förenade med Jerusalem år trettio och han som förnekade dem, den kroppssvaga var en främmande blomma. Makt och girighet, brutalitet och illvilja, styrka och list var försedda med ett vekt frågetecken i ett offers gestalt. Jag fann altartavlan fränstötande för våldets och onskans praktskull. Det förgyllda flygande triumfkrucifixet mycket högre upp på väggen var i sitt mycket större främlingskap bara ett påstående.

Då jag gick ut på kvällen och slog in på vägen upp för backen gick jag utan svårigheter förbi Kristuskyrkan, lämnade den snett bakom mig då jag vek om hörnet och sneddade över gatan upp mot den luggslitna parken vid Apollogatan. De mörka dörrarna till Olaus Petri var stängda, det kunde jag se på långt håll och ändå gick jag ända fram till dem för att uppleva den känsla jag redan föregrep, att tveksamt rycka i ett orubbligt motstånd. Ingenting kunde vara mera på sin plats än att helgedomen var slut. Varje begynnande revolt mot den stängda dörren var kväst en gång för

alla i klostret på Atos. Filotheou, hette det. Guds vän. Vem som helst har rätt att hålla sin dörr öppen bara för vänner. Det är ju tingens ordning.

Bussar gnisslade när de bromsade in nere på Runebergsgatan där trafiken ännu var förvånande stark. En ström av bilar susade fram ännu klockan sju en försommarkväll. Jag beslöt mig för att dricka mer än jag borde på uteserveringen nere i parken där trädens kronor höll avgaserna svävande över borden.

— Hör du sitt ner.

Den som sade det var en kvinna som jag hade försökt undvika att se medan jag sökte ett fredat bord. Jag stannade upp och kände de omkringsittandes förväntansfullt roade blickar. Hon flyttade litet på sin stora väska som hon hade ställt mitt på bordet. Ögonen var inbäddade i alltför mycket fett och håret hängde i testar över pannan men hennes blick var i det generöst välvilliga stadiet. Brösten var så omfångsrika att de försvarade hennes försök att stöda armbågarna mot bordet medan hon gjorde en obscen, men fullt tydlig rörelse med händerna.

— Vill du? frågade hon.

Måne hon verkligen ännu trodde att det fanns någon som ville då han hade sett henne. Hon smålog mot mig, ett brett braxleende men ändå osäkert och urskuldande.

— Jag har en flicka i Sverige, sa hon och lyfte

ner väskan på marken.

Jag slog mig ner vid hennes bord bara för att lära de överlägsna ungdomarna vid sina ölglas en läxa, den att också hon var en människa och att det någonstans i den väldiga slappa kroppshydan fanns någon som vinkade och försökte ge en signal från sitt fängelse före avrättningen.

— Min kamrat har dött, sa jag.

— Itsare?

— Jo, sa jag. Han sköt sig.

— Att han inte kunde vänta.

Hon vinkade servererskan till sig. Det var en redan åldrande kvinna som kom fram till vårt bord, trött men ändå personlig.

— Samma sak en gång till åt mig och en gin tonic åt min vän. Jag betalar, sa hon och såg lugnande på mig.

Hon nickade faktiskt medan hon såg på mig och böjde sig sedan stönande ned mot sin väska och tog upp sin plånbok. Hon vek upp den och visade. Den var fullstoppad med sedlar.

— Du ser, sa hon. Beställ vad du vill.

— Tack, sa jag. Det är bra med en gin tonic.

Hon bjöd mig en cigarrett och jag tände hennes och tog en. Intresset för oss hade avtagit vid de närmaste borden.

— Du måste ha varit vacker någon gång, sa jag.

Hon lyckades reagera både förnärmat och vid närmare eftertanke förtjust. Jag kan inte beskriva

det småleende som spred sig över hennes ansikte börjande med en liten vågrörelse vid läpparna.

— Vi borde resa någonstans, sa hon.

— Till Kanarieöarna, sa jag.

— Nej Ibiza, sa hon.

Jag hörde på hennes sätt att säga Ibiza att hon hade varit där. Hon kanske till och med talade spanska.

— Jag betalar, sa hon.

Våra drinkar kom och vi lyfte våra glas. Medan jag drack såg jag på henne och frågade mig om det möjligen ännu alls gick att restaurera en människa som var i det skicket som hon. Det kunde knappast gå utan någon som var villig att ge oerhört mycket tid, om inte hennes hjärna vid dethär laget var alltför mycket uppmjukad.

— Var bodde han? frågade hon.

— I Eira, sa jag.

— Eira, sa hon. Där har jag haft ett stort hem. Fem rum, nej sex, tror jag. Min man var direktör. Vänta nu, det var en byggnadsfirma.

Hennes blick förlorade sig antingen i det förgångna eller i fantasier. Det kunde göra det samma. Vad det än var hon tänkte på så gjorde det henne rörd. Hon vände bort ansiktet och satt och såg ut över trafiken. Jag hann tömma nästan hela mitt glas innan hon igen kom att tänka på min närvaro. Då tog hon fram en tiomarkssedel ur plånboken och viftade med den framför mig.

— Du får den här om du går och beställer en

taxi.

— Nej, sa jag. Det gör jag inte.

— Varför inte?

— Du behöver bara gå över gatan och genom parken så har du taxistationen där.

Mitt svar var tydligen för bryskt. Mödosamt sträckte hon sig efter sin väska och lyfte upp den på bordet. Överst i den låg en flaska vin och ett glas. Hon läste notan och lämnade pengar på bordet, sedan stack hon ner sin plånbok och drog igen blixtlåset. När hon avlägsnade sig bevärdigade hon mig inte mera en blick. Det var det mesta av personligt intresse att lära känna mig, som jag hade mött på en lång tid.

— Är du nervös?

Marianne halvlåg bekvämt tillbakalutad i sin soffa. Hon var mycket avspänd och hon vilade huvudet i handen som också höll undan det vilda håret så att ögonen ostört och lugnt kunde betrakta mig. Hennes fråga gjorde att jag märkte att jag satt väldigt upprätt i stolen och att min högra hand oupphörligt fingrade på armstödet stoppning. Det var hennes väsen att se, att vilande betrakta och att låta hållning och rörelser avslöja sådant som orden ännu inte hade kommit till. Hon föregrep, jag hade en känsla av att hon skyn-

dade på mig.

Efter det första och enda glaset på Elite hade jag ringt henne och bett att få komma. Hennes röst var alldeles saklig i telefon, till och med vänlig som om mitt senaste besök hos henne aldrig hade ägt rum. Ändå kände jag att en vibration i vår kontakt inte längre fanns. Hon lät mig komma som en del av sin verklighet helt enkelt, en del av det förflutna som det inte gick att förneka och en del av framtiden som det inte fanns skäl att röja undan.

Hon öppnade för mig och bad mig stiga in i sin lägenhet som var helt renoverad. Den var inte längre vår. Nu var den hennes. Den röda fåtöljen fanns kvar, det var i den jag slog mig ner. Det var tydligen i den hennes besökare skulle sitta medan hon själv utsträckt på soffan visade att hon äntligen hade fått det som hon ville och att hon nu var idel öra och generositet för sina vänner.

Jag började med att kommentera rummet, sade helt enkelt att det var vackert och att hon hade fått det att verka så högt och rymligt. En enda målning dominerade allt, jag ville inte fråga om den men anade mörka hästar som steg ut i rummet, en rörelse som hela tiden nalkades. Glasbordet med igjutet metallnät förvånade men dess ojämna gråblå yta var ändå varm. Hon bjöd mig inte på husesyn men jag antog att våra andra rum var ett kaos av dukar, halvmålade och färdiga, hon hade tagit målandet hem nu då jag inte längre

var kvar. Doften av terpentin och olja gick inte helt att utestänga även om hon inte längre var medveten om den.

— Nu kunde det vara dags för den här, sa hon när jag hade satt mig.

Hon hade gått ut i köket och hämtat den flaska vitt vin, Rotonda, som jag hade haft med mig från Grekland. Hon höll upp den för att visa etiketten innan hon ställde den på bordet framför mig och tog ut ett par vackra nya glas ur ett väggskåp.

— Är de inte fina? sa hon. Jag har fått dem.

Medan hon var ute i köket lade jag märke till ett brev som låg på bordet, överst på tidningarna och räkningarna. Det var skrivet med stor stil och raderna fyllde inte ens hela sidan men jag fäste mig vid överskriften: Käraste Marianne. Knapast hade hon glömt brevet där, snarare hade hon lagt dit det som en liten upplysning.

— Jag märker att mina fingrar hela tiden rör sig, kanske jag faktiskt är spänd, sa jag.

— Det behöver du inte vara hos mig. Det vet du.

Jag hörde ju vad hon sade bortom orden, att vi hade levat så länge tillsammans att min beteende och mina sårande infall visserligen hade förändrat mycket, men att det som fanns kvar ändå inte var så litet. För mig var det för litet i det ögonblicket.

— Det finns ingenting som hindrar att vi talar som förut, sa hon.

— Nej, sa jag och fyllde mitt glas och kom ihåg mig och steg upp och gick runt bordet och fyllde också hennes.

Sedan satt jag tiggande en god stund och såg på henne. Våra blickar möttes och vi såg lugnt in i varandras ögon medan jag kom ihåg den galenskap som länge, länge, ofelbart hade vaknat när kraften tog henne i besittning. Då hade hon utan att säga ett ord kunnat lyfta mig från min plats och dra mig till sig, skälvande. Nu såg vi bara på varandra och jag bröt dödläget med att göra ett svep över hela henne, över den stora lösa yllekoftan och det mjuka tyget i hennes hemmalångbyxor ända fram till fötterna som jag smålog åt. Hon hade hittat ett par nya fantastiska, knallröda tofflor.

— Ja? sa hon. Är de inte fina? Kostade en förmögenhet.

Hon lyfte benet, vickade på foten och såg med större glädje på den än hon hade sett på mig.

— Hur mår hon nu? sa hon till sin sko.

— Vem? sa jag.

— Den lilla vännen.

— Vi träffas inte mera.

Marianne lade sig till rätta, hon låg faktiskt med bägge fötterna på soffan medan hon lät sig glida litet djupare ned och pallade under huvudet med en av de stora mjuka kuddarna. Hennes smala intensiva ansikte som bara var vackert för munns skull och ögonens visade att hon nu var helt

inriktad på mig.

- Berätta, sa hon.
- Det är ganska mycket.
- Vi har tid.

»Käraste Marianne» stod det på brevet. Jag kunde läsa orden också när jag lutade mig tillbaka mot ryggstödet. Då och då medan jag berättade lät jag mina ögon vila på den okända mannens brev, det befriade mig att tala nästan som i tredje person om mig själv. Jag kunde berätta om Lili och hennes stigande rädsla och ångest inför det mörker som hennes blinda älskare hade gömt sig i, om hennes känsla av att hotet att ta livet av henne inte bara hade varit ett hjälplöst vredesutbrott, som hon först hade trott, utan att Jeger verkligen låg i försåt och väntade henne någonstans längre fram på vägen. Jag berättade om hur hon första gången hade sovit över hos mig och berörde med mycket lätt hand den andra gången. Mina ögon mötte ett ögonblick Mariannes men hon såg på mig utan en blinkning beredd att höra mycket mera. Hur brytningen med Lili kom till stånd analyserade jag inte heller, talade bara med en självironisk grimas om kanske svartsjuka från min sida och dålig självbehärskning. Jag såg igen på Marianne som lyssnade absolut stilla. Sedan berättade jag om hur jag hade upptäckt Jeger och först imponerats av hans styrka och sedan anat en mycket osäker och paranoid man under den betonade obevekligheten. Ett ångestfyllt obehag höll

på att hindra mig från att berätta om ingivelsen som jag hade fått då jag såg Helsingin Sanomats ekonomiredaktör. Ingivelsen att om det var, om det visade sig nödvändigt, gå till angrepp och radera hans fästning, förinta förtroendet för kompanjonen Rolf och göra honom osäker på sin egen ställning.

— Ingivelse? sa Marianne.

— Tanken bara kom, sa jag, helt oförberett.

Hon tystnade igen för att bara lyssna. För mig var det svårare att igen få ett grepp om tråden. Kanske det inte fanns någonting att tillägga. Hans mor dök upp i mina tankar. Hennes gestalt var nu hotfull och skrämmande. Jag kunde inte föreställa mig annat än att hon var ute efter mig men jag beslöt mig för att inte nämna henne eftersom jag redan hade talat så länge.

— Sedan sköt han sig.

— När? frågade hon.

— När jag hade gått.

— Så han riktade sitt hat mot sig själv, sa hon.

Jag såg på henne. Hon menade det och låg lugnt kvar trygg som om hon hade sett efter i facit och sett svaret utan att ha behövt gå den långa vägen för att komma fram till det.

— Människor skjuter sig Thomas, det är så. Laila kastade sig ut genom fönstret.

Ett ögonblick såg jag framför mig en kvinna krossad mot trottoaren. Mariannes kurskamrat.

— Ta mera vin, sa hon. Du kan behöva det.

Medan jag fyllde mitt glas satte hon sig upp i sittande ställning med fötterna fortfarande i soffan.

— Du har inte frågat mig om min nya tavla, sa hon.

Hon såg på den och jag vände också på huvudet så jag kunde se.

— Den har Laila målat för ganska länge sen.

— Jag ser tre hästar som glider in i rummet, sa jag.

— Kanske. Skrämmar den dig?

— Jag vill inte se på den.

— Den kan göra en skräckslagen, sa hon, men man kan också ösa kraft ur den. Det gör jag.

Hon böjde knäna upp mot hakan och lade armarna om sina ben.

— Du ville göra honom illa, inte sant? För hennes skull.

Hon rörde hakan mot sina knän medan hon sade det.

— Inte för hennes skull, sa jag.

Hon fortsatte att röra sitt huvud på samma sätt medan ögonen oavvänt såg på mig.

— Vet du alls om vad som rör sig i dig? frågade hon. Ingivelser?

Jag försökte höja min blick till hennes panna och till det stora, burriga håret som hon hade rufsats till innan jag kom men hon släppte mig inte.

— Främmande tankar som inte alls har någon grund i dig?

— Det har jag inte sagt, sa jag.

— Man får inte vara rädd för det som finns i en, mord och äktenskapsbrott och allt möjligt.

— Men jag har ingenting gjort, sa jag.

— Nej, sa hon, han förekom dig.

Vad skulle jag svara? En kort stund satt hon ännu och gungade på samma sätt, sedan lät hon fötterna sjunka ned på golvet.

— Jag tycker att du skulle tala med Lili, sa hon. Hon har det säkert svårt nu. Kanske svårare än du.

— Det kan ju också hända, sa jag, att det var hon som utlöste allting. Det som hon sade på kassetten alltså. Polisen sade att bandet hade löpt ända till slut. Då jag var hos honom sade han att han aldrig hade orkat höra mer än de första orden.

Marianne åt nötter ur en skål. Hon plockade tyst i sig som om hon hade väntat på att jag skulle säga mer. När jag inte gjorde det såg hon först på mig och sedan på tavlan på väggen. Jag hade ingen lust att låta dessa makter möta andra som kanske redan fanns inom mig själv. I stället försökte jag återfinna det sätt att se som jag för inte så länge sedan hade haft när det gällde Marianne. Det gick inte. Nu var hon bara en vänskapligt inställd person. Det var allt och det skyddar inte.

Sjätte kapitlet

Nästa natt sov jag i Stockholm eller borde jag ha sovit. Jag föredrog att hålla mig vaken, att stirra ut i det vita ljuset över stadens centrum genom hotellfönstret, för att sedan uttröttad och nästan illamående tidigt på morgonen ta mig iväg till Vasagatan och med flygbussen till Arlanda. Den förstörda natten var en okänd konstnärs fel. Han hade fört mig nära ett kraftfält som jag inte vågade låta ta makten över mig.

Det började så oskyldigt. Hela eftermiddagen hade min producent och jag suttit tillsammans och arbetat för att få till stånd en resplan och en övertygande redogörelse för vad vi tänkte göra i Aserbeidjan, Pakistan, Iran och Irak. Det var han som hade skyndat på mig, långt innan jag hade satt mig tillräckligt in i ämnet, helt enkelt därför att en resa nästa år krävde något slag av grönt ljus redan nu. Jag tyckte att han var nöjd med väldigt litet, med bara en skiss av den persiska revolutionens historiska och politiska rötter.

På kvällen bjöd han mig på middag på Sesam,

en liten krog som för ett par år sedan hade gott rykte. Jag berättade för honom om mitt egentliga projekt som nu föreföll att vara en helt dödfödd tanke, jag kunde inte heller motstå frestelsen att berätta om polismannen som hade rotat i pappershögen under mitt bord även om det innebar att jag måste nämna Jeger och hans slut.

— Det projektet skulle du inte ge upp, sa han. I Iran vet man ju att Satan är Förenta staterna.

— Och Frankrike och Sovjetunionen, tillade jag.

— Alltid bara stater, sa han.

— Inte bara, sa jag. Var och en som man vill utplåna från jordens yta, också personliga motståndare.

— Fy fan, sa han.

Det var då jag såg upp och lade märke till det grafiska bladet ovanför hans huvud. Den första av tre bilder på väggen, alla återgivande en och samma hemlighetsfulla magiska symbol. Efter det minns jag mycket litet av vårt samtal. Det är klart att vi pratade med varandra medan vi åt men mina blickar sökte sig hela tiden till bilderna och mitt medvetande försökte förstå först och främst naturligtvis symbolen som jag aldrig tidigare hade mött. Den påminde om Treenighetens liksidiga triangel men toppen var avhuggen och basen intryckt i en hård båge, ett helt nytt tecken, men vad stod det för? starkt som i svart smide. Oroad gled min blick från bild till bild och tillbaka till min

kamrat. Han såg ju inte det jag såg och han kanske inte ens lade märke till var min uppmärksamhet befann sig.

Då och då såg han upp från maten, jag minns hans granskande ögon och munnens och käkens energiska tuggrörelser.

— Tala om Iran, sa jag, du sitter rakt under Satans monogram.

Han hukade sig och vred försiktigt på huvudet för att få syn på vad jag såg. Det gick inte. Han fick lov att vända på sig ordentligt. Jag märkte att bilden ingenting sade. För honom var det en restaurangdekoration helt enkelt, ett obegripligt tecken som slogs mot påträngande färger.

Det som öppnade mina ögon och plötsligt lät mig förstå det svarta tecken som på första bilden bröt fram genom färger, på andra bilden suveränt behärskade sitt eget fält och på den tredje igen började förlora sitt herravälde, var ett ord och en bokstav, en nästan omärklig inristning non s. Som ett fördolt budskap läste jag *non serviam*, vägran att tjäna, djävulens valspråk. Den ondes väsen var här fångat i ett hemligt vidöppet språk, inte så som de kristna en gång hade tecknat fisken. Den var bara en symbol som påminde om någonting annat, dethär var en ond ikon, ett fönster in till det fördolda, en järnport till en makt-sfär.

Mångordigt försökte jag förklara, dela med min insikt, utan att kunna nå fram till honom som

ju ändå var en bildens människa. Han sade någonting om den iranska dualismen och det onda och goda som eviga motståndare.

— Men här nere råder dendär, sa jag, och pekade i tur och ordning på alla tre bilderna.

Den sista bilden förblev ändå mest gåtfull i sin tvetydighet. Blått dök upp där det inte borde vara.

Mitt hotellrum var mycket trångt och de mörkbetsade möblerna trängde sig på utan att vara inbjudande. Jag klädde av mig raskt och kurade ihop mig i sängen och försökte få tag på någon tanke omkring vilken jag kunde somna. Men slutenheten infann sig inte, väggarna omkring mig utom den som var bakom mitt huvud var på väg att upplösa sig. Jag vände mig och lade mig på andra sidan för att få tag på en trygg bild men den som ville bryta sig in hos mig var starkare. Till slut låg jag med täcket över öronen och stirrade ut i det lilla rummet, såg på väggen och det lilla skåpet med lådor som väl ingen hade gett sig tid att öppna. Jag vågade inte vända mig mot den nära väggen och lämna rymd bakom mig. Sömnen tryckte försiktigt mot mina ögonlock men jag kunde inte utelämna mig åt försvarslösheten. Jag steg upp igen och öppnade det lilla kylskåpet. Där fanns bara sodavatten.

Efter en stund i rummets enda bekväma stol reste jag mig och rörde bort telefonkatalogerna

och hotellmeddelanden från skrivbordet framför fönstret. Där satte jag mig och tecknade det svarta tecken som började leva så snart linjerna slöt sig. Jag kunde inte förstå restaurangen som hade bilderna på väggen, de var inga oskyldiga dekorationer. De hade ett budskap som inte hörde samman med stilla måltider och som kanske verkade även på dem som inte förstod, alldeles så som dunkla fönster finns där också för den som inte reser sig upp och går fram för att se.

Jag kunde inte vara den enda som hade ögon. Kanske varje kväll två eller tre infann sig inte så mycket för matens skull som för att vara närvarande och hålla fram sitt inre för ett möte som inte lämnade dem oberörda. De beställde, de åt, de samtalade, men i dem fanns en vibrerande stillhet, en dunkel yta, som tog emot sin bild och fick sina gränser uppdragna, det fria ordet där ingen utövade något herravälde men där ingivelser landade som vita gnistor och uppslukades av blodet och nerverna. Bilddyrkarna. Aningslöst bar kyparna oxer och får, lever och njurar, dessa rester av slaktade djur som inte skulle slukas utan andäktigt förtäras som belöning och invigning. Detta var kanske också en Trapeza som hade sin egen stillhet under de behärskade mumlande samtalen.

Efter Jegers död hade jag mycket litet intresse av att träffa Lili. Hon hade blivit just det tomma skal som han hade längtat efter att få kasta bort,

en människa som man väl kunde avvara. Marianes påpekande att hon kanske behövde mig kändes inte särskilt förpliktande. Då jag ändå tog kontakt med henne var det därför inte för hennes skull utan för min egen. Jag ville veta vad hon hade sagt på det band som Jeger hade lyssnat på den natt då han tog sitt liv, fortsättningen alltså, den som han tidigare alltid hade stängt av.

Hennes svar, då jag ringde henne på Cascade, var just så kort som jag hade kunnat föreställa mig. Hon kunde inte förstå vad jag kunde ha att säga henne. Det hördes på rösten. Ja, hon visste vad som hade skett. Jegers mor hade sökt upp henne. Jag lyckades komma överens med henne om att vi skulle mötas följande dag vid Mörnestatyn i Brunnsparken, klockan tolv på söndag. »Det är inte sagt att jag kommer ensam», sade hon.

Lördagen tillbringade jag ganska trött vid mitt skrivbord efter den genomvakade natten i Stockholm. Jag ställde undan min skrivmaskin för att få hela bordsytan till förfogande och började så arbeta med mina samlingar. Jag föreställde mig en stor svart bok som bara innehöll det väsentligaste, en som man kunde slå upp i, inte så mycket för att få kunskap om specifika data som för att möta den eviga kraften bakom vissa händelser i folkens liv och i enskilda människors gärningar, ett slags svart Bibel, den bok som människor skyggt frågade efter på biblioteken för att kanske

kunna lära sig att behärska makterna.

De som frågade tänkte på sotiga svarta grytor som krävde var, huggormar, grodor och spindlar för den rätta häxbrygden. De insåg inte att alla de väsentliga ingredienserna dagligen bars hem till dem i färska tidningar och att de återspeglades i den blanka ytan som hade hela världen som sin onda brunn. Dessa ingredienser kan inte kokas, de måste bearbetas som en fångad bläckfisk, rådbråkas med de muskulösa slag som ständigt pressar ut mera gift inte bara för gärningar utan också för det som föregår dem, aningar, bilder och tankar.

Jag började med bilderna, inte så mycket av de gräsligheter som ständigt begås, utan av de män i uniform med medaljer, eller i vita rockar, eller djupblå kostym, eller khakiskjorta, som var kraftens terminaler och med sina budskap satte gärningar i rörelse. Med nål kunde man kanske ge liv åt dessa ögon som bara såg och såg utan att själva vilja bli sedda. Några kardinaler fick komma med eftersom deras kyrka inte förtröttas att sprida den stora lögnen att det onda inte har någon egen existens, att det inte finns annat än som minusgrader på kärlekens termometer. Men iskyla finns. Nedkylda levande människors fingrar och tår, armar och ben kan brytas som torra kvistar såsom japanska vetenskapsmän genom praktiska experiment har bevisat.

Min ursprungsvision var inte död än, tanken att

tona samman alla dessa ansikten till ett enda, men jag visste medan jag lade alla dessa bilder på varandra att resultatet bara skulle bli en ännu större oklarhet, en mörkrumsmystifikation. Furstens anletsdrag framträder inte då vasallernas ansikten adderas. Ikonen, bilden som visar det som inte kan ses, tillkommer på annat sätt. Den föds helt nära mörkret i den stund då handen nästan har tröttnat att vänta.

Det var en sådan bild jag behövde, bilden som hjälpte mig att se genom alla bilder ända till den mörka källan. Och jag såg liksom en strålande vit stjärna, en skärande svetslåga som genomborrade det barmhärtiga mörkret. Om ingen finnes som kunde fånga denna bild skulle jag bli tvungen. En spik, en lans, en skarpkantad diamant för vilken allt som är till är som sammet, även en människas hand.

Du strålande morgonstjärna

Visa mig stjärnan
som tränger igenom en hand
som darrar vit i alla nerver
och släpar dem med sig
i ett ändlöst fall.

Jag ryckte till mig ett helt rent papper. Den första strofen blev skriven, en hymn började växa fram. En port hade öppnat sig inom mig till ett

djupt rum och det som trängde ut ville samla och manifestera de väldiga gärningar och den stora ödeläggelse som människor i alla tider hade kunnat se om de blott inte hade vänt sitt ansikte från den sjuke till den starke, från den plågade till den nyfödde och från mördarna till träden som stod i blom över stigen där de drog fram. Ormen i gräset, hotet i stämman, sveket i kyssen, gamen i trädet finns i bilden. Lögnens majestätiskt slingrande långsamma rörelser omger hans byte.

De starka i staden visade tänderna mot himlen, hundratals segel stack upp ur vattnen, de flesta redan långt ute till havs. Ljuset var besvärande starkt, spritt över hela vidden som en skiljande hinna mot allt det blå. Allt för många människor strök fram längs strandpromenaden med barnvagnar, hundar eller bara sig själva. Varje stol i det lilla kaféet var upptagen både ute i solen och i skuggan i den lilla paviljongen. Kön från serveringen sträckte sig orörlig ända till gatan. Någon gick ut på den långa träbryggan för att komma lika nära vattnet som de som hade båt. Jag stod på klippan ovanför skaldens kala huvud och spanade, några sekunder utöver vågorna sedan igen sökande bland alla dem som gick nere på vägen.

Då jag såg dem komma, från segelsällskapens

håll, försvann jag upp mot diplomatstaden för att inte avslöjas väntande. De gick inte hand i hand men med huvudena lätt böjda mot varandra. Knappast kunde de tala om någonting annat än vad hennes möte med mig kunde innebära. Kanske rådgjorde de om det alls var skäl för honom att avvika och lämna oss för oss själva.

Hon såg mig komma gående från staden längs strandvägens låga stenmur och hon tog inte ett enda steg för att möta mig. Vinden svepte hennes klänning tätt mot kroppen, tryckte in den mellan hennes ben och lät höftkammen avteckna sig som en hård ram. Olusten fanns inte bara i hennes ansikte och kisande ögon, hela hon var beredd att möta en sjukdom, en pinsamhet. Om det inom mig hade funnits någon dold förväntan så hade den dött redan när jag såg dem komma gående tillsammans. Så lätt som hon föreställde sig det gled livet inte över i ett nytt skede. Det är inte att bara klä på sig en ny människa, inte ens en som med trofast blick länge har väntat på sin tur. Vad vi skulle säga då vi mötte varandra visste vi inte.

— Skall vi slå oss ner här någonstans eller skall vi gå?

— Jag föredrar att promenera, sa hon.

Bilar kom stilla glidande från staden, saktade in farten för alla deras skull som gick på gatan och för att se om det gick att parkera. Utan att fråga henne ledde jag henne bort från havet in bland husen, upp mot ambassaderna och den tunga

skuggan under träden. Vi gick rätt länge utan att säga någonting till varandra.

— Han är död nu, sa jag.

Jag såg ner på hennes ansikte, hon var mindre i verkligheten än i mitt minne, hennes anletsdrag var lika slutna och oberörda som då jag första gången såg henne i Aten. Den muren gick det inte att bryta sig igenom. Jeger hade försökt.

— Du behöver alltså inte vara rädd längre, sa jag.

Efter några steg fick jag ett svar.

— Skall jag tacka dig menar du?

— Jag tror att det var du som tog livet av honom, sa jag. Jag har starka skäl att tro det.

Om hennes ansikte visade någon reaktion så var det möjligen vid munnen som slöt sig om det hon kanske hade tänkt svara.

— Han var ohyggligt mycket mera fäst vid dig än du har kunnat föreställa dig. Er resa till London var för honom den kommande stora försöningen. Det har ju inte funnits någon människa nära honom sedan du lämnade honom famlande på centralstationen i Stockholm.

— Han famlade inte, sa hon. Han famlade aldrig.

Det var allt.

— Det kan hända, sa jag, men han var i alla fall beredd att förlåta dig.

En ensam polis under ett träd hade ingenting bättre att göra än att stirrande invänta oss, han

följde oss med blicken då vi gick förbi honom och fortsatte antagligen att se efter oss då vi avlägsnade oss.

— Dina kärleksaffärer sårade honom naturligtvis ännu.

Jag såg på henne men hon visade ingen reaktion.

— Han kände till exempel till din och min relation men jag sade att det var en tillfällighet som jag redan hade lämnat bakom mig. Tydligt visste han det från annat håll.

Då vi kom till Marmorpalatset och katolska kyrkan föreslog hon att vi skulle vända eller gå tillbaka genom parken. Hon hade inte så lång tid på sig.

— Vi kan gå tillbaka, sa jag, men vi kommer att gå så långsamt att du fullständigt förstår din andel i det som har skett innan du är framme hos din nya pojkvän.

Hon saktade inte in på stegen då vi gick ner mot parken.

— Varsågod, sa hon. Börja på.

— Det var du som blev anledningen till hans död, dina ord. Vet du om att han alltid hade en kassett som du hade talat in liggande bredvid sin bandspelare? Han hade aldrig vågat lyssna till mer än de allra första orden. Sådär mycket av hela bandet lyssnade han på.

Jag visade henne avståndet mellan tummen och pekfingret.

— Han stannade alltid på samma ställe och spolade bandet tillbaka. Redan dina inledande ord och ditt sätt att andas tungt och plågat var som knivar i bröstet på honom. Du vet att han inte var en svag person men jag såg att hans kind blev fuktig. På något sätt måste i alla fall mitt besök ha gett honom mera mod och tron att han hade mera styrka än han hade. Då polisen på morgonen såg sig om i hans hem fäste de sig också vid kassetten. Han hade hört den till slut.

Jag stannade för att kunna möta hennes blick och se att mina ord gick fram men hon fortsatte några steg och stannade först där, frånvänd.

— Jag vet inte vad du sade på det bandet, sa jag. Kanske du besvarade de frågor som han i sin ångest hade belägrat dig med bara för att bli kvitt honom, kanske du avslöjade något namn, vad vet jag. Men det vet jag och det är att det du sade, det blev för mycket för honom.

— Är du färdig? sa hon.

— Jo, sa jag.

— Då kan vi fortsätta.

Hon fortsatte verkligen och jag fick ta ut stegen för att hinna fatt henne. Vi gick tysta och alldeles för snabbt förbi Brunnshuset och på nytt in i trädens skugga. Först då vi nästan var framme vid parkeringsplatsen framför det lilla strandkaféet stannade hon.

— Du har plågat mig utan orsak, sa hon. Det fanns inget mer på bandet. Jag orkade inte säga mer.

Borta vid Mörnestatyn stod han redan och väntade ynglingen från Cascades garderob. Han såg sig om för att upptäcka henne från vilket håll hon än nalkades och för att kunna skynda henne till mötes. Jag fann hans spanande med lång hals löjligt. Tids nog skulle också han lära känna Lili fullständigt. Än så länge kunde han glädja sig åt själva övertagandet, förtrösta på sin unga styrka.

Jag kunde inte förstå hur kvinnan som gick bredvid mig en gång hade fått komma så nära mig. Utan sin rädsla och sitt behov av att ty sig till mig var hon ingenting, en liten sluten värld som var mig helt likgiltig. Den glans hon hade haft var bara ett återsken av glöden i Jegers mörker. Nu hade hon bytt ner sig, två gånger.

— Han står där redan, sa jag. Var rädd om honom.

— Det är du som har hotat honom inte jag, svarade hon blixtnabbt.

Först i det ögonblicket såg hon på mig. Jag tyckte att hon såg tård ut och blek. Huden stramade över hennes kindbågar och hennes ögon var rädda. Hela mitt liv reste sig över henne som var så liten, som en fågel utan trollkraft i blicken.

— Om du ber om det, sa jag, så skänker jag dig hans liv.

Hon spottade mig i ansiktet.

— Dåre, sa hon. Satans galning, försvinn.

Hon sprang inte sin väg utan stannade kvar för att se mig vika undan.

Sjunde kapitlet

Jag stod uppe på Brunnsarksvallarna och såg dem gå förbi långt nedanför mig. De gick utan skyndsamhet förbi tvättbryggorna och de få båtarna som ännu låg vid stranden. Båda höll armen om den andra på ett ömt sätt som samtidigt var beskyddande. Vem skulle kunna rycka honom ur hennes hand eller henne ur hans? Hur lättsinnigt av henne att kasta tillbaka i mitt ansikte löftet om att han skulle få leva. Livet är ingen liten gåva även om det ges av en man som i obegriplig svaghet viker undan när han har blivit utmanad av en ännu svagare som har besatt hans område. Och ändå kommer han ju att dö. Hon kommer inte att kunna hindra, kanske till och med att önska det för hans egen skull när han rosslande ligger och stirrar i taket och hans ögon klipper för att följaga bilder som han inte vill se, mardrömmar som segt smyger sig på honom, bjuder upp honom och fullständigt besestrar honom då sjuksystemen ger honom hans ständigt allt större dos av smärtstillande medel. Det är klart att han måste dö, varje

människa måste dö men de flesta vet inte hur de kommer att göra det, förvisso slocknar de inte in i ett stilla mörker, eller om de gör det så är det först efter det att stjärnan har landat i deras nätverk av nerver. Men än så länge lägger han sin arm om hennes rygg, låter handen vila på hennes fasta bakdel och glömmer att det inte är många steg framför sig han kan se, såsom hela denna stad.

Segelgården har tunnats ut och spritts över hela havet. Längst borta vid horisonten har några redan vänt om, den vita triangeln lutar och böjes åt annat håll då staden igen blir målet. Soldiset är skingrat och uppsuget och öarna vilar stadigt på vattnet. Långsamt men säkert arbetar man sig tillbaka från utspriddheten, från den skimrande glömskan till havs och den djupa stillheten vid granar och buskar som inte nås av havsbrisen. Och alla är väntade. I televisionens nyhetsrum anrättas redan liken och omges med yviga bilder från egna partidagar, strålande segrare, gråtande utslagna. Alla sönderslagna och uppskurna som erbjuds av världens seende ögon ryms inte med för det finns ju så mycket positivt, skördeutsikt och arbetsgruppers betänkanden. Med uppkavlade skjortärmar komponerar redaktören en bra sändning.

Det lilla observatoriet högst upp på vallarna stod tillbommat och stängt. Ett kosmiskt kapell, meningslöst i den fridfulla nordiska sommaren. Hon kallade mig galning, i vilket avseende? Jag

vände ryggen mot havet och solen och började gå, också de som var längst ut måste ju vända tillbaka. Jag strök förbi tornet, ställde mig i skuggan av det där ingen satt lutad mot väggen. Om var och en är galen som försöker se litet mer än man kan så var de som byggde den här kupan inte heller helt friska, dock, kanske, de förstärkte ju bara ögonen med linser och speglar. Helt annorlunda var de spaningstorn som höjde sig vid havet och på sluttningarna vid det heliga berget. Mäktiga bålverk, storslagna drömmar, flera meter tjocka stenmurar om han trängde sig på som en fiende, timplånga böner för den händelse att han kom nära som en vän. Där hade man ställt sig på gränsen mot en natt som varade också mitt på dagen. För de lockande, frestande stjärnorna som efter solnedgången sänkte sig ned över nejden skyddade man sig under starka kupoler för att kunna se längre än till detta berusande förhänge. Och man sjöng. Om jag då hade börjat sjunga när orden vaknade inom mig och tonerna mullrande försökte frigöra sig ur mitt bröst hade jag säkert blivit tagen för en galning. Kvinnan som satt på solsidan med högt uppdragna kjolar hade säkert rest sig eftersom hennes pojkvän slappt vägrade att reagera. Hon hade kommit runt tornet och överraskat mig med sin enfald. Jag kunde inte förbli stående nynnande med händerna mot väggen, mot den svala rappningen, gungande så att fingertopparna aldrig helt släppte beröringen medan

handflatorna på nytt och på nytt berörde muren. Platsen var inte tillräckligt avskild och jag var tvungen att söka mig bort. Det var svårt att slita sig från tornet som var så starkt, men jag böjde mig, bugade, såg mig omkring och bugade en gång till.

Folk lade märke till mig när jag släntrade ner för parkgången. Jag försökte både behålla och kväva en slinga av toner, melodin till min hymn. Därigenom, ville jag säga, blir det osynliga synligt att det finns människor som sjunger, inte kyrkans sinnliga melodier utan fågelskrik över dova mäktiga rörelser, långsamma sammandragningar och blixtsnabba hugg.

Det som nästan ser det osynliga blir i sin sång transparent, i sina rörelser ett förhänge bakom vilket man kan ana en närvaro av mycket mer. Det ville jag säga, stanna och hålla en Brunns-parkspredikan, men jag fortsatte gnolande ibland avbrytande mig själv med små höga, knappt hörbara, tror jag, skrik.

Jag har sett människor tala högt på gatan, mumla, svära, hota och förbanna. Det är synd om dem, det gör de för att de är helt utan vänner, helt utan någon som de litade på och kunde berätta allt för som de kände till. Så var det inte med Mig. Jag hade tänkt vandra in mot staden gå mot den där Storkyrkan öppnade sin famn och bredde ut sina torg och Uspenskijkatedralen markerade

gränsen men vid slutet av parken, vid katolska kyrkan kom jag ihåg Marianne, hennes stora ögon och uppmärksamma blick. Hon själv trängde orädd in på områden där ingen hade varit före henne och kom ut igen och bredde ut sitt skimrande byte på sina dukar och hon var rädd, längst inne, det kunde man se, det kunde JAG se.

Jag slog in på Parkgatan, ned längs järnvägsspåren för att skynda till bussen. Några steg sprang jag men jag lugnade strax ner mina steg för att inte försvaga tonen som började bli hotad. Jag hade förlorat den. Försiktigt och nästan ljudlöst pressade jag fram de högsta skrien, men det var inte verkligheten, bara ett minne av min hymn. Likväl fortsatte jag och tog nedstämd bussen till hennes hörn. Ännu stående i den försökte jag återuppliva den inre musiken men jag var som en lindansare som gick på ett kritstreck.

Jag blev vänligt emottagen, men inte hjärtligt. En stund dröjde Marianne med handen på låset som om hon hade tvekat om att be mig in. Jag såg hennes bryderi och anade att hon hade besök men jag hade inga exklusiva anspråk på henne.

— Vi kom just in, sa hon, och dricker en kopp kaffe. Vill du också ha en?

Jag tackade nej och följde henne genom tamburen in i vardagsrummet. Mannen i röda stolen var säkert den som brukade skriva käraste Marianne. Jag brydde mig inte om honom, fäste mig inte ens vid hur han såg ut annat än att jag fick ett intryck

av något ljust och långt med tunt hår som reste sig och sträckte fram handen. Han fick sätta sig igen utan att ha tryckt min hand och jag vände mig till Marianne, bara till henne. Hon slog sig ner på sin vanliga plats, inte med fötterna uppdragna den här gången och visade med handen att jag kunde slå mig ner på soffan, nära henne. Det fanns ingen annan sittplats i rummet, men det var inte så jag ville ha det, bli inklämd mellan två för ett likgiltigt söndagseftermiddagssamtal.

— Nej, tack, sa jag, jag står. Jag skall strax gå.

— Står du? sa hon.

— Jo, sa jag, jag kom för att sjunga för dig.

Hon satte sig allvarligt tillbaka och såg på mig med just de ögonen jag älskade, de ögon som en gång hade fått mig att resa mig och gå fram till henne var jag än satt, på andra sidan bordet, i länstolen. Jag tog ton och kände att sången nal-kades. Den mycket höga tonen, det glasklara klirrandet som låg över mina röstresurser, pockade först på att få ljuda men jag behärskade det och lät först det dova, vördnadsbjudande sjunga i mitt bröst så att endast en aning trängde ut över mina läppar. Mannen i röda stolen rörde på sig. Honom gav jag fan i.

Marianne satt stilla och lyssnade. Hon visade inte med en min att hon insåg att jag hela tiden misslyckades. Slutligen gav jag upp.

— Du förstår, sa jag, hur det är meningen att det skall låta.

— Mycket högtidligt i varje fall, sa hon.

— Just det, sa jag, och vi borde vara flera.

Jag vände mig om och såg på gestalterna som hela tiden var på väg ut i rummet från hennes tavla, de skepnader som jag första gången jag såg dem hade liknat vid hästar.

— Om de vore mera stilla, sa jag, frusna till orörlighet kunde vi stå framför dem.

Igen rörde han sig. Sträckte handen efter sin kaffekopp och dolde halva ansiktet bakom den. Med ögonen försökte han säga något till Marianne.

— Kom, sa jag och sträckte ut handen mot henne, vi kan försöka.

Hon rörde sig inte, såg bara på mig. Hennes ansikte var inte vackert när hon var så allvarlig. Hon fick rynkor och hudveck vid hakan och auran av högburrat hår kunde inte skyla att ansiktet var strävt, var behandlat av åren.

— Kom nu för fan, sa jag, så kan jag visa dig hur jag menar.

Hon skakade på huvudet.

— Sätt dig ner, sa den obekante, och lugna dig litet. Du verkar skärrad.

— Kan du be honom hålla käften, sa jag till henne. Han hör inte hit som du vet.

Hon gav honom ingen blick i lugnande samförstånd och det håller jag henne räkning för. Han fanns inte, inte för någondera av oss.

— Thomas, sa hon, vad är det du försöker för-

klara?

— Det som inte kan ses, sa jag, det som man inte kan fatta, det som man inte kan säga. Förstår du inte? Inga vingar av utspänd hud, inga fasansfulla trynen, ingen bild att tala om, bara en stjärna i huvudet, en glimrande ljuspunkt av hans beröring, en gnista mindre än intet och han är där, lånar din själ och dina händer, så kliniskt ren att minsta spår av någon annan än dig inte går att finna.

Jag vände mig mot tavlan igen, den som jag första gången hade vänt mig ifrån för att den störde mig. Hon var skräckslagen, hon som målade den, sade jag. Hon skulle ha böjt sig, inte ryggat tillbaka. Hon målade och flydde och krossades mot gatan. Hon skulle ha gjort såhär, sa jag och bugade och det började igen ljuda inom mig som det hade gjort på berget, ett envist nynnande som knappast kunde undgå att bli hört.

Jag kunde höra Marianne resa sig. Hon kom snabbt och rev och slet i min arm.

— Nu tiger du, sa hon. Hon har lidit tillräckligt.

— Det är meningen, sa jag, det är ju meningen. Det är den enda meningen att det skall göra ont.

Då vi nu båda stod där, praktiskt taget hand i hand, inför en mycket bristfällig öppning, men en som ändå hade en ovedersäglig förmåga att bryta igenom seendets gränser började jag sjunga vad jag kunde minnas av min hymn till stjärnan. Jag

mumlade inte längre och försökte inte lägga band på mig utan vördnadsfullt men klart bar jag fram min insikt i tydliga ord.

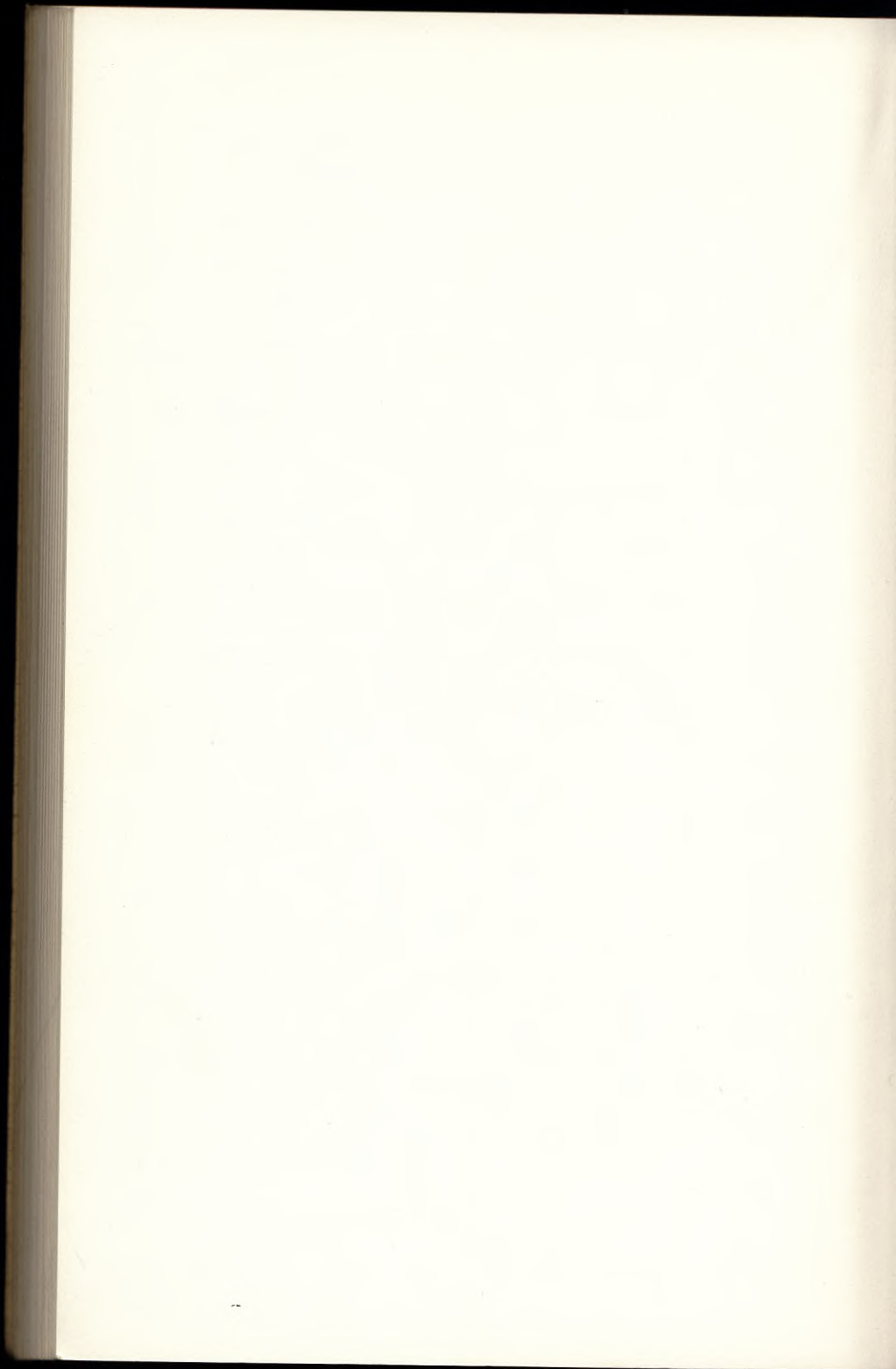
Det var då han reste sig, mannen i Mariannes liv. Han tog mig i min lediga arm och sade att det var dags för mig att gå hem. Då han kunde säga det i ett rum som hade varit mitt, som ännu tekniskt och juridiskt ägdes av mig, åtminstone till hälften, då han kunde säga det, och jag förstod som ett svar på hennes uttalade önskan, beslöt jag mig för att lämna dem.

— Släpp mig, sa jag. Jag går.

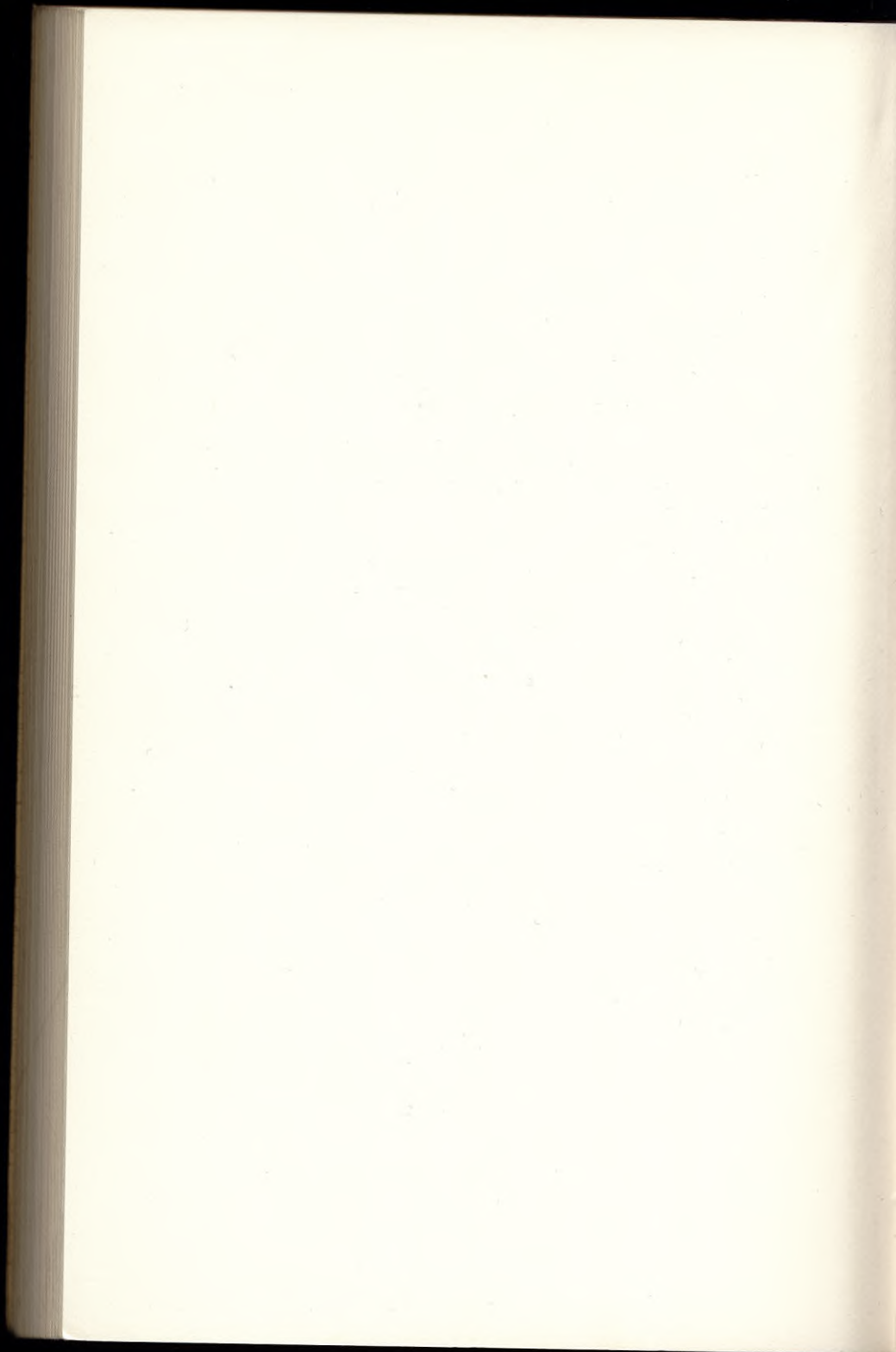
När jag hade lösgjort mig bugade jag mig, för henne och för honom, med samma vördnad som inför den osynlige för i vilket ögonblick vi själva eller någon annan företräder honom kan man aldrig veta. Jag märkte att de förstod och att de vardera hade önskat kunna genomskåda sig själva för att förvissa sig om att de var ovärdiga en sådan hälsning.

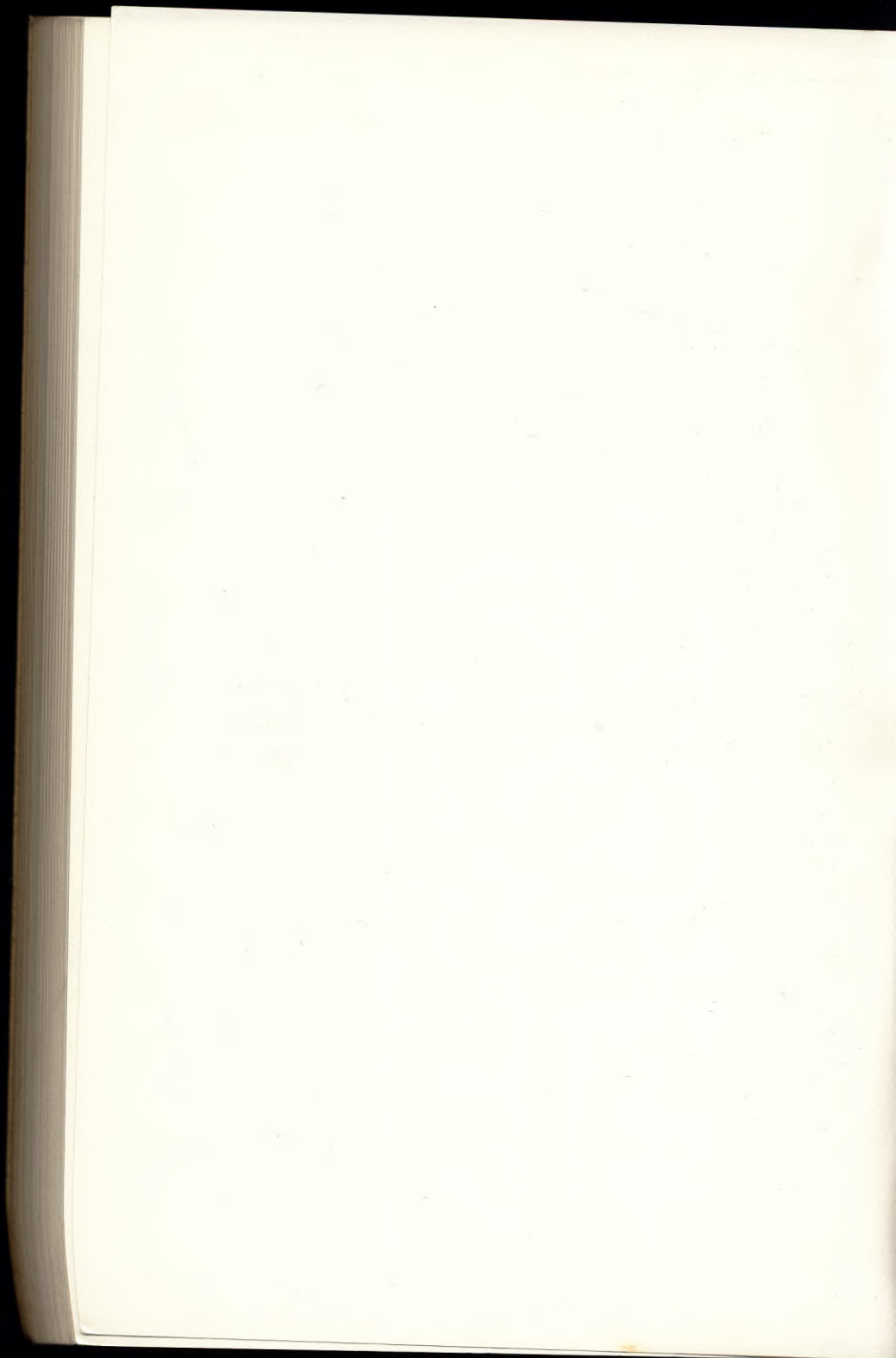

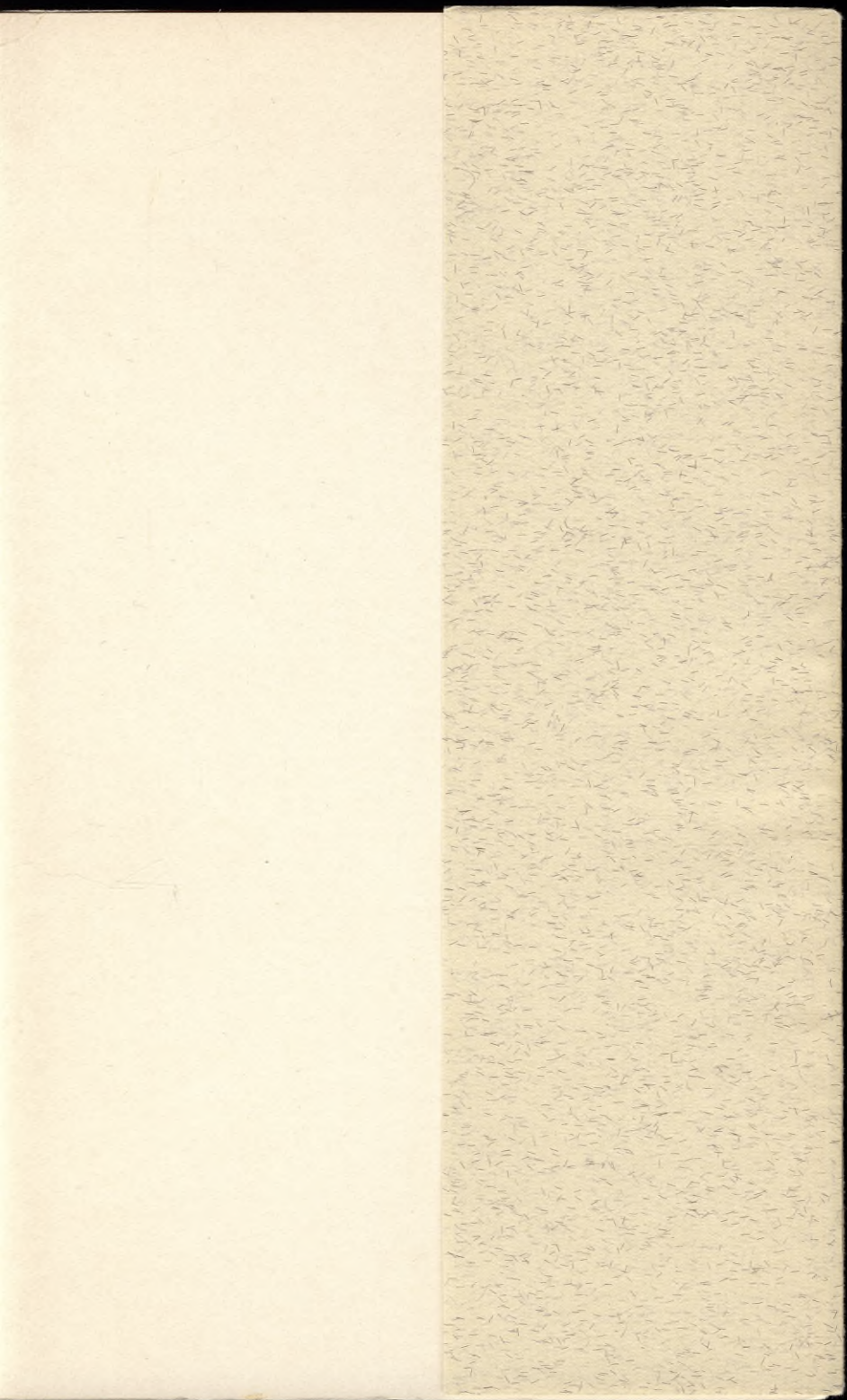

Klostren på det heliga berget Aten ligger som en långt framskjuten kedja av gränsbefästningar mot överjordiska makters dunkla, hotfulla rörelser. Ett besök där bildar en hemlighetsfull bakgrund till en journalists försök att få ett grepp om det onda, få syn på djävulen i vår tid.

Reportern tror sig vara en iakttagare. Men på järnvägsstationen i Aten blir han av en tillfällighet vittne till en scen som utlöser ett händelseförlopp där han allt ohjälpligare dras in. Var står han själv i det skrämmande kraftfältet kring Lili och den blinde Översten? Vart leder honom slutligen hans självtilldelade uppdrag?

Paul von Martens' nya roman är ett läsäventyr, fullt av överraskningar och djup konsekvens. Och där vi skymtar onskans ansikte, där skymtar vi också maktens.

SÖDERSTRÖMS

Omslag av Adam Korpak
ISBN 951-52-0990-0

